

Tyrimas „Lietuvos kaimo plėtros
2014–2020 m. programos
priemonės „LEADER programa“
įtaka skatinant socialinę įtrauktį,
skurdo mažinimą ir ekonominę
kaimo plėtrą 2014–2020 m.“

Alytaus rajono VVG ir Alytaus rajono
2015-2020 m. VPS, apimančios ir
Birštono savivaldybės kaimiškąsias
teritorijas, atvejo studija

2021 m. birželio 9 d. (2021 m. birželio 30 d. redakcija)

TURINYS

SANTRUMPOS	3
ILIUSTRACIJŲ SĄRAŠAS	4
ĮVADAS	6
1 BENDRA INFORMACIJA APIE VPS IR VVG	7
2 LEADER PRINCIPŲ ĮGYVENDINIMO IR PRIDĖTINĖS VERTĖS VIETOS LYGIU VERTINIMAS	12
2.1 LEADER METODO PRIDĖTINĖS VERTĖS VERTINIMAS	14
2.2 TERITORINIS PRINCIPAS	20
2.3 „IŠ APAČIOS Į VIRŠŲ“ PRINCIPAS	25
2.4 PARTNERYSTĖS PRINCIPAS	29
2.5 INOVACIJŲ PRINCIPAS	38
2.6 INTEGRUOTO POŽIŪRIO PRINCIPAS	42
2.7 TINKLAVEIKOS IR BENDRADARBIAVIMO PRINCIPAS	46
2.8 VIETOS FINANSAVIMO IR VALDYMO PRINCIPAS	55
3 VIETOS GYVENTOJŲ AKTYVINIMO VERTINIMAS	59
4 IŠVADOS IR PASIŪLYMAI LAIKOTARPIUI PO 2020 M.	68
ŠALTINIŲ SĄRAŠAS	75

SANTRUMPOS

BIVP	-	bendruomenės inicijuota vietos plėtra
KPP	-	Lietuvos kaimo plėtros 2014-2020 m. programa
M19 priemonė	-	Lietuvos kaimo plėtros 2014-2020 m. programos priemonė „LEADER programa“
NMA	-	Nacionalinė mokėjimo agentūra
Programa	-	Lietuvos kaimo plėtros 2014-2020 m. programa
VPS	-	Vietos plėtros strategija
VVG	-	Vietos veiklos grupė
ŽŪM	-	Žemės ūkio ministerija

ILIUSTRACIJŲ SĄRAŠAS

Lentelės

1 lentelė. Alytaus r. VPS priemonės, veiklos sritys ir svarbiausi rodikliai	8
2 lentelė. Iki 2020 m. pabaigos patvirtintų ir baigtų vietos projektų skaičius pagal Alytaus r. VPS priemonės ir veiklos sritis.....	9
3 lentelė. Iki 2020 m. pabaigos patvirtintų vietos projektų skaičius pagal ES kaimo plėtros politikos tikslines sritis VVG lygiu.....	11
4 lentelė. LEADER metodo įgyvendinimas atvejo studijoms atrinktose VVG.....	13
5 lentelė. Teritorinio principo įgyvendinimo rezultatyvumas Alytaus r. VVG.....	23
6 lentelė. LEADER metodo teritorinio principo įgyvendinimo efektyvumas Alytaus r. VVG	24
7 lentelė. „Iš apačios į viršų“ principo įgyvendinimo rezultatyvumas Alytaus r. VVG.....	28
8 lentelė. „Iš apačios į viršų“ principo įgyvendinimo efektyvumas Alytaus r. VVG	29
9 lentelė. Alytaus rajono VVG valdybos posėdžių dalyvių struktūra	30
10 lentelė. Partnerystės principo įgyvendinimo rezultatyvumas Alytaus r. VVG	35
11 lentelė. Partnerystės principo įgyvendinimo efektyvumas Alytaus r. VVG	36
12 lentelė. Inovacijų principo įgyvendinimo rezultatyvumas Alytaus r. VVG.....	41
13 lentelė. Integruotumo principo įgyvendinimo rezultatyvumas Alytaus r. VVG.....	45
14 lentelė. Integruotumo principo įgyvendinimo efektyvumas Alytaus r. VVG.....	46
15 lentelė. Tinklaveikos ir bendradarbiavimo principo įgyvendinimo rezultatyvumas Alytaus r. VVG.....	52
16 lentelė. Tinklaveikos ir bendradarbiavimo principo įgyvendinimo efektyvumas Alytaus r. VVG.....	53
17 lentelė. Vietos finansavimo ir valdymo principo įgyvendinimas Alytaus r. VVG	57
18 lentelė. Vietos finansavimo ir valdymo principo įgyvendinimo efektyvumas Alytaus r. VVG	58
19 lentelė. Vietos gyventojų aktyvinimo veikslių rezultatyvumas Alytaus r. VVG	66

Paveikslai

1 pav. Iki 2020 m. pabaigos patvirtintų vietos projektų pasiskirstymas pagal pareiškėjo atstovaujamą sektorių šalyje ir Alytaus r. VVG.....	10
2 pav. Iki 2020 m. pabaigos patvirtintų vietos projektų finansavimo struktūra	10
3 pav. Alytaus r. VVG požiūris į LEADER metodu įgyvendinamų vietos projektų pridėtinę vertę lyginant su panašiais tiesiogiai KPP lėšomis finansuojamais projektais	15
4 pav. Alytaus r. VVG narių ir administracijos darbuotojų požiūris į VVG teritorijoje vykdomų vietos projektų rezultatus ir poveikį gyvenimo sąlygoms kaime	16
5 pav. Alytaus r. VVG narių ir administracijos darbuotojų požiūris į VVG teritorijoje vykdomų vietos projektų rezultatus ir poveikį vietos verslui, užimtumui ir inovacijoms.....	17
6 pav. LEADER metodo įtaka socialiniam kapitalui Lietuvoje ir Alytaus r. VVG.....	18
7 pav. Alytaus r. VVG narių ir administracijos darbuotojų požiūris į LEADER metodo naudą.....	20
8 pav. Vietos projektų skaičius Alytaus r. VVG teritorijos seniūnijose	21
9 pav. Alytaus r. VVG narių ir administracijos darbuotojų nuomonė, ar jie buvo įtraukti į gyventojų aktyvinimo veiklas	26
10 pav. VVG narių ir administracijos darbuotojų tarpusavio pasitikėjimas	32
11 pav. Alytaus r. VVG narių ir administracijos darbuotojų nuomonė, kiek tenka paramos Alytaus r. VVG nariams ar jų artimiesiems.....	33
12 pav. Alytaus r. VVG narių ir administracijos darbuotojų požiūris į su Alytaus r. VVG nariais susijusių vietos projektų finansavimą.....	33
13 pav. LEADER metodo įtaka partnerystei tarp skirtingų sektorių Alytaus r. VVG.....	34
14 pav. Alytaus r. VVG narių ir administracijos darbuotojų nuomonė apie VVG teritorijoje vykdomų vietos projektų ir VVG veiklos inovatyvumą	40
15 pav. VVG narių ir administracijos darbuotojų požiūris į integruoto principo aktualumą Alytaus r. VVG teritorijoje	44
16 pav. VVG narių ir administracijos darbuotojų požiūris į Alytaus r. VVG tinklaveiką ir bendradarbiavimą.....	50
17 pav. VVG narių ir administracijos darbuotojų požiūris į Alytaus r. VVG tinklaveiką ir bendradarbiavimą.....	51

18 pav. VVG narių ir administracijos darbuotojų požiūris į vietos finansavimo poreikį Alytaus r. VVG teritorijoje.....	56
19 pav. Alytaus r. VVG narių ir administracijos darbuotojų požiūris į VVG teritorijos gyventojų aktyvinimą.....	60
20 pav. Alytaus r. VVG narių ir administracijos darbuotojų požiūris į vietos gyventojų aktyvinimo elektroninėmis priemonėmis efektyvumą.....	61
21 pav. Alytaus r. VVG narių ir administracijos darbuotojų požiūris į vietos gyventojų aktyvinimo per renginius ir individualius kontaktus efektyvumą.....	62
22 pav. Alytaus r. VVG narių ir administracijos darbuotojų požiūris į vietos gyventojų aktyvinimo per televiziją, spaudą ir skelbimų lentas efektyvumą.....	63
23 pav. Alytaus r. VVG narių ir administracijos darbuotojų požiūris į Alytaus r. VVG žinomumą ir vietos gyventojų aktyvumą.....	64
24 pav. Alytaus r. VVG narių ir administracijos darbuotojų požiūris į Alytaus r. VVG žinomumo ir vietos gyventojų aktyvumo pokyčius.....	65
25 pav. Alytaus r. VVG narių ir administracijos darbuotojų požiūris į COVID-19 pandemijos ir karantino poveikį Alytaus r. VVG gyventojų aktyvumui.....	66

Paaiškinimai

1 paaiškinimas. Sektorių interesų koncentracijos rodiklis priimant VVG sprendimus.....	31
--	----

IVADAS

Šiame dokumente pateikiama Alytaus rajono VVG ir Alytaus rajono 2015-2020 m. VPS, apimančios ir Birštono savivaldybės kaimiškas teritorijas (toliau – Alytaus r. VPS) atvejo studija. Ši atvejo studija yra tyrimo „Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 m. programos priemonės „LEADER programa“ įtaka skatinant socialinę įtrauktį, skurdo mažinimą ir ekonominę kaimo plėtrą 2014–2020 m.“ dalis.

Atvejo studija parengta siekiant vietos lygiu įvertinti:

- (1) LEADER principų įgyvendinimą ir pridėtinę vertę;
- (2) vietos gyventojų aktyvinimą;
- (3) VVG tinklaveiką ir bendradarbiavimą bei
- (4) VPS priemonių ir veiklos sričių įgyvendinimo rezultatyvumą, efektyvumą ir indėlį į Lietuvos kaimo plėtros 2014-2020 m. programoje išskirtų tikslinių sričių įgyvendinimą.

Vertinamasis laikotarpis apima laikotarpį nuo VPS patvirtinimo dienos iki 2020 m. pabaigos.

Atvejo studija rengiama siekiant pateikti pasiūlymus dėl VPS turinio ir įgyvendinimo tobulinimo ir atsakyti į šiuos tyrimo klausimus:

Vertinimo aspektas	Vertinimo klausimai
LEADER principų įgyvendinimas ir pridėtinė vertė	(1.1.) Kiek VPS įgyvendinimo metu užtikrintas LEADER metodo taikymas pagal 7 jo principus („iš apačios į viršų“, teritorinės strategijos, viešojo ir privačiojo sektorių partnerystė, integruotos ir daugiasektorinės strategijos, tinklų veiklos, inovacijų ir bendradarbiavimo)?
	(3.1.) Ar parama, teikta taikant LEADER metodą, sukūrė papildomą pridėtinę vertę lyginant su parama, teikta pagal kitas Programos priemones įprastu būdu? Jeigu taip, tai kokiais aspektais (pvz., kuriant socialinį kapitalą ir (ar) stiprinant daugiapakopį valdymą, ir (ar) didesniais rezultatais ir poveikiu) ir kokie veiksmai ir (ar) įgyvendinti projektai tai lėmė?
Vietos gyventojų aktyvinimas	(1.1.4.) Ar VVG skyrė pakankamai dėmesio ir priemonių aktyvindamos vietos gyventojus ir ugdydamos savo bei potencialių pareiškėjų įgūdžius, žinias?
VVG tinklaveika ir bendradarbiavimas	(1.1.3.) Koku mastu VVG įsitraukė į tinklaveiką (įvertinti VVG dalyvavimą nacionalinėse ir tarptautinėse organizacijose, tinkluose ir pan.)?
VPS įgyvendinimo rezultatyvumas, efektyvumas ir indėlis į tikslinių sričių įgyvendinimą	(2.6.) Ką reikėtų pakeisti, supaprastinti siekiant padidinti teikiamos paramos veiksmingumą ir efektyvumą?
Išvados ir pasiūlymai laikotarpiui po 2020 m.	(4.1.) Ką ir kaip reikėtų tobulinti siekiant efektyvaus, ilgalaikio ir tvaraus poveikio skatinant bendruomenių inicijuotą vietos plėtrą?
	(4.2.) Ką ir kaip reikėtų tobulinti/keisti siekiant skatinti VVG teikti paramą efektyvioms, tvarioms intervencijoms, atsižvelgiant į BŽŪP po 2020 m. tikslus?

1 BENDRA INFORMACIJA APIE VPS IR VVG

Alytaus r. VVG teritorija apima dvejų savivaldybių – Alytaus r. ir Birštono – kaimiškąsias teritorijas (iš viso 12 seniūnijų: visas 11 seniūnijų Alytaus r. savivaldybėje ir 1 seniūniją Birštono savivaldybėje be Birštono miesto).

VVG teritorijoje 2014 m. duomenimis gyveno daugiau kaip 29 tūkst. gyventojų. VVG teritorijos gyventojų skaičius mažėja – 2021 m. pradžioje VVG teritorijoje gyveno beveik 27 tūkst. gyventojų. Gyventojų skaičius VVG teritorijoje 2014-2020 m. mažėjo panašiai (8 proc.) kaip ir vidutiniškai visose kaimo vietovių VVG (7 proc.). Alytaus r. VVG teritorija pagal dydį (gyventojų skaičių) tiek 2014 m., tiek 2021 m. buvo 6-oje vietoje tarp visų kaimo vietovių VVG (didesnės gyventojų skaičiumi buvo tik aplink 5 didžiuosius miestus esančių žiedinių savivaldybių VVG teritorijos).

Dabartinę teritoriją apimanti Alytaus r. VVG buvo įsteigta 2015 m., tačiau VVG Alytaus r. savivaldybėje veikė jau nuo 2004 m., nes 2004 m. įsteigta Dzūkijos VVG apėmė visą Alytaus apskrities kaimišką teritoriją – Alytaus rajono, Druskininkų, Lazdijų rajono ir Varėnos rajono savivaldybes be Druskininkų ir Varėnos miestų. Tačiau 2008 m. buvo priimtas sprendimas Dzūkijos VVG teritoriją sumažinti iki Lazdijų r. savivaldybės.¹

Alytaus r. VVG sudaro 57 nariai: 8 fiziniai asmenys ir 49 juridiniai asmenys. VVG valdybą sudaro 13 narių.

2015-2020 m. Alytaus r. VPS buvo patvirtinta 2016-06-01.² VPS yra numatyti trys prioritetai, aštuonios priemonės ir šešios veiklos sritys, iš kurių penkios priemonės ir dvi veiklos sritys yra savarankiškos; žr. 1 lentelė):

1) I prioritetas: Kaimo ekonominio gyvybingumo didinimas ir darbo vietų kūrimas:

- a. Priemonė: Ūkio ir verslo plėtra
  - i. veiklos sritis: parama ne žemės ūkio verslui kaimo vietovėse pradėti
  - ii. veiklos sritis: parama ne žemės ūkio verslui kaimo vietovėse plėtoti
- b. Priemonė: Inovatyvaus socialinio verslo ir bendruomeninių paslaugų kūrimas ir plėtra
  - i. veiklos sritis: inovatyvaus socialinio verslo kūrimas ir plėtra
  - ii. veiklos sritis: bendruomeninių paslaugų kūrimas ir plėtra
- c. Priemonė: Investicijos žemės ūkio produktų pridėtinei vertei didinti

2) II prioritetas: Viešosios infrastruktūros kūrimas ir gerinimas

- a. Priemonė: Pagrindinės paslaugos ir kaimų atnaujinimas kaimo vietovėse
  - i. veiklos sritis: parama investicijoms į visų rūšių mažos apimties infrastruktūrą
  - ii. veiklos sritis: parama investicijoms į kaimo kultūros ir gamtos paveldą
- b. Priemonė: Jauniems žmonėms skirtos infrastruktūros kūrimas ir gerinimas, pritaikant ją laisvalaikiui, sveikatingumui

3) III prioritetas: Vietovės privalumų panaudojimas jos plėtrai

- a. Priemonė: Mokymai susiję su VPS prioritetų ir priemonių įgyvendinimu
- b. Priemonė: Vietos turizmo skatinimas, dzūkų etninės kultūros puoselėjimas
- c. Priemonė: Bendradarbiavimo, tinklaveikos skatinimas, plėtojant vietos iniciatyvas, diegiant inovacijas

Analizė atliekama VPS priemonių, kurios neturi veiklos sričių, ir veiklos sričių lygiu. Analizės objektas – 5 priemonės ir 6 veiklos sritys. Iš jų pagal 3 priemones ir 4 veiklos sritis numatyta kurti naujas darbo vietas. Pagal VPS suplanuota paremti 42 vietos projektus ir sukurti 47 naujas darbo vietas. Vidutinė planuojama vietos projekto vertė – 63 447 Eur. Vidutinė planuojama vienos darbo vietos kaina – 56 697 Eur.

¹ Alytaus r. VVG informacija: <https://alytausrvvg.lt/apie-vvg/> [žiūrėta 2021-04-30]

² Vertinimo metu analizuota 2019-08-14 VPS redakcija.

1 lentelė. Alytaus r. VPS priemonės, veiklos sritys ir svarbiausi rodikliai

Tipas ³	VPS priemonės/ veiklos srities pavadinimas	Kodas	Vietos projektams įgyvendinti numatyta lėšų suma, Eur*	Siekiami paremti vietos projektų*	Siekiami sukurti naujų darbo vietų*
	Iš viso		2 664 770,00	42	47
	I prioritetas				
1	Priemonė: Ūkio ir verslo plėtra	LEADER-19.2-6	-	-	-
2	- veiklos sritis: parama ne žemės ūkio verslui kaimo vietovėse pradėti	LEADER-19.2-6.2	256 000,00	8	8
2	- veiklos sritis: parama ne žemės ūkio verslui kaimo vietovėse plėtoti	LEADER-19.2-6.4	824 031,00	10	20
1	Priemonė: Inovatyvaus socialinio verslo ir bendruomeninių paslaugų kūrimas ir plėtra	LEADER-19.2-SAVA-9	-	-	-
2	- veiklos sritis: inovatyvaus socialinio verslo kūrimas ir plėtra	LEADER-19.2-SAVA-9.1	100 000,00	2	2
2	- veiklos sritis: bendruomeninių paslaugų kūrimas ir plėtra	LEADER-19.2-SAVA-9.2	149 955,00	3	3
3	Priemonė: Investicijos žemės ūkio produktų pridėtinei vertei didinti	LEADER-19.2-SAVA-5	99 929,00	1	2
	II prioritetas				
1	Priemonė: Pagrindinės paslaugos ir kaimų atnaujinimas kaimo vietovėse	LEADER-19.2-7	-	-	-
2	- veiklos sritis: parama investicijoms į visų rūšių mažos apimties infrastruktūrą	LEADER-19.2-7.2	200 249,00	3	-
2	- veiklos sritis: parama investicijoms į kaimo kultūros ir gamtos paveldą	LEADER-19.2-7.6	200 000,00	2	-
3	Priemonė: Jauniems žmonėms skirtos infrastruktūros kūrimas ir gerinimas, pritaikant ją laisvalaikiiui, sveikatingumui	LEADER-19.2-SAVA-6	204 654,00	3	-
	III prioritetas				
3	Priemonė: Mokymai susiję su VPS prioritetų ir priemonių įgyvendinimu	LEADER-19.2-SAVA-3	30 112,00	3	-
3	Priemonė: Vietos turizmo skatinimas, dzūkų etninės kultūros puoselėjimas	LEADER-19.2-SAVA-7	499 911,00	5	10
3	Priemonė: Bendradarbiavimo, tinklaveikos skatinimas, plėtojant vietos iniciatyvas, diegiant inovacijas	LEADER-19.2-SAVA-8	99 929,00	2	2

* Iki 2023 m. liepos 1 d.

Šaltinis: sudaryta ESTEP pagal Alytaus r. VPS.

Nuo VPS įgyvendinimo pradžios iki 2020 m. pabaigos Alytaus r. VVG buvo patvirtinti 28 vietos projektai (jiems patvirtinta paramos suma – 1 792 192,00 Eur arba 67 proc. visos pagal VPS numatytos sumos). Patvirtinti vietos projektai sudarė 2% visų pagal kaimo vietovių ir dvisektoriaus VPS Lietuvoje patvirtintų vietos projektų. Iki 2021 m. balandžio 1 d. 13 vietos projektų buvo baigti įgyvendinti (visi 13 projektų baigti įgyvendinti iki 2020 m. pabaigos).

³ 1 - priemonė, turinti veiklos sričių; 2 - veiklos sritis; 3 - priemonė, neturinti veiklos sričių.

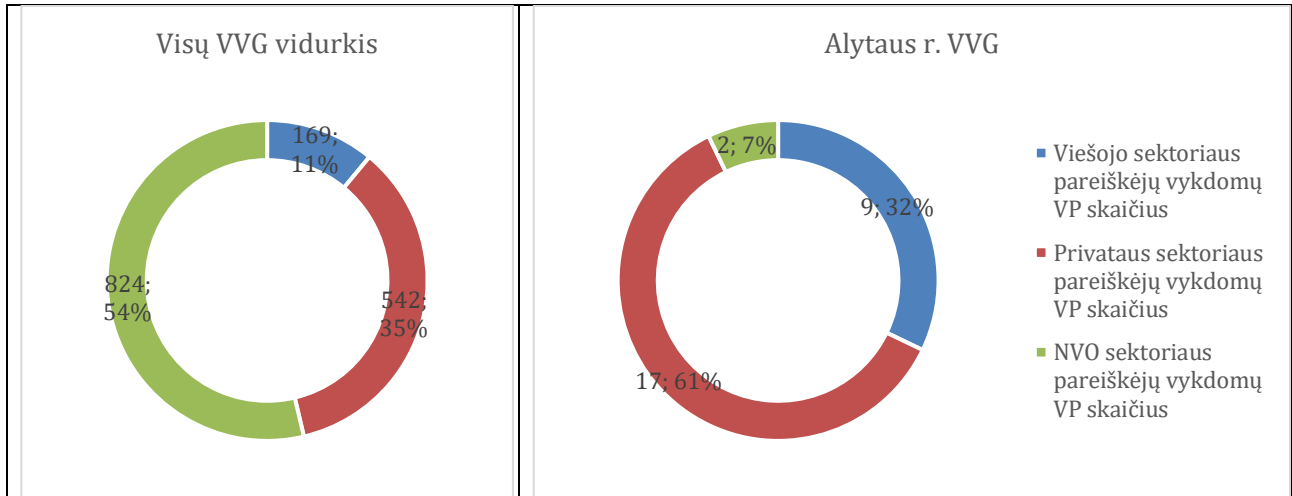
2 lentelė. Iki 2020 m. pabaigos patvirtintų ir baigtų vietos projektų skaičius pagal Alytaus r. VPS priemones ir veiklos sritis

Tipas	VPS priemonės/ veiklos srities pavadinimas	Kodas	Patvirtinta paramos suma, Eur	Patvirtintų vietos projektų skaičius	Baigtų vietos projektų skaičius	Finansinis rezultatyvumas, proc.
	Iš viso		1 792 192,00	28	13	67%
	I prioritetas					
1	<i>Priemonė: Ūkio ir verslo plėtra</i>	LEADER-19.2-6	-	-	-	
2	- veiklos sritis: parama ne žemės ūkio verslui kaimo vietovėse pradėti	LEADER-19.2-6.2	159 999,00	5	1	62%
2	- veiklos sritis: parama ne žemės ūkio verslui kaimo vietovėse plėtoti	LEADER-19.2-6.4	611 088,00	8	4	74%
1	<i>Priemonė: Inovatyvaus socialinio verslo ir bendruomeninių paslaugų kūrimas ir plėtra</i>	LEADER-19.2-SAVA-9	-	-	-	
2	- veiklos sritis: inovatyvaus socialinio verslo kūrimas ir plėtra	LEADER-19.2-SAVA-9.1	0,00	0	0	0%
2	- veiklos sritis: bendruomeninių paslaugų kūrimas ir plėtra	LEADER-19.2-SAVA-9.2	0,00	0	0	0%
3	Priemonė: Investicijos žemės ūkio produktų pridėtinei vertei didinti	LEADER-19.2-SAVA-5	0,00	0	0	0%
	II prioritetas					
1	<i>Priemonė: Pagrindinės paslaugos ir kaimų atnaujinimas kaimo vietovėse</i>	LEADER-19.2-7	-	-	-	
2	- veiklos sritis: parama investicijoms į visų rūšių mažos apimties infrastruktūrą	LEADER-19.2-7.2	200 131,00	4	1	100%
2	- veiklos sritis: parama investicijoms į kaimo kultūros ir gamtos paveldą	LEADER-19.2-7.6	200 000,00	2	2	100%
3	Priemonė: Jauniems žmonėms skirtos infrastruktūros kūrimas ir gerinimas, pritaikant ją laisvalaikiui, sveikatingumui	LEADER-19.2-SAVA-6	201 383,00	3	3	98%
	III prioritetas					
3	Priemonė: Mokymai susiję su VPS prioritetų ir priemonių įgyvendinimu	LEADER-19.2-SAVA-3	19 619,00	2	1	65%
3	Priemonė: Vietos turizmo skatinimas, dzūkų etninės kultūros puoselėjimas	LEADER-19.2-SAVA-7	399 972,00	4	1	80%
3	Priemonė: Bendradarbiavimo, tinklaveikos skatinimas, plėtojant vietos iniciatyvas, diegiant inovacijas	LEADER-19.2-SAVA-8	0,00	0	0	0%

Šaltinis: sudaryta ESTEP pagal NMA pateiktus duomenis.

Viešojo sektoriaus pareiškėjai vykdė 9 projektus (32 proc.). Tai gerokai daugiau nei visų VVG vidurkis (11 proc.). Privataus sektoriaus pareiškėjai vykdė 17 projektų (61 proc. visų patvirtintų vietos projektų). Privataus sektoriaus pareiškėjų vykdomų projektų dalis beveik du kartus didesnė už visų VVG vidurkį. NVO sektoriaus pareiškėjai vykdė tik 2 projektus (7 proc.). NVO sektoriaus pareiškėjų vykdomų projektų dalis yra gerokai mažesnė už visų VVG vidurkį (54 proc.). Valdžios sektoriaus pareiškėjų vykdomų vietos projektų dalis Alytaus r. VVG yra viena didžiausių (didesnė – 34 proc. – tik Šalčininkų r. VVG). Privataus sektoriaus pareiškėjų vykdomų vietos projektų dalis Alytaus r. VVG taip pat yra viena didžiausių lyginant su kitomis VVG. NVO sektoriaus pareiškėjų vykdomų projektų skaičius ir dalis Alytaus r. savivaldybėje yra mažiausia.

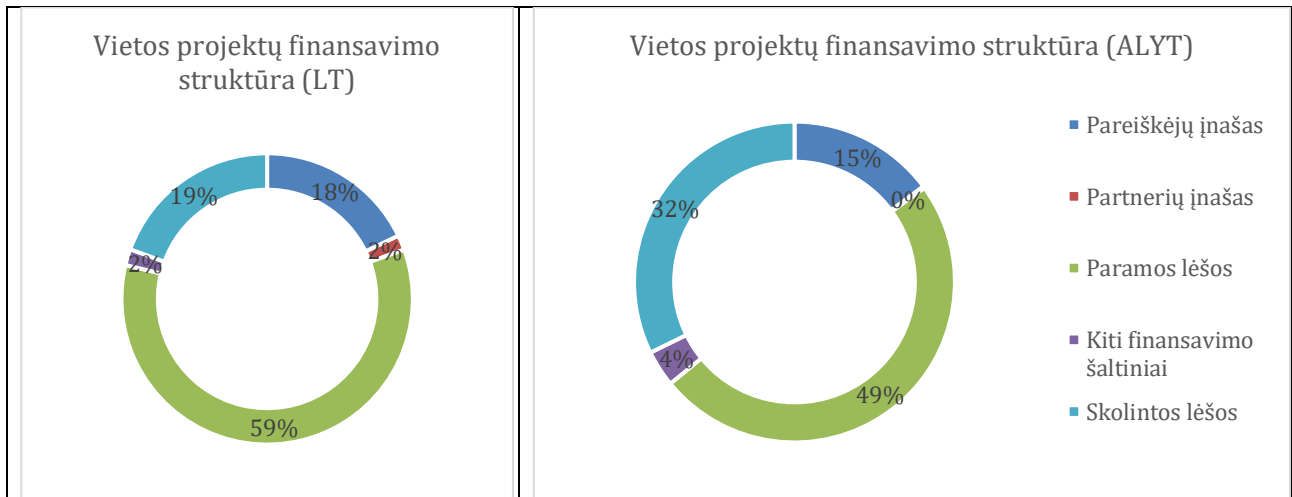
1 pav. Iki 2020 m. pabaigos patvirtintų vietos projektų pasiskirstymas pagal pareiškėjo atstovaujama sektorių šalyje ir Alytaus r. VVG

Šaltinis: sudaryta ESTEP pagal NMA pateiktus vietos projektų paraiškų duomenis.

Vietos projektų išlaidų suma pagal NMA pateiktus vietos projektų paraiškų duomenis siekė beveik 3,1 mln. EUR (apie 3,8 proc. visų vietos projektų išlaidų Lietuvoje). Paramos suma sudarė 49 proc. išlaidų sumos, pareiškėjų įnašas – 15%, skolintos lėšos – net 32%, kiti finansavimo šaltiniai – 2%, o partnerių įnašas – tik 0,2%. Alytaus r. VVG vietos projektai pasižymi didesne skolintų lėšų ir kitų finansavimo šaltinių dalimi, tačiau mažesniu partnerių ir projektų vykdytojų įnašu. Paramos lėšų dalis taip pat mažesnė nei visų VVG vidurkis. Didėsne skolintų lėšų ir mažesnę paramos lėšų dalį galima paaiškinti tuo, kad šioje VVG didelę dalį vietos projektų vykdo privataus sektoriaus pareiškėjai, kurie negali gauti paramos avansu.

2 pav. Iki 2020 m. pabaigos patvirtintų vietos projektų finansavimo struktūra

Šaltinis: sudaryta ESTEP pagal NMA pateiktus vietos projektų paraiškų duomenis.

Alytaus r. VPS numatyta prisidėti prie 5 iš 9 vietos projektams aktualių ES kaimo plėtros politikos tikslinių sričių (toliau – aktualios TS). Iki 2020 m. pabaigos buvo patvirtintų projektų pagal 3 tikslines sritis (žr. 3 lentelė). patvirtintų projektų nebuvo pagal 1A ir 3A tikslines sritis).

3 lentelė. Iki 2020 m. pabaigos patvirtintų vietos projektų skaičius pagal ES kaimo plėtros politikos tikslines sritis VVG lygiu

VVG	Vietos projektų skaičius	1A	1C	2B	3A	4A	5C	6A	6B	6C	TS skaičius
ALYT	28	-	2	-	-	-	-	13	13	-	3

Šaltinis: sudaryta ESTEP pagal NMA pateiktus duomenis.

2 LEADER PRINCIPŲ ĮGYVENDINIMO IR PRIDĖTINĖS VERTĖS VIETOS LYGIU VERTINIMAS

LEADER programos projektai skiriasi nuo kitų projektų tuo, kad yra įgyvendinami remiantis septyniais principais, kurie vadinami LEADER metodu⁴. Lietuvoje taikomi šie 7 LEADER principai:

- 1) teritorinis principas;
- 2) „iš apačios į viršų“ principas;
- 3) partnerystės principas;
- 4) inovacijų principas;
- 5) integruotumo principas;
- 6) tinklaveikos ir bendradarbiavimo principas;
- 7) vietos finansavimo ir valdymo principas.

Siekiant įvertinti LEADER principų įgyvendinimą Alytaus r. VVG atveju, buvo analizuojama, kaip 2016–2020 metais buvo įgyvendinami kiekvienam LEADER principui skirti veiksmai, kurie buvo numatyti VPS. Tuo tikslu buvo atlikta VPS ir VPS įgyvendinimo ataskaitų turinio analizė. VPS įgyvendinimo ataskaitose VVG teikė informaciją apie LEADER principų taikymą ir VVG veiksmus, susijusius su vietos gyventojų aktyvumu.

Papildomai buvo naudojami apklausų duomenys. Siekiant surinkti apibendrintą kiekybinę informaciją, atspindinčią visų VVG požiūrį ir situaciją, klausimai apie LEADER principų įgyvendinimą ir vietos gyventojų aktyvumą įtraukti į VVG narių ir VPS administracijų apklausos klausimynus. Buvo gauti 398 atsakymai į pirmąją apklausą (atsakė apie 16 proc. tikslinės grupės atstovų) ir 44 atsakymai į antrąją apklausą (atsakymų nepateikė 5 VVG). Rengiant apklausos anketą buvo atsižvelgta į aktualią akademinę ir taikomojo pobūdžio literatūrą (įskaitant Lietuvoje atliktus LEADER metodo vertinimus), teisės aktų reikalavimus, gerąją praktiką įgyvendinant LEADER principus, VPS rengimo instrukciją, VPS ir VPS įgyvendinimo ataskaitose pateiktą informaciją.

Siekiant sistemaiškai įvertinti LEADER metodo rezultatyvumą ir efektyvumą, buvo įvertinta, kaip buvo laikomasi kiekvieno principo atskirai ir visų principų bendrai (kaip sistemos). LEADER metodo vertinimas atliktas atsižvelgiant į Europos Komisijos rekomendacijas bei panašių vertinimų analizę. Prie kiekvieno principo aprašymo nurodyti konkretūs vertinimo kriterijai dviem aspektais: 1) rezultatyvumo ir 2) efektyvumo. Rezultatyvumas rodo, kaip VVG veikla ir pagal VPS finansuojami vietos plėtros projektai atitinka principui keliamus reikalavimus. Efektyvumas atspindi santykį tarp rezultato ir sąnaudų (pavyzdžiui, paramos lėšų, investicijų ir pan.).

Išanalizavus VPS ir VPS įgyvendinimo ataskaitas, apklausų metu gautą informaciją bei rezultatyvumo ir efektyvumo rodiklius, buvo parengtos išvados bei pasiūlymai.

Analizuojant LEADER metodo įgyvendinimą Alytaus r. VVG teritorijoje, buvo apskaičiuotas LEADER metodo rezultatyvumo koeficientas, kuris yra visų jo septynių principų rezultatyvumo koeficientų vidurkis (žr. 4 lentelė). LEADER metodo įgyvendinimo koeficientas Alytaus r. VVG lygus 0,57. Galima teigti, kad šis metodas yra įgyvendintas 57%.

Lyginant su Kauno r. VVG rodikliu (0,66), Alytaus r. VVG ne taip rezultatyviai laikėsi teritorinio, partnerystės ir vietos finansavimo ir valdymo principų, tačiau panašaus rezultatyvumo veiklos buvo „iš apačios į viršų“, inovacijų, integruotumo principų įgyvendinime. Alytaus r. VVG santykinai rezultatyviau įgyvendino tinklaveikos ir bendradarbiavimo principą nei Kauno r. VVG. Alytaus r. VVG vietos projektų koncentracija į tam tikras seniūnijas, VPS rezultatų stebėsenos grupės neturėjimas bei viešųjų partnerių

⁴ ENRD, 2020a. Local partnerships: precious principles and concerns about the future. EU Rural Review: LEADER achievements, No.29. P.18. ENRD, 2020; European Commission Directorate-General for Agriculture and Rural Development Unit C.4. 2017. Guidelines. Evaluation of LEADER/CLLD. Brussels. P.78. ir kt.

indėlio į vietos projektų įgyvendinimą nebuvimas nulėmė santykinai prastesnius rezultatus, lyginant su Kauno r. VVG. Iš kitos pusės, aktyvus ir rezultatyvus bendradarbiavimo projektų įgyvendinimas bei publikacijų rengimas ir išleidimas užtikrino geresnį rezultatyvumą nei Kauno r. VVG atveju.

4 lentelė. LEADER metodo įgyvendinimas atveju studijoms atrinktose VVG

Vertinimo kriterijus	Šilutės r. VVG rodiklių reikšmės	Kauno r. VVG rodiklių reikšmės	Alytaus r. VVG rodiklių reikšmės
LEADER metodo įgyvendinimo rezultatyvumas ((P1)+(P2)+(P3)+(P4)+(P5)+(P6)+(P7))/7	0,52	0,76	0,60
(P1) Teritorinis principas	0,54	0,65	0,36
(P2) „Iš apačios į viršų“ principas	0,08	0,15	0,12
(P3) Partnerystės principas	0,74	0,91	0,67
(P4) Inovacijų principas	0,59	0,48	0,40
(P5) Integruotumo principas	0,74	0,37	0,42
(P6) Tinklaveikos ir bendradarbiavimo principas	0,45	1,00	1,20
(P7) Vietos finansavimo ir valdymo principas	0,49	1,72	1,06

Šaltinis: sudaryta ESTEP.

Pastebima, kad LEADER metodo principams Alytaus r. VVG buvo skirtas nevienodas dėmesys. Kai kurių LEADER principų atveju (pavyzdžiui, tinklaveikos ir bendradarbiavimo ar vietos finansavimo ir valdymo) buvo dirbama sistemškai ir nuolatos. Tačiau rezultatyvumo koeficientai rodo, kad Alytaus r. VVG mažai dėmesio skyrė teritoriniam (0,36), inovacijų (0,40) ir integruotumo (0,42) principams. LEADER principų rezultatyvumo koeficientai svyruoja nuo 0,10 („iš apačios į viršų“ principo atveju) iki 1,20 (tinklaveikos ir bendradarbiavimo principo atveju). Santykinai nedideli integruotumo (0,42), inovacijų (0,40) ir teritorinės aprėpties (0,36) rezultatyvumo koeficientai rodo, kad Alytaus r. VVG teritorijoje nėra pilnai išnaudojami visi LEADER metodo pranašumai.

Didžiausią įtaką LEADER metodo indeksui Alytaus r. VVG atveju turėjo itin geri rezultatai tinklaveikos ir bendradarbiavimo principo įgyvendinime (rezultatyvumo koeficientas – 1,20). Tyrimo metu nustatyta, kad Alytaus r. VVG nuosekliai ir aktyviai dirbo bendradarbiavimo projektuose su kitomis Lietuvos VVG ir su užsienio partneriais iš įvairių ES šalių narių, reguliariai dalijosi gerąja praktika su vietos gyventojais, kitomis Lietuvos ar užsienio VVG, dalyvavo VVG ir vietos bendruomeninių organizacijų tinklaveikose.

Svarbų indėlį LEADER metodo įgyvendinimo rezultatyvumui Alytaus r. VVG teritorijoje turėjo vietos finansavimo ir valdymo įgyvendinimas (rezultatyvumo koeficientas – 1,06). Nežiūrint į tai, kad pritraukti papildomo finansavimo iš partnerių, kurie padėtų projekto vykdytojams įgyvendinti vietos projektus, sekėsi sunkiai (partnerių įnašas Alytaus r. VVG teritorijoje struktūriškai buvo daugiau kaip 8 kartus mažesnis nei nacionalinis vidurkis), tačiau, vietos projektų Alytaus r. VVG teritorijoje finansavimas iš projektų vykdymo metu gaunamų pajamų struktūriškai buvo daugiau kaip 2 kartus aktyvesnis nei visoje Lietuvoje. Tai labai prisidėjo prie vietos finansavimo ir valdymo principo rezultatyvumo.

Taip pat svarbų indėlį geriems LEADER metodo įgyvendinimo rezultatams Alytaus r. VVG padarė partnerystės principo rezultatyvumas. Nustatyta, jog VVG tinkamai įtraukė tris sektorius į VVG valdybą, o jos posėdžiuose vidutiniškai atstovavo 39% pilietinės visuomenės atstovų, 35% - verslo atstovų ir 26% - vietos valdžios atstovų. Vis dėlto, Alytaus r. VVG neturėjo specialaus struktūrinio vieneto (pavyzdžiui, grupės, komisijos, tarybos ar pan.), kuri būtų sudaryta iš visų trijų sektorių atstovų ir kurios tikslas būtų stebėti VPS įgyvendinimo rezultatus bei VVG veiklas. Šis teisės aktais neprivalomas struktūrinis vienetas stipriai pagerintų vietos gyventojų pasitikėjimą VVG, o taip pat ir partnerystės principo rezultatyvumą.

Mažas principo „iš apačios į viršų“ koeficientas (0,10) nerodo, kad šis principas buvo įgyvendintas nepakankamai. Šio principo koeficiento reikšmė, realiai, negali būti didelė, nes tai yra tam tikras apytikslis rodiklis, rodantis, kaip aktyvūs yra vietos gyventojai (esant idealiam atvejui, koeficientas galėtų būti lygus 1,0, ir tai reikštų, kad visi 100% vietos gyventojų yra aktyvūs vietos plėtros procesuose). Alytaus r. VVG veiklose dalyvavo daugiau kaip 6% visų Alytaus r. VVG gyventojų, o tai yra geras rezultatas. Gyventojų aktyvumo (įsitraukimo) laipsnį gerino ir tai, kad į VVG veiklas buvo įtraukti socialinę atskirtį patiriantys asmenys, jaunimas ir savanoriai.

Tikriausiai, Alytaus r. VVG sunkiausiai sekėsi įgyvendinti inovacijų principą (koeficientas – 0,40). Alytaus r. VVG teritorijoje per 2016-2020 metus nebuvo finansuoti nei vienas vietos projektas su inovacija. Kita vertus, Alytaus r. VVG aktyviai skleidė informaciją apie gerąsias praktikas ir užsienio inovacijas vietos gyventojams bei partneriams Lietuvoje. Taip pat buvo dalijamasi išmoktomis pamokomis su užsienio partneriais, kurie atvykdavo į VVG ir kurie buvo supažindinami su įgyvendinamais vietos projektais – prototipais. Ypatingai sistemiškai Alytaus r. VVG dirbo teritoriniuose ir tarptautiniuose bendradarbiavimo projektuose, kuriuose buvo siekiama plėtoti inovatyvius produktus, tokius kaip lėtojo turizmo paslaugos, piliakalnių produktai ir kt.

Alytaus r. VVG integruotumo principo rezultatyvumas ir efektyvumas buvo vidutinis (koeficientas – 0,42). Integruoti vietos projektai per 2016-2020 metus Alytaus r. VVG teritorijoje nebuvo vykdomi. Taip pat nebuvo vykdomi socialinio ar bendruomeninio verslo vietos projektai. Bendra projektų, kurie buvo vykdomi su vienu ar daugiau partnerių arba kuriuose buvo investuojama į darnias technologijas, išlaidų vertė buvo 32% visų Alytaus r. VVG vietos projektų išlaidų, o su partneriais buvo vykdoma tik 21% vietos projektų (Kauno r. vietos projektų su partneriais buvo 55%, o Lietuvoje – 37%). Tačiau dėl Alytaus r. VVG aktyvių veiksmų, siekiant skatinti vietos projektus prisidėti prie darnios plėtros VVG teritorijoje, 71% vietos projektų prisidėjo prie kompleksinių sprendimų. Taigi, integruotas, daugiasektorinis ir kompleksinis problemų sprendimų būdas per 2016-2020 metus buvo taikomas vidutiniškai.

2.1 LEADER METODO PRIDĖTINĖS VERTĖS VERTINIMAS

LEADER pridėtinė vertė gali pasireikšti šiais būdais:

1. Kaip geresni projektų rezultatai ir poveikis.
2. Kaip geresnis socialinis kapitalas;
3. Kaip geresnis valdymas vietos lygiu;

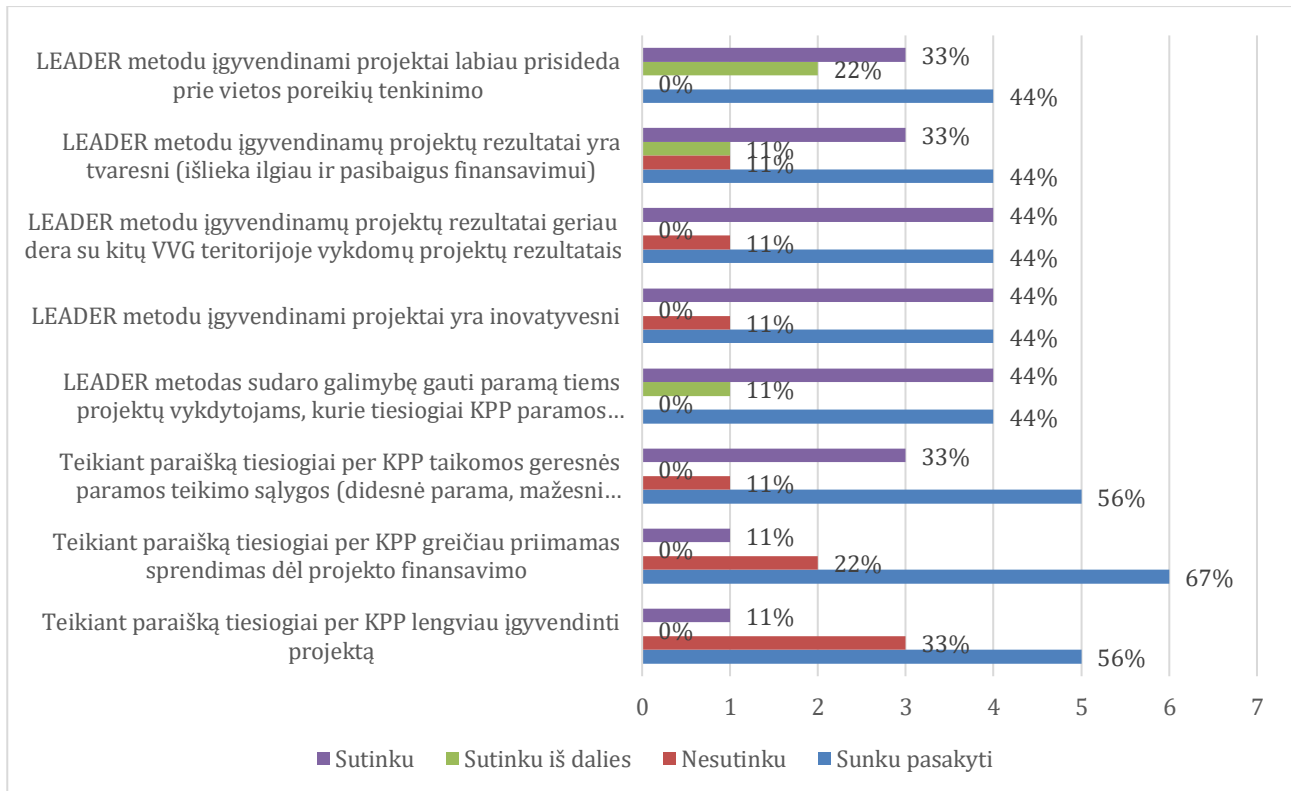
Geresni projektų rezultatai ir poveikis. LEADER vertinimo gairėse teigiama, kad tinkamai taikant LEADER metodą vietos lygiu įgyvendinami projektai pasiekia geresnius rezultatus ir poveikį (daroma prielaida, kad projektų rezultatai ir poveikis būtų mažesni, jei LEADER metodas nebūtų taikomas). Poveikis suprantamas kaip struktūriniai pokyčiai VPS įgyvendinimo teritorijoje.

Remiantis apklausos duomenimis nustatyta, kad Alytaus r. VVG nariai ir administracijos darbuotojams buvo sunku pasakyti apie LEADER metodu įgyvendinamų vietos projektų pridėtinę vertę lyginant su panašiais tiesiogiai KPP lėšomis finansuojamais projektais. Į apklausos klausimus, susijusius su LEADER metodo pranašumais, buvo sunku atsakyti nuo 44% iki 67% Alytaus r. VVG narių ir administracijos darbuotojų (žr. 3 pav.). Viena vertus, tai rodo, kad LEADER metodo pranašumų vertinimui reikalinga išsami ir sisteminė analizė, todėl turėti aiškią individualią vienareikšmę nuomonę nėra lengva. Kita vertus, toks netikrumas rodo, kad LEADER metodo pranašumai nėra taip ryškiai pasireiškę Alytaus r. VVG teritorijos plėtroje.

Nežiūrint į tai, apie 33% Alytaus r. VVG narių ir administracijos darbuotojų matė didelę vietos projektų pridėtinę vertę, lyginant su panašiai tiesiogiai KPP lėšomis finansuojamais projektais (žr. 3 pav.), nes vietos projektai labiau prisideda prie vietos poreikių tenkinimo, o vietos projektų rezultatai yra tvaresni.

Daugiau kaip 40% Alytaus r. VVG narių ir administracijos darbuotojų manė, kad vietos projektų rezultatai yra inovatyvesni ir geriau dera su kitais VVG teritorijoje vykdomų projektų rezultatais. Be to, LEADER metodu sudaromos palankesnės sąlygos tokiems pareiškėjams, kurie tiesiogiai KPP paramos nesiryžta kreiptis.

3 pav. Alytaus r. VVG požiūris į LEADER metodu įgyvendinamų vietos projektų pridėtinę vertę lyginant su panašiais tiesiogiai KPP lėšomis finansuojamais projektais

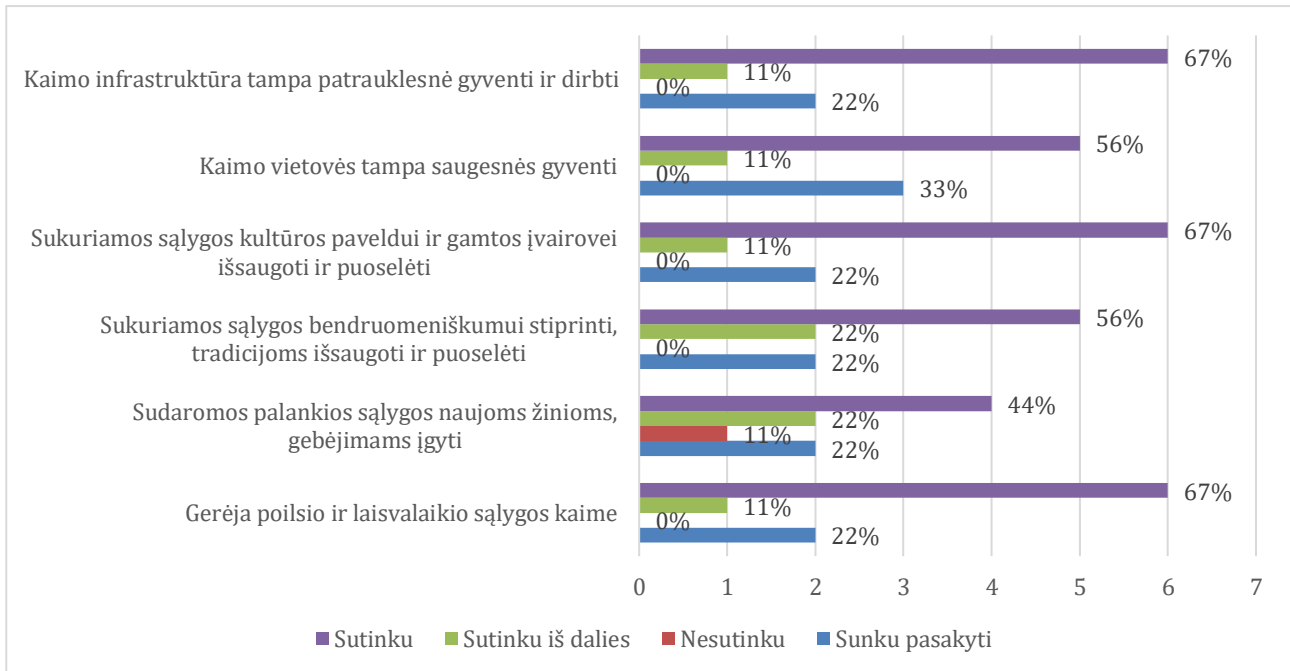
Šaltinis: ESTEP atlikta VVG narių ir administracijos darbuotojų apklausa, 2021 m. kovo 30 – balandžio 13 d.

Alytaus r. VVG nariams ir administracijos darbuotojams (56% respondentų) buvo sunku įvertinti, ar teikiant paraišką tiesiogiai per KPP taikomos geresnės paramos teikimo sąlygos (pavyzdžiui, didesnė parama, mažesni reikalavimai), tačiau 1/3 respondentų manė, kad KPP paramos teikimo sąlygos yra paprastesnės, o paramos suma didesnė.

Nežiūrint į tai, apie 33% Alytaus r. VVG narių ir administracijos darbuotojų nemanė, kad, teikiant paraišką tiesiogiai per KPP, lengviau įgyvendinti projektą, o 56% narių buvo sunku apie tai pasakyti (žr. 3 pav.). Apie 11% Alytaus r. VVG narių ir administracijos darbuotojų manė, kad lengviau įgyvendinti projektus, kai parama gaunama tiesiogiai per KPP, kadangi reikalavimai projektams yra mažesni, o sprendimai dėl projekto finansavimo priimami greičiau. Tiesa, 22% Alytaus r. VVG narių ir administracijos darbuotojų, dalyvavusių apklausoje, nemanė, kad teikiant paraišką tiesiogiai per KPP greičiau priimami sprendimai dėl projekto finansavimo.

Analizuojant Alytaus r. VVG teritorijoje vykdomų vietos projektų poveikį gyvenimo sąlygoms kaime, pastebima, kad LEADER metodu įgyvendinami vietos projektai labai prisidėjo prie kaimo infrastruktūros patrauklumo, kultūros paveldo ir tradicijų išsaugojimo, gamtos įvairovės puoselėjimo (žr. 4 pav.). Vietos projektų rezultatai gerino sąlygas poilsiui ir laisvalaikiui kaime, saugumui gyventi kaimo vietovėse, naujų žinių ir gebėjimų įgijimui.

4 pav. Alytaus r. VVG narių ir administracijos darbuotojų požiūris į VVG teritorijoje vykdomų vietos projektų rezultatus ir poveikį gyvenimo sąlygoms kaime

Šaltinis: ESTEP atlikta VVG narių ir administracijos darbuotojų apklausa, 2021 m. kovo 30 – balandžio 13 d.

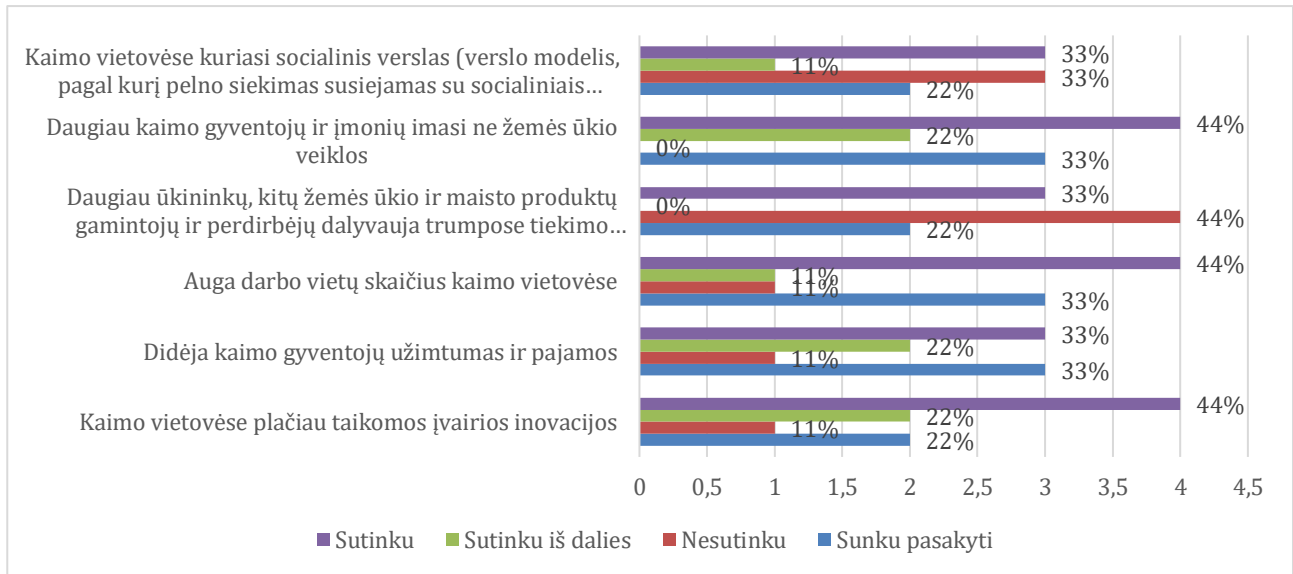
Analizuojant LEADER metodu įgyvendinamų vietos projektų poveikį vietos užimtumui, nustatyta, kad Alytaus r. VVG teritorijoje vietos projektai sukūrė daugiau darbo vietų, taigi padidino vietos užimtumą ir gaunamas pajamas. Su šiuo teiginiu sutiko daugiau 55% Alytaus r. VVG narių ir administracijos darbuotojų, kurie dalyvavo apklausoje (žr. 5 pav.). Be to, 66% Alytaus r. VVG narių ir administracijos darbuotojų nuomone, VVG skatinimas diegti inovacijas, lėmė tai, kad vietos projektų įgyvendinimo patirtis sudarė sąlygas plačiau taikyti įvairias inovacijas kaimo vietovėse.

Santykinai (apie 1/3 respondentų) buvo sunku atsakyti, ar dėl paramos vietos projektams daugiau kaimo gyventojų imasi ne žemės ūkio veiklos, tačiau kitų Alytaus r. VVG narių ir administracijos darbuotojų nuomone, vietos projektai prisidėjo prie ne žemės ūkio verslo įkūrimo ir plėtros.

Ar dėl paramos vietos produktams daugiau ūkininkų ar kitų žemės ūkio ir maisto produktų gamintojų ir perdirbėjų dalyvauja trumposiose grandinėse, 22% narių Alytaus r. VVG narių ir administracijos darbuotojų buvo sunku pasakyti, tačiau apie 44% respondentų manė, kad dalyvavimas trumpose grandinėse gerėja, o 33% taip nemanė (žr. 5 pav.).

5 pav. Alytaus r. VVG narių ir administracijos darbuotojų požiūris į VVG teritorijoje vykdomų vietos projektų rezultatus ir poveikį vietos verslui, užimtumui ir inovacijoms

Šaltinis: ESTEP atlikta VVG narių ir administracijos darbuotojų apklausa, 2021 m. kovo 30 – balandžio 13 d.

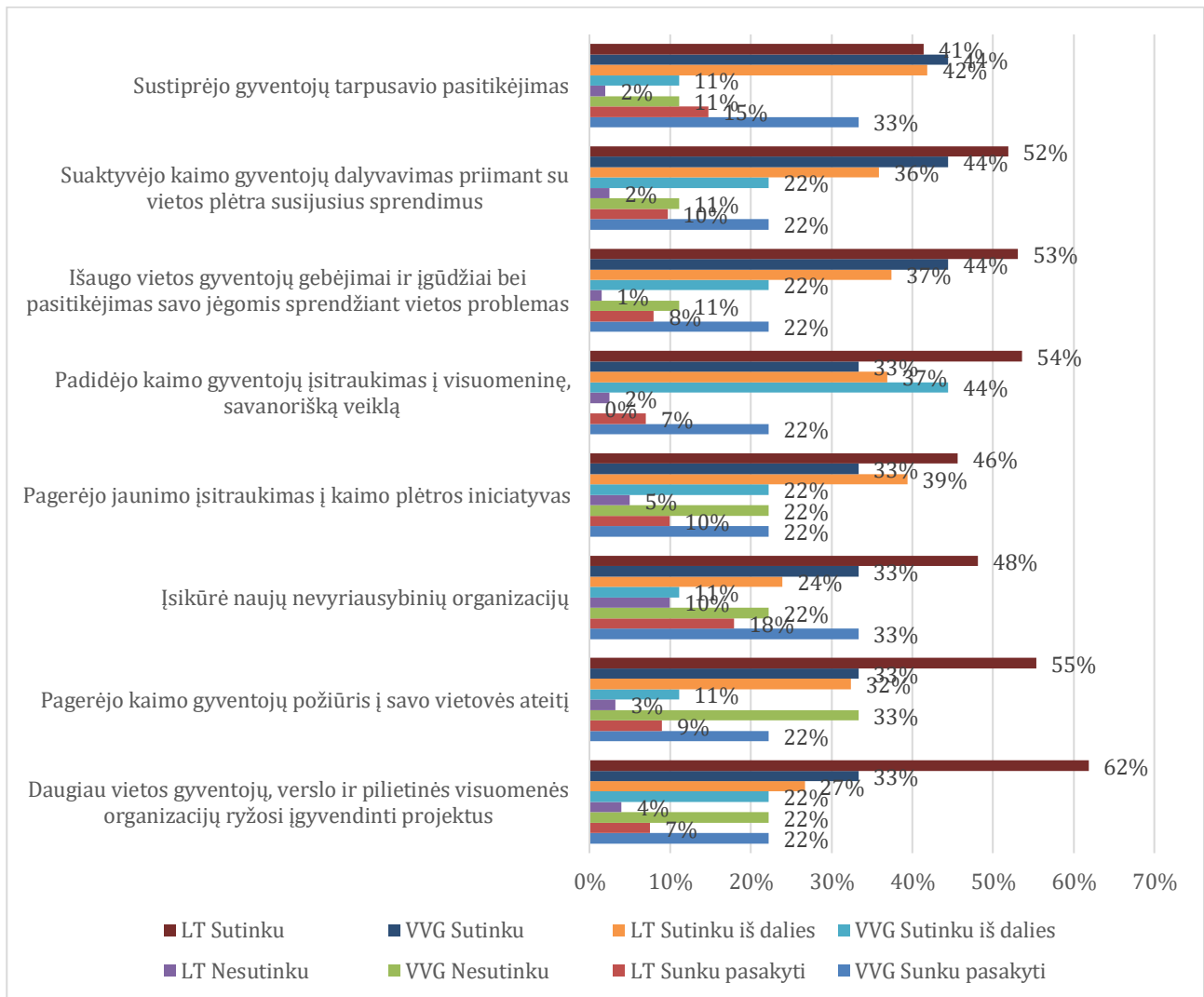
Geresnis socialinis kapitalas. Socialinis kapitalas apibūdinamas kaip „tinklai ir bendri standartai, vertybės ir supratimas, kurie skatina bendradarbiavimą grupių viduje ir tarp grupių“. Socialinis kapitalas yra daugialypė sąvoka, kuri apima socialinių struktūrų savybes (tokias kaip tinklai, standartai, tarpusavio pasitikėjimas), skatinančias veiksmų koordinavimą ir bendradarbiavimą siekiant apipusės naudos.

Socialinio kapitalo pagerėjimas gali būti suprantamas tiek kaip galutinis LEADER metodo tikslas, tiek kaip katalizatorius, kuris gali paskatinti kitus pokyčius, susijusius su verslumo įgūdžiais, vietos išteklių (gamtos, kultūrinių, istorinių) naudojimu ir vertinimu, vietos institucijų ir organizacijų administraciniais gebėjimais, instituciniais gebėjimais įnešti, kurti ir išlaikyti žinias konkrečioje teritorijoje, atstovauti pažeidžiamų grupių interesus, realizuoti įvairias tinklaveikos ir bendradarbiavimo formas, tvarkyti ir valdyti viešąsias gėrybes, tokias kaip gamta, aplinka, kraštovaizdis, vanduo, kultūros paveldas, gyvenamųjų vietovių viešosios erdvės.

Socialinis kapitalas pasireiškia kaip kolektyviniai svarbiausių veikėjų gebėjimai generuoti ir įgyvendinti idėjas ir sprendimus, taip pat kaip formalūs ir neformalūs tinklai, kurie sudaro galimybes keistis patirtimi tarp skirtingą patirtį turinčių veikėjų ir skirtingų teritorijų.

Remiantis Alytaus r. VVG narių ir administracijos darbuotojų apklausos duomenimis, 55% apklaustųjų (Lietuvos – daugiau kaip 80% apklaustųjų) manė, kad LEADER metodu įgyvendinama vietos plėtra sustiprino vietos gyventojų tarpusavio pasitikėjimą, 11% su tuo nesutiko, o 33% buvo sunku į tai atsakyti (žr. 6 pav.). Skatinimas aktyvinti vietos gyventojus ir įtraukti visų sektorių atstovus į sprendimų priėmimo procesus, lėmė aktyvesnę bendravimą tarp vietos gyventojų, o tai sąlygojo tarpusavio pasitikėjimo stiprėjimą. 2/3 Alytaus r. (o Lietuvoje beveik 90%) VVG narių ir administracijos darbuotojų nuomone, LEADER parama paskatino vietos gyventojus aktyviau dalyvauti vietos plėtroje.

6 pav. LEADER metodo įtaka socialiniam kapitalui Lietuvoje ir Alytaus r. VVG

Šaltinis: ESTEP atlikta VVG narių ir administracijos darbuotojų apklausa, 2021 m. kovo 30 – balandžio 13 d.

Dėl rezultatyvaus vietos gyventojų aktyvinimo, daugiau jų ryžosi įgyvendinti projektus. Šiai nuomonei pritarė 55% apklausoje dalyvavusių Alytaus r. VVG narių ir administracijos darbuotojų, o 22% nepritarė ir kitiems 22% buvo sunku pasakyti. Tiesa, neaukštas vietos projektų kokybės balas (76 balai iš 100) rodo nepakankamą vietos gyventojų aktyvumą teikiant vietos projektų paraiškas paramai gauti. Visoje Lietuvoje šiai nuomonei pritarė beveik 90% VVG narių ir administracijų darbuotojų. Beje, dėl padidėjusio aktyvumo, pagerėjo vietos gyventojų įsitraukimas į visuomenines ar savanoriškas veiklas. Tam pritarė beveik 77% Alytaus r. (91% viso Lietuvoje) VVG narių ir administracijos darbuotojų.

Labai panašiai Alytaus r. VVG narių ir administratorių nuomonės pasidalijo ir dėl išaugusių vietos gyventojų gebėjimų bei įgūdžių. Iš tiesų, LEADER metodo didelis dėmesys mokymams potencialiems pareiškėjams, komunikacijų ir IT inovacijų naudojimo skatinimas bei raginimas dalintis gerąja praktika ar kita savo patirtimi, didino įsitraukusių į plėtros procesus gyventojų gebėjimus ir žinias.

44% Alytaus r. VVG narių ir administracijos darbuotojų sutiko ir 22% nesutiko su nuomone, kad LEADER metodas prisidėjo prie naujų nevyriausybinių organizacijų kūrimo. Lietuvoje apie 70% VVG narių ir administracijos darbuotojų sutiko su šia nuomone.

Dėl padidėjusio įsitraukimo ir bendradarbiavimo vietos gyventojų požiūris į savo vietovės ateitį pagerėjo. Su tuo sutiko 44% Alytaus r. (daugiau kaip 90% visoje Lietuvoje) VVG narių ir administracijų darbuotojų. Net 33% Alytaus r. (lyginant su 3% visoje Lietuvoje) VVG narių ir administracijos

darbuotojų nesutiko, kad dėl to pagerėjo kaimo gyventojų požiūris į savo vietovės ateitį. Neigiamą požiūrį į LEADER metodo įtaką vietos gyventojų požiūriui galėjo nulemti tai, kad LEADER programa santykinai yra maža, dėl to daugelio vietos gyventojų šios paramos poveikis nepasiekė arba jis buvo neįvertinamas. Kita vertus, aktyvėjančios bendruomenės, įvairūs kultūriniai ir socialiniai renginiai, trijų sektorių bendradarbiavimas formuoja lėtai besikeičiantį vietos gyventojų požiūrį į gamtinę, kultūrinę ir ekonominę aplinką, ir tai yra vienas iš potencialiai svarbiausių LEADER programos ilgalaikių efektų.

Geresnis valdymas vietos lygiu. Valdymas apima institucijas, procedūras ir mechanizmus, per kuriuos pilietinės visuomenės, verslo ir valdžios partneriai išreiškia savo interesus, realizuoja savo teises, įgyvendina pareigas ir siekia susitarimo tam, kad vieši reikalai visuose lygiuose būtų tvarkomi bendradarbiaujant.

Pilietinės visuomenės, verslo ir valdžios partneriai išreiškė savo interesus dalyvaudami Alytaus r. VVG valdyme ir sprendimų priėmime. Alytaus r. VVG nariais buvo visų trijų sektorių – pilietinės visuomenės, verslo ir vietos valdžios – atstovai. Alytaus r. VVG valdybą iki 2020 metų pabaigos sudarė dvylika asmenų: penki atstovavo pilietinę visuomenę (42%), keturi – verslą (33%) ir trys – valdžios sektorių (25%). Alytaus r. VVG posėdžiuose per 2016-2020 metus vidutiniškai dalyvaudavo 72% narių.

Analizuojant vertinimo metu atliktos Alytaus r. VVG narių ir administracijos darbuotojų apklausos duomenis nustatyta, LEADER metodas padeda Alytaus r. VVG teritorijoje derinti vietos gyventojų ir organizacijų interesus bei palengvina vietos gyventojų, verslo ir vietos valdžios veiksmų koordinavimą sprendžiant vietos problemas. Su šia nuomone sutiko arba iš dalies sutiko beveik 90% Alytaus r. VVG narių, kurie dalyvavo apklausoje.

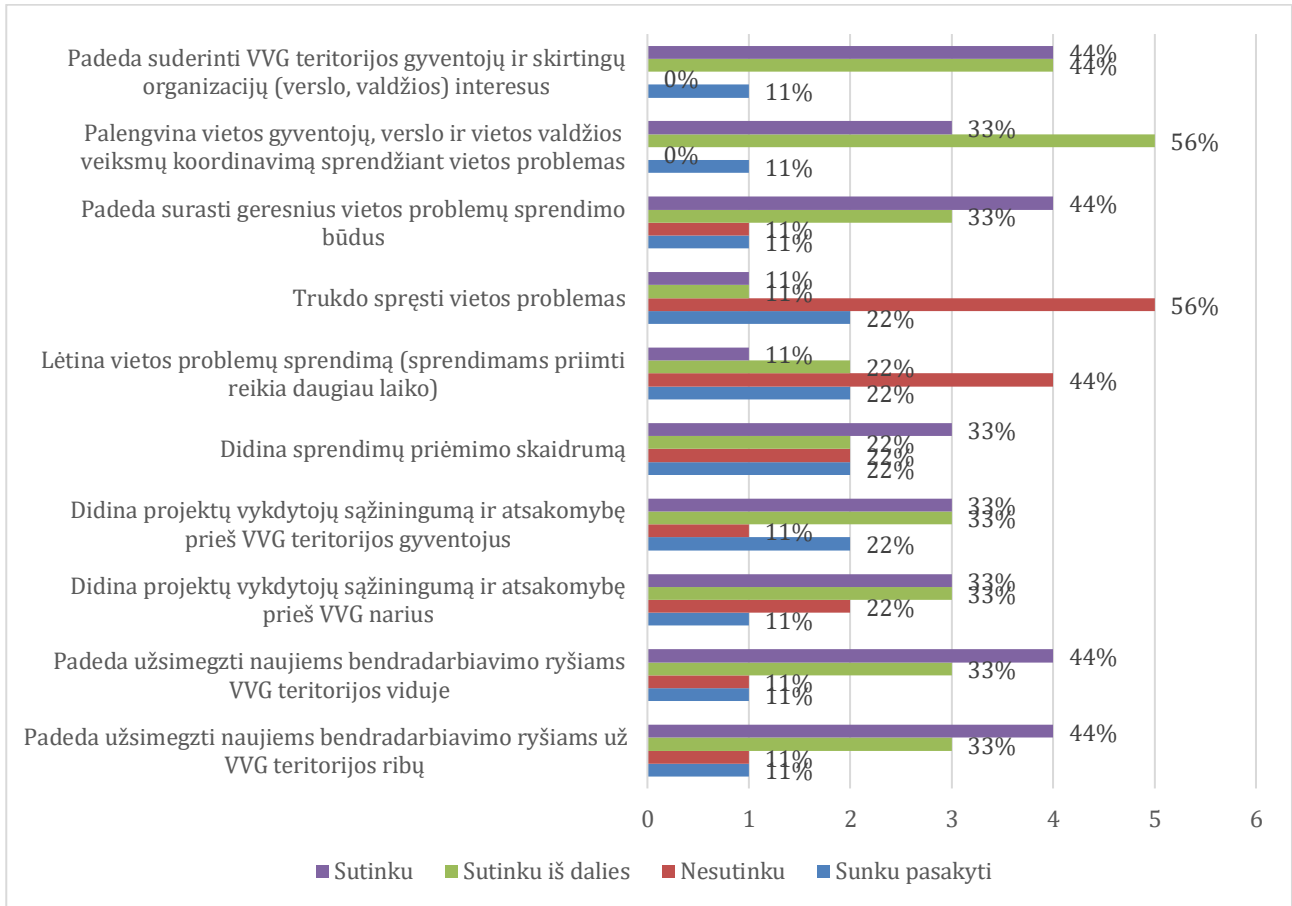
3/4 apklausoje dalyvavusių Alytaus r. VVG narių sutiko arba iš dalies sutiko su tuo, kad LEADER padeda surasti geresnius vietos problemų sprendimo būdus, užsimegti naujiems bendradarbiavimo ryšiams VVG teritorijos viduje ir už VVG teritorijos ribų. Su šia nuomone nesutiko 11% respondentų, o dar 11% respondentų buvo sunku į tai atsakyti.

1/5 Alytaus r. VVG iš dalies sutiko ar sutiko su tuo, kad LEADER trukdo spręsti problemas, dar 1/5 – buvo sunku atsakyti, o likusieji 3/5 VVG narių nesutiko su tokiu teiginiu. Daugelio Alytaus r. VVG narių manymu, LEADER metodu, geriau derinami įvairūs interesai, o dėl to palengvėja problemų sprendimas.

Alytaus r. nariai pasidalijo į dvi grupes dėl LEADER įtakos problemų sprendimo greičiui: 44% nesutiko su tuo, kad LEADER lėtina sprendimus, 22% – buvo sunku atsakyti, dar 22% – sutiko iš dalies, o 11% – sutiko su teiginiu.

Įtraukdamas į sprendimų priėmimo procesą trijų sektorių atstovus bei skatindamas vietos gyventojus būti aktyviais, LEADER metodas didina ir skaidrumą tarp bendruomenės narių, ir jų atsakomybę prieš kitus. Su tuo sutiko arba iš dalies sutiko dauguma (55% - 66%) apklausoje dalyvavusių Alytaus r. VVG narių. Tiesa, net 22% nesutiko su tuo, kad LEADER metodas didina skaidrumą ir vietos projektų vykdytojų atsakomybę prieš VVG narius. Tačiau tinkamai įgyvendinant visus LEADER metodo principus, sąlygų vykdyti neskaidrią veiklą ar būti mažiau atsakingam prieš savo partnerius lieka daug mažiau.

7 pav. Alytaus r. VVG narių ir administracijos darbuotojų požiūris į LEADER metodo naudą

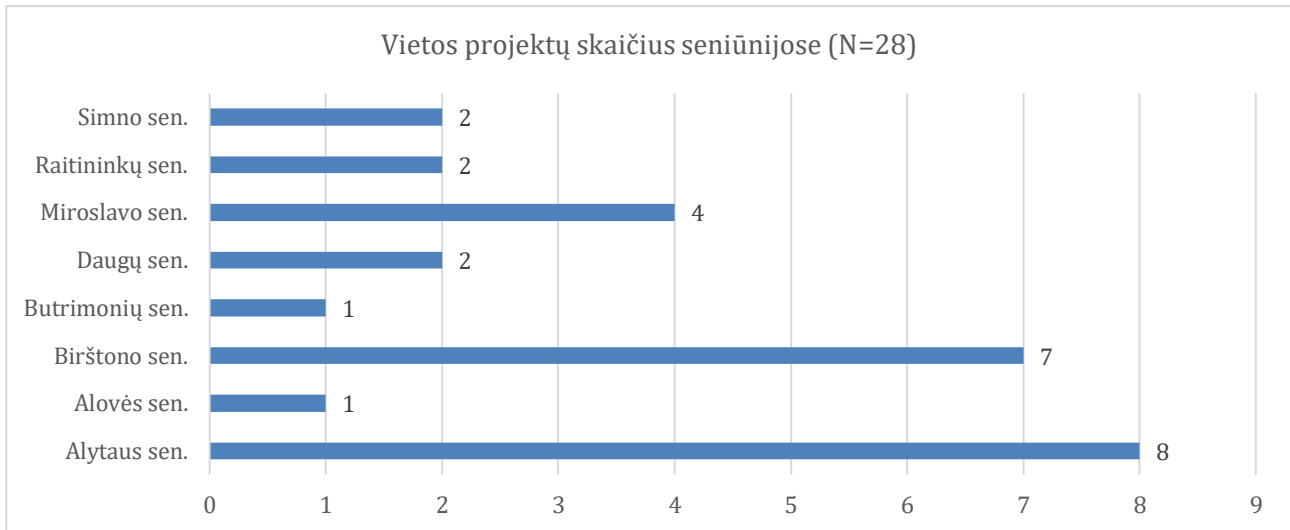
Šaltinis: ESTEP atlikta VVG narių ir administracijos darbuotojų apklausa, 2021 m. kovo 30 – balandžio 13 d.

Apibendrinant Alytaus r. VVG narių nuomonę apie LEADER metodo naudą, teigiama, kad LEADER metodas Alytaus r. VVG teritorijoje palengvino įvairių vietos interesų derinimą, padėjo spręsti problemas, surasti jiems geresnius sprendimus, užsimegžti bendradarbiavimo ryšiams, o įvairių interesų įtraukimas į sprendimo priėmimo procesus nelėtino ar kitaip netrukdė spręsti iškylančius uždavinius.

2.2 TERITORINIS PRINCIPAS

Alytaus r. VVG teritorija apima 12 seniūnijų. Iki 2020 m. pabaigos patvirtinti vietos projektai buvo vykdomi 8 seniūnijose. Tai sudaro 67 proc. visų VVG teritorijoje esančių seniūnijų. Alytaus r. VVG patenka tarp 9 VVG, kuriuose vietos projektai apima mažiau kaip 70 proc. VVG teritorijos seniūnijų. Daugiau kaip pusė vietos projektų buvo vykdomi trijose seniūnijose: Alytaus, Birštono ir Miroslavo (žr. 8 pav.). Be to, net trys vietos plėtros pelno projektai buvo vykdomi viename kaime – Radžiūnuose. Šiems trims projektams buvo skirta 265 mln. Eur paramos, t. y. 34% visos paramos, skirtos VPS priemonei “Ūkio ir verslo plėtra”.

8 pav. Vietos projektų skaičius Alytaus r. VVG teritorijos seniūnijose

Šaltinis: sudaryta ESTEP pagal NMA pateiktus duomenis.

Analizuojant Alytaus r. VVG rajono 2016–2022 m. vietos plėtros strategijoje numatytus veiksmus, skirtus teritorinio principo įgyvendinimui, yra išskiriami šie vertinimo aspektai⁵:

- 1) VVG teritorijos išskirtinumo ir specifinių pranašumų panaudojimas.
- 2) Vietos išteklių tinkamas panaudojimas.
- 3) VVG teritorijos didesnės pridėtinės vertės kūrimas.

VVG teritorijos išskirtinumo ir specifinių pranašumų panaudojimas. Alytaus r. VPS⁶ numatyta, kad Alytaus r. VVG teritorijos išskirtinumai yra:

- 1) dzūkų etnis regionas, dzūkų tradicijos, dzūkiška tarmė;
- 2) Nemuno kilpos, piliakalniai;
- 3) sveikatingumo ir poilsio paslaugos;
- 4) istorinis paveldas;
- 5) gamtos gėrybės – grybai, uogos.

Alytaus r. VPS nurodyti šie Alytaus r. VVG teritorijos specifiniai pranašumai⁷:

- 1) savitas, vaizdingas kraštovaizdis;
- 2) gamtinė ir biologinė įvairovė miškuose ir saugomose teritorijose;
- 3) švarus oras ir vandens telkiniai;
- 4) VVG teritorijos geografinė padėtis;
- 5) istorinis, kultūrinis paveldas;
- 6) dzūkų etnokultūriniai ištekliai ir tradicijos;
- 7) tautinio paveldo produktų gamyba;
- 8) tradiciniai amatai ir verslas.

⁵ Vertinimo aspektų sąrašas sudarytas pagal VPS 8.1.2 skyrelyje pateiktą informaciją. Pastaba: VPS buvo numatytas ir ketvirtas vertinimo aspektas - kaimo kultūros ir gamtos paveldo panaudojimas, tačiau įgyvendinimo ataskaitose šis aspektas nebuvo paminėtas, o savo esme atitinka antrąjį vertinimo aspektą - VVG teritorijos išskirtinumo ir specifinių pranašumų panaudojimą. Todėl šie vertinimo aspektai nagrinėjami bendrai.

⁶ Sąrašas parengtas pagal Alytaus r. VPS 2.1 skyriaus „Pagrindiniai VVG teritorijos duomenys, teritorijos išskirtinumas ir identitetas“ informaciją.

⁷ VVG teritorijos specifiniai pranašumai atitinka Alytaus r. VPS įvardintas SSGG galimybes.

Analizuojant VPS įgyvendinimo ataskaitų duomenis nustatyta, kad vietos projektų įgyvendinimo metu buvo kuriami verslai, skirti išnaudoti dzūkų krašto etninius išteklius, teikiant kulinarinių renginių paslaugas, sveikatingumo ir poilsio paslaugas, įveiklinant kultūros paveldo objektus, panaudojant piliakalnius ir kitus savitus bei vaizdingus kraštovaizdžio elementus.

Vienas iš vietos projektų buvo skirtas atnaujinti VVG teritorijos kultūros paveldo objekto – Kurnėnų mokyklos – patalpas ir pritaikyti objektą edukacinių veiklų, kūrybinių dirbtuvių, plenerų organizavimui, taip skatinant edukacinį turizmą Alytaus rajone. Kitu vietos projektu buvo sutvarkytas kalbininko prof. J. Kazlausko gimtinių memorialinis skveras, pritaikant šią viešąją erdvę kultūrinei veiklai ir lietuvių kalbos puoselėjimui.

Taip pat vietos projektų įgyvendinimo metu buvo kuriami verslai, skirti sveikatingumo ir poilsio paslaugoms vystyti. Pavyzdžiui, pagal VPS priemonės „Ūkio ir verslo plėtra“ veiklos sritį „Parama ne žemės ūkio verslui kaimo vietovėse pradėti“ (LEADER-19.2-6.2) buvo finansuojamas vietos projektas skirtas SPA paslaugoms teikti.

Alytaus r. VVG teritorijos išskirtinumų ir specifinių pranašumų panaudojimo buvo siekiama ir bendradarbiavimo projektais. Pavyzdžiui, Trakų r., Prienų r., Alytaus r. bei Dzūkijos VVG įgyvendino teritorinio bendradarbiavimo projektą „Dzūkijos piliakalnių kelias“, kuriame buvo naudojami dzūkų etnokultūriniai išteklių, istorinis ir kultūrinis paveldas, piliakalniai. Projekto metu buvo sudarytas Dzūkijos piliakalnių kelias – maršrutas, kuriuo turistai galėjo turiningai keliauti. Šis kelias Alytaus r. įtraukė Poteronių piliakalnį (Alovės sen.), Punios piliakalnį (Margio kalną) (Punios sen.), Gerulių piliakalnį (Butrimonių sen.) ir Pivašiūnų piliakalnį (Pivašiūnų sen.). Apie kiekvieną iš šių kelių įtrauktą piliakalnį buvo sukaupta visa informacija, kuri visuomenei pateikiama kaip dalis „piliakalnio produkto“, į kurį dar įtraukiamas patiekalas, amatas, suvenyras bei pramoga⁸.

Alytaus r. buvo skatinamos iniciatyvos išnaudoti rajone esančius vandens telkinius. Pavyzdžiui, buvo populiarinama buriavimo idėja Dauguose, rengiami buriavimo mokymai, varžybos ir pan.

Taigi, įgyvendinant VPS, Alytaus r. VVG panaudojo keturis iš penkių (80%) VPS įvardintų išskirtinumų ir šešis iš aštuonių (75%) specifinius pranašumus. Duomenų apie tai, kaip buvo panaudojamos gamtos gėrybės – grybai, uogos, kurie yra Alytaus r. VVG išskirtinumas, bei gamtinė ir biologinė įvairovė miškuose ir saugomose teritorijose ir VVG teritorijos geografinė padėtis, kurie yra specifiniai Alytaus r. VVG pranašumai, nebuvo rasta.

Vietos išteklių tinkamas panaudojimas. LEADER kontekste vietos išteklių tinkamas panaudojimas yra siejamas su efektyvesniu vietos specifinių pranašumų ir išskirtinumų pritaikymu pridėtinės vertės kūrime, taip sukuriant išteklių panaudojimo ilgalaikius efektus. Analizuojant VPS įgyvendinimo ataskaitų duomenis nustatyta, kad Alytaus r. VVG vietos išteklių tinkamas panaudojimas buvo siejamas su Punios šilo ir Punios piliakalnio (tai yra Alytaus r. VVG teritorijos išskirtinumas ir specifinis pranašumas) vizijos formulavimu, vietos jaunimo aktyvinimu, savanorystės veiklų skatinimu, teritorinio (Dzūkijos piliakalnių kelias, lėtojo turizmo skatinimas) ir tarptautinio bendradarbiavimo (Lėtos kultūros patirtys 2.00) projektų įgyvendinimu, dalyvavimu projekte „Moterų socialinio įgalinimo skatinimas“, su vietos pelno projektais, kurių metu buvo pradedami ar plėtojami verslai Alytaus r. VVG teritorijoje, sporto aikštynų įrengimu, kitos infrastruktūros sutvarkymu.

VVG teritorijos didesnės pridėtinės vertės kūrimas. Analizuojant VPS įgyvendinimo ataskaitų duomenis nustatyta, kad Alytaus r. VVG didesnės pridėtinės vertės kūrimas buvo užtikrinamas, aktyvinant lėtojo turizmo paslaugų teikėjus, skiriant paramą autoserviso įrengimui, tradicinių amatų šeimos verslo pradžiai, metalo gaminių gamybai bei viešojo pastato Makniūnų kaime sutvarkymui. Dalis išvardintų Alytaus r. VVG veiksmų, skirtų didesnės pridėtinės vertės VVG teritorijoje kūrimui, yra siejami su Alytaus r. VVG teritorijos specifiniais pranašumais (pavyzdžiui, tradicinių amatų verslo

⁸ Alytaus r. VVG, 2020. Kuriami „Dzūkijos piliakalnių kelio“ produktai. [Interaktyvus]. <https://alytausrvvg.lt/kuriami-dzukijos-piliakalniu-kelio-produktai/>. Žiūrėta: 2021 m. gegužės 12 d.

skatinimu) ir išskirtinumais (pavyzdžiui, lėtojo turizmo skatinimu), kurie yra investicijų ilgalaikių efektų vietos plėtrai garantai.

Siekiant palyginti LEADER principų įgyvendinimą tarp skirtingų VPS buvo taikomi tam tikri kiekybiniai LEADER principų įgyvendinimo vertinimo kriterijai. Teritorinio principo įgyvendinimo rezultatyvumui vertinti taikyti trys kriterijai (žr. 5 lentelė):

- 1) **Vietos projektų teritorinės aprėpties laipsnis** Alytaus r. VVG buvo 0,67 (maksimalus rodiklio įvertis – 1,00). Vidutinis aprėpties laipsnis rodo, kad ES ir valstybės biudžeto parama VVG teritorijoje nebuvo paskirstoma visoje VVG teritorijoje tolygiai.
- 2) **Vietos išteklių panaudojimo lygis** Alytaus r. VVG siekia 0,32. Tai reiškia, kad tik 1/3 vietos projektų ir per juos paskirstytos ES ir valstybės biudžeto paramos buvo panaudota priemonėms, paslaugoms ar prekėms, kurios siejamos su Alytaus r. VVG teritorijos išskirtinumais ar specifiniais pranašumais. Vietos projektams su Alytaus r. VVG teritorijos specifiniais pranašumais ar išskirtinumais buvo skirta 35% ES ir valstybės biudžeto paramos. Taigi, beveik 2/3 paramos buvo skirta vietos verslams vystyti, kurie nesiejami arba netiesiogiai siejami su Alytaus r. VVG teritorijos specifiniais pranašumais ar išskirtinumais.
- 3) **Informacijos apie vietos poreikius ir išteklius prieinamumas** atspindi VVG narių požiūrį į tai, ar reikia reguliariai atnaujinti duomenis apie vietos gyventojų poreikius ir išteklius ir kaip dažnai tai reikia daryti. Alytaus r. VVG manymu, vietos stiprybės, silpnybės, atsirandančios galimybės bei kylančios grėsmės nesikeičia taip greitai, dėl to užtenka informaciją apie vietos gyventojų poreikius ir išteklius atnaujinti tik prieš rengiant naują VPS. Dėl to šio kriterijaus balas yra lygus nuliui.

5 lentelė. Teritorinio principo įgyvendinimo rezultatyvumas Alytaus r. VVG

Vertinimo kriterijus	Rodiklių reikšmės	Rodiklio svoris	Kriterijaus reikšmė	Kriterijaus svoris	Indekso reikšmė
Teritorinis principas (K1)+(K2)+(K3)	---	---	---	---	0,36
(K1) Vietos projektų teritorinės aprėpties laipsnis (1)	---	---	0,67	0,30	0,20
(1) Seniūniju, kuriose įgyvendinami vietos plėtros projektai, dalis	67%	1,00	0,67	---	---
(K2) Vietos išteklių panaudojimo lygis (2)+(5)	---	---	0,32	0,50	0,16
(2) Vietos projektų, siejamų su vietos specifinių pranašumų ar išskirtinumų panaudojimu, dalis (3)/(4)	29%	0,40	0,11	---	---
(3) Vietos projektų, siejamų su vietos specifinių pranašumų ar išskirtinumų panaudojimu, skaičius	8	---	---	---	---
(4) Vietos projektų, potencialiai galėjusių panaudoti vietos specifinius pranašumus ar išskirtinumus, skaičius	28	---	---	---	---
(5) Paramos projektams su vietos specifiniais pranašumais ar išskirtinumais, dalis (6)/(7)	35%	0,60	0,21	---	---
(6) Parama projektams su vietos specifiniais pranašumais ar išskirtinumais, tūkst. Eur	628	---	---	---	---
(7) Parama projektams, potencialiai galėjusiems panaudoti vietos specifinius pranašumus ar išskirtinumus, tūkst. Eur	1795	---	---	---	---
(K3) Informacijos apie vietos poreikius ir išteklius prieinamumas (8)+(9)	---	---	0,00	0,20	0,00
(8) VVG požiūris, ar reikia reguliariai atnaujinti informaciją apie VVG teritorijos išteklius ir plėtros poreikius	Nereikia	0,50	0,00	---	---

Vertinimo kriterijus	Rodiklių reikšmės	Rodiklio svoris	Kriterijaus reikšmė	Kriterijaus svoris	Indekso reikšmė
(9) VVG požiūris, kaip dažnai reikia atnaujinti informaciją apie VVG teritorijos išteklius ir plėtros poreikius	Naujai VPS	0,50	0,00	---	---

Šaltinis: sudaryta ESTEP.

Teritorinio principo rezultatyvumo indeksas lygus 0,36 (žr. 5 lentelė). Didžiausią įtaką įverčiui turėjo vidutinė vietos projektų geografinė aprėptis. Santykinai menkai Alytaus r. VVG išnaudojo Alytaus r. VVG teritorijos specifinius pranašumus ir išskirtinumus, ir tai buvo didžiausias trūkumas, įgyvendinant teritorinį principą. Alytaus r. VVG laikosi požiūrio, kad informacijos apie vietos poreikius ir išteklius nereikia nuolat stebėti ir reguliariai atnaujinti. VVG požiūriu šią informaciją pakanka atnaujinti tik prieš rengiant naują VPS, t. y. kas penkerius – septynerius metus. Toks požiūris vertinamas kaip pasyvus, todėl balų už tai nebuvo skirta.

Teritorinio principo įgyvendinimo efektyvumui vertinti skaičiuojama, kiek vietos projektų bendros vertės tenka vienam panaudotam vietos specifiniam pranašumui ar išskirtinumui (žr. 6 lentelė). Rodiklis atskleidžia, kiek investicijų vidutiniškai tenka vienam vietos projektuose panaudotam specifiniam pranašumui ar išskirtinumui. Kuo šis rodiklis didesnis, tuo teritorinio principo įgyvendinimas yra efektyvesnis.

Alytaus r. VVG per 2016–2020 metų laikotarpį finansavo vietos projektus, kurie buvo siejami su keturiais Alytaus r. VVG teritorijos specifiniais pranašumais (istoriniu paveldu, sveikatingumo ir poilsio paslaugomis, dzūkų etniniu regionu, dzūkų tradicijomis ir dzūkiška tarme ir Nemuno kilpomis bei piliakalniais) ir trimis Alytaus r. VVG teritorijos išskirtinumais (istoriniu, kultūriniu paveldu, tradiciniais amatais ir verslu bei dzūkų etnokultūriniais ištekliais ir tradicijomis). Taigi, Alytaus r. VVG vietos projektuose buvo išnaudojami 50% VPS įvardintų Alytaus r. VVG teritorijos išskirtinumų ir 60% Alytaus r. VVG teritorijos specifinių pranašumų.

Alytaus r. VVG teritorijoje įgyvendinamų vietos projektų dėka buvo pritraukta 1,0 mln. Eur investicijų į gamybinius pajėgumus bei produktus, kurie siejami su Alytaus r. VVG teritorijos specifiniais pranašumais ar išskirtinumais. Vidutiniškai vienam specifiniam pranašumui ar išskirtinumui teko beveik 150 tūkst. Eur, iš kurių 60,0% buvo ES ir valstybės biudžeto parama. Palyginimui, Kauno r. VVG per tą patį laikotarpį skyrė 585 tūkst. Eur vienam savo specifiniam pranašumui ar išskirtinumui.

6 lentelė. LEADER metodo teritorinio principo įgyvendinimo efektyvumas Alytaus r. VVG

Vertinimo kriterijus	Rodiklių reikšmės
(E1) Vietos projektų investicijos, siejamos su vietos specifiniais pranašumais ir išskirtinumais, tūkst. Eur/vnt. (1)/(2)	149,7
(1) Vietos projektų, siejamų su vietos specifiniais pranašumais ar išskirtinumais, bendra vertė tūkst. Eur	1047,8
(2) Vietos išskirtinumų ir specifinių pranašumų, panaudotų vietos plėtros projektuose, skaičius	7

Šaltinis: sudaryta ESTEP.

Atlikus LEADER teritorinio principo įgyvendinimo analizę, nustatyta, kad vietos projektai yra vykdomi 2/3 Alytaus r. VVG teritorijos seniūnijų, tačiau pastebima didelė vietos projektų koncentracija keliose seniūnijose. Tik 30% vietos projektų buvo siejami su Alytaus r. VVG specifiniais pranašumais ar išskirtinumais, o jiems buvo skirta 35% visos vietos projektams skirtos paramos. Didžiausias iššūkis yra tolygesnis vietos projektams skirtos ES ir valstybės biudžeto paramos paskirstymas po Alytaus r. VVG teritoriją. Remiantis tuo, daroma išvada, kad teritorinio principo įgyvendinimas Alytaus r. VVG teritorijoje buvo užtikrintas, tačiau jo rezultatyvumas per 2016-2020 metus buvo menkas.

2.3 „IŠ APAČIOS Į VIRŠŲ“ PRINCIPAS

Analizuojant VPS numatytus veiksmus, skirtus „iš apačios į viršų“ principo įgyvendinimui, yra išskiriami šie vertinimo aspektai⁹:

- 1) Vietos projektų dokumentacijos suderinimas su visomis interesų grupėmis.
- 2) Informacijos apie paskelbtus kvietimus sklaida.
- 3) VPS įgyvendinimo rezultatų informacijos sklaida.
- 4) VVG teritorijos gyventojų įsitraukimo skatinimas.

Vietos projektų dokumentacijos suderinimas su visomis interesų grupėmis. Analizuojant VPS įgyvendinimo ataskaitų duomenis, konkrečių Alytaus r. VVG veiksmų, kurie buvo skirti vietos projektų dokumentacijos suderinimui su visomis Alytaus r. VVG teritorijos interesų grupėmis, nepateikta. Remiantis Alytaus r. VVG valdybos posėdžių informacija, rengiant vietos projektų dokumentaciją (pavyzdžiui, kvietimų skelbimus, vietos projektų finansavimo sąlygų aprašus ir kt.) buvo atsižvelgiama į vietos projektų administravimo taisykles, Lietuvos kaimo plėtros 2014-2020 metų programos atitinkamų priemonių įgyvendinimo taisykles, vyriausybės paskelbtas karantino metu nustatytas sąlygas. Alytaus r. VVG valdybos posėdžių metu buvo organizuojamos diskusijos dėl papildomų atrankos kriterijų pasirinkimo, dėl kvietimų teikti vietos projektų paraiškas bei dėl vietos projektų finansinių sąlygų aprašų. Tokiu būdu vietos projektų dokumentacija buvo derinama su visomis interesų grupėmis, kurios turėjo atstovus valdyboje.

Informacijos apie paskelbtus kvietimus sklaida. Per 2016-2020 metų laikotarpį buvo suorganizuoti 26 kvietimai vietos paraiškoms teikti. Visi kvietimai buvo talpinami Alytaus r. VVG ir NMA tinklalapiuose, Facebook paskyroje bei Alytaus r. VVG teritorijoje platinamame rajoniniame laikraštyje. Pavyzdžiui, Facebook paskyroje kvietimams buvo skirti 38 įrašai, o tai sudarė 6% visų Facebook įrašų, padarytų per šį laikotarpį.

VPS įgyvendinimo rezultatų informacijos sklaida. Analizuojant VPS įgyvendinimo ataskaitų duomenis, nustatyta, kad informacija apie VPS įgyvendinimą buvo skleidžiama savivaldybėse, seniūnijose, bendruomenėse, susitikimuose su privačiais asmenimis. VPS įgyvendinimo rezultatai buvo aptariami visuotinių narių susirinkimų metu, per išvykstamuosius informacinius viešinio ir aktyvinimo renginius (pavyzdžiui, lauko dienas, kuomet buvo lankomi finansuojami vietos projektai). VPS įgyvendinimo rezultatai buvo aptariami ne tik su vietos gyventojais, bet ir su partneriais iš kitų Lietuvos rajonų (pavyzdžiui, per Kauno apskrities VVG susitikimus¹⁰, VVG tinklo renginius, kaimo bendruomenių susitikimus, Lietuvos kaimo parlamento sesijas ir pan.). Be to, buvo parengtas elektroninis ir popierinis leidinys „Alytaus rajono vietos veiklos grupės teritorijos bendruomenės ir bibliotekos – krašto gerovę ir kultūrą puoselėjanti jėga“, kuris buvo skirtas VPS viešinimui¹¹.

VVG teritorijos gyventojų įsitraukimo skatinimas. Remiantis VPS įgyvendinimo ataskaitų duomenimis, VVG teritorijos gyventojų įsitraukimas buvo skatinamas viešinio ir aktyvinimo renginių metu, užtikrinant gerosios praktikos sklaidą, informacijos apie VPS įgyvendinimo veiksmus bei rezultatus sklaidą, vykdant bendradarbiavimo projektus.

Pavyzdžiui, VVG gyventojų įsitraukimas buvo skatinamas skleidžiant informaciją apie jau įgyvendintų vietos projektų patirtį bei jų įkvepiančius rezultatus. Kaip geras vietos verslo ir bendruomenių bendradarbiavimo pavyzdys buvo pristatomas Nemunaičio bendruomenės projektas, kurio metu buvo įsigytas pontoninis – pramoginis plaustas ir prie kurio prisidėjo vietos verslas. Projekto rezultatai

⁹ Vertinimo aspektų sąrašas sudarytas pagal VPS 8.2.2 skyrelyje pateiktą informaciją.

¹⁰ Alytaus r. VVG Facebook paskyros 2020 m. sausio 29 d. įrašas.

¹¹ Alytaus r. VVG, 2017. Naujas VVG leidinys skirtas VPS viešinimui bei praėjusiems 2016 – bendruomenių ir bibliotekų metams pažymėti. <https://alytausrvvg.lt/naujas-vvg-leidiny-skirtas-vps-viesinimui-bei-praejusiems-2016-bendruomeniu-ir-biblioteku-metams-pazymeti/>

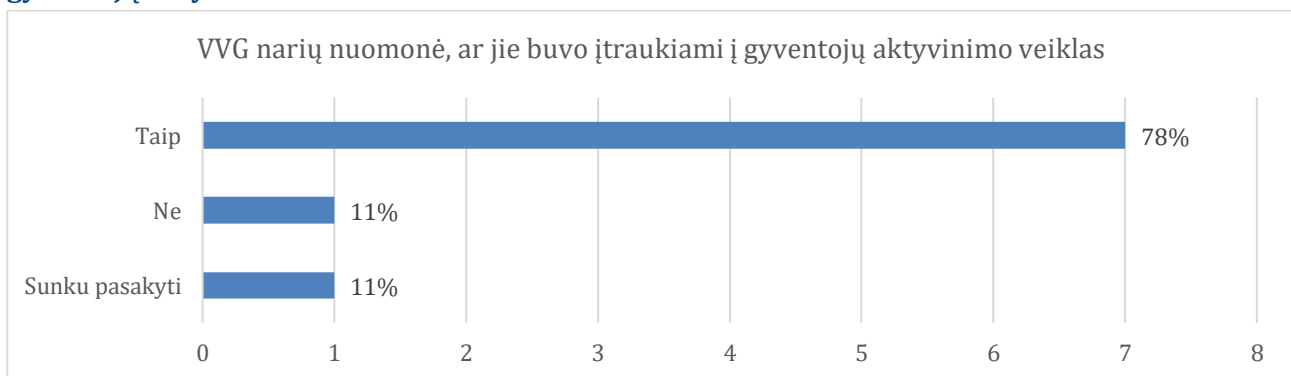
sudarė sąlygas vandens turizmo paslaugų teikimui Nemune, padidino Nemunaičio gyventojų verslumą¹².

Vykdam įvairius bendradarbiavimo projektus, vietos gyventojai buvo skatinami prie jų prisidėti. Pavyzdžiui, bendradarbiaujant su mokslininkais iš Vilniaus universiteto, tyrime dalyvavo Alytaus r. bendruomenės, kurios suteikė ekspertinės informacijos apie kaimo bendruomenių plėtrą. Potencialiems lėtojo turizmo paslaugų teikėjams buvo organizuojami patyriminiai mokymai, kurių metu buvo lankomi pavyzdiniai ūkiai. Projektas „Alytaus r. bendruomenių ir jaunimo verslumo skatinimas“ buvo skirtas bendruomenių ir jaunimo aktyvumui, kūrybiškumui ir verslumui, kuriame buvo įtraukti savanoriai bei daugiau kaip 30 kaimo bendruomenių jaunimo.

Vietos gyventojai buvo aktyvinami ir kvietimais teikti pasiūlymus, dalyvauti apklausose bei konkursuose. Pavyzdžiui, Alytaus r. VVG savo tinklalapyje ir Facebook paskyroje pasidalijo Kultūros ministerijos kvietimu pareikšti pasiūlymus ir pastabas dėl Lietuvos Respublikos kultūros politikos pagrindų įstatymo projekto¹³. Kvietimai dalyvauti konkursuose buvo aktyviai talpinami Alytaus r. VVG Facebook paskyroje (per 2016–2020 m. laikotarpį buvo paskelbta apie 40 įrašų su kvietimais dalyvauti konkursuose). Alytaus r. VVG suorganizavo savanorystės veiklą skatinimo iniciatyvą „Saulėgraža“, kuri buvo skirta Alytaus r. bendruomeninių organizacijų pirmininkams ir seniūnaičiams aktyvinti, remiant jų savanoriškas idėjas.

Analizuojant vertinimo metu atliktos Alytaus r. VVG narių ir administracijos darbuotojų apklausos duomenis nustatyta, kad dauguma VVG narių jautėsi įtraukti į gyventojų aktyvinimo veiklas (žr. 9 pav.). Beveik 80% apklausoje dalyvavusių narių nurodė, kad jie buvo įtraukti į šią veiklą. VVG nariai buvo skatinami dalyvauti informaciniuose renginiuose, teikti konsultacijas potencialiems pareiškėjams, skleisti aktualią informaciją savo bendruomenėse ir pan.

9 pav. Alytaus r. VVG narių ir administracijos darbuotojų nuomonė, ar jie buvo įtraukti į gyventojų aktyvinimo veiklas

Šaltinis: ESTEP atlikta VVG narių ir administracijos darbuotojų apklausa, 2021 m. kovo 30 – balandžio 13 d.

Siekiant palyginti LEADER principų įgyvendinimą tarp skirtingų VPS buvo taikomi tam tikri kiekybiniai LEADER principų įgyvendinimo vertinimo kriterijai. „Iš apačios į viršų“ principo įgyvendinimo rezultatyvumui vertinti taikytas vienas kriterijus – gyventojų aktyvumo (įsitraukimo) laipsnis.

Analizuojant informaciją apie Alytaus r. VVG vietos projektus, nustatyta, kad vietos projektų vykdymo metu buvo prisidėta savanoriškais darbais už beveik 6 tūkst. Eur, ir buvo įtraukta daugiau kaip 50 savanorių¹⁴. Be to, remiantis viešai prieinama informacija apie Alytaus r. VVG veikloje įtrauktus

¹² Alytaus r. VVG Facebook paskyros 2016 m. rugsėjo 7 d. įrašas.

¹³ Alytaus r. VVG, 2019. Kviečiame teikti siūlymus dėl Lietuvos Respublikos kultūros politikos pagrindų įstatymo projekto. <http://alytausrvvg.lt/kvieciame-teikti-siulymus-del-lietuvos-respublikos-kulturos-politikos-pagrindu-istatymo-projekto/>

¹⁴ Kadangi tikslus savanorių, įtrauktų į vietos projektų įgyvendinimą, skaičius ataskaitose nenurodomas, jis buvo apskaičiuotas, remiantis vietos projektų išlaidų savanoriškam darbui suma, darant prielaidą, kad vidutinė savanorio darbo valandos kaina

savanorius, nustatyta, kad penki jų prisidėjo prie Punios – mažosios kultūros sostinės renginių. Žinoma, savanorystės veikla Alytaus r. VVG teritorijoje yra daug aktyvesnė, tačiau šiame tyrime analizuojami tie savanoriai, kurie buvo įtraukti į vietos projektų renginių bei VVG organizuotų renginių organizavimą bei pravedimą.

Analizuojant VPS įgyvendinimo ataskaitų duomenis, nustatyta, kad per VVG rengtus mokymus potencialiems pareiškėjams (kurių per 2016-2020 metų laikotarpį buvo apie 30), VVG organizuotus mokymus visiems vietos gyventojams (pavyzdžiui, mokymai kaip jungtis prie Zoom, Dzūkijos piliakalnių kelio mokymai, socialinių verslumo kompetencijų mokymai ir kt.), išvažiuojamuosius viešinimo ir aktyvinimo renginius, edukacijas, susitikimus bei kitas iniciatyvas (pavyzdžiui, projektas „Kas, jei ne tu ir ne aš?“, keliavimo maratonas „Visi Dzūkijos piliakalnių keliu“ ir kt.) buvo suaktyvinta buvo pritraukta daugiau kaip 2,1 tūkst. dalyvių¹⁵. Tai sudarė 8,0% visų VVG gyventojų. Taip pat nustatyta, kad VVG renginiuose dalyvavo daugiau kaip 50 socialinę atskirtį patiriančių asmenų¹⁶.

Alytaus r. VVG gyventojų aktyvumo (įsitraukimo) laipsnis buvo lygus 12,12 balo (žr. 7 lentelė). Daugiausiai įtakos laipsniui, o kartu ir principo „iš apačios į viršų“ principui turėjo aktyvus gyventojų dalyvavimas VPS veiklose (VVG mokymuose, informaciniuose ir viešinimo renginiuose), o taip pat aktyvus socialinę atskirtį patiriančių asmenų (ne mažiau kaip 2,5% visų dalyvių), savanorių (ne mažiau kaip 2,7% visų dalyvių) ir jaunimo įsitraukimas (ne mažiau kaip 3,9% visų dalyvių).

Skaičiuojant indekso reikšmę, buvo panaudoti rodiklių dinaminiai konvertavimo koeficientai. Šie koeficientai buvo apskaičiuojami remiantis mažėjančio naudingumo principu, t. y. kuo didesnė rodiklio reikšmė, tuo jo poveikis indekso reikšmei didėjo lėčiau. Gyventojų aktyvumo (įsitraukimo) laipsnis ne tik kiekybiškai, bet ir kokybiškai atspindi vietos gyventojų aktyvumą. Tai reiškia, kad analizuojant gyventojų aktyvumą, buvo svarbu atsižvelgti ne tik į renginių dalyvių skaičių, bet ir į tai, kokie dalyviai (pavyzdžiui, jaunimas, pagyvenusio amžiaus gyventojai, daugiavaikės šeimos, neįgalieji ir kt.) dalyvavo renginiuose. Kuo daugiau yra įtraukiama kuo įvairesnių tikslinių vietos gyventojų grupių, tuo gyventojų aktyvinimo rezultatas yra geresnis. Siekiant užtikrinti, kad viena kuri nors tikslinė grupė neturėtų dominuojančios įtakos indekso reikšmei, yra taikomas mažėjančio naudingumo principas. Šiuo atveju kiekvieno rodiklio konvertavimo koeficientas buvo apskaičiuojamas pagal formulę: $c = \frac{\ln(x+1)}{x}$, kur x – rodiklio koeficientas. Rodiklių konvertavimo koeficientai buvo skaičiuojami tikslinių grupių rodikliams ir nebuvo skaičiuojamas dalyvių skaičiui¹⁷ (žr. 7 lentelė).

---

buvo lygi 5,40 Eur, o vienas savanoris dirbo 20 val. (savanoriai atliko sklypo planiravimo, dirvos paruošimo, gazonų užsėjimo rankiniu būdu darbus).

¹⁵ Tai yra apytikslis dalyvių skaičius, kadangi tikslūs duomenys apie Alytaus r. VVG renginiuose dalyvavusių asmenų skaičių dažniausiai nebuvo renkami. Tais atvejais, kai dalyvių skaičius nebuvo įvardijamas, jis buvo apskaičiuojamas darant prielaidą, kad mokymuose ar viešinimo ir aktyvinimo renginiuose dalyvavo vidutiniškai po 20 asmenų.

¹⁶ Į šį skaičių įtraukti negalią turintys asmenys, pagyvenusio amžiaus asmenys, daugiavaikės šeimos ir kt., kurie dalyvavo edukacijose ir keliavimo maratone „Visi Dzūkijos piliakalnių keliu“. Informacijos apie socialinę atskirtį patiriančių asmenų į(si)traukimą į kitus VVG renginius nebuvo rasta.

¹⁷ VVG ir vietos projektų renginių dalyvių dalis visų VVG gyventojų skaičiuje rodiklio konvertavimo koeficientas yra 1, t. y. dalyvių dalis visų VVG gyventojų skaičiuje yra pamatinė gyventojų aktyvumo (įsitraukimo) laipsnio reikšmė, prie kurios pridėdami kiti kokybiniai parametrai (pavyzdžiui, įvairių tikslinių grupių struktūrinės dalys).

7 lentelė. „Iš apačios į viršų“ principo įgyvendinimo rezultatyvumas Alytaus r. VVG

Vertinimo kriterijus	Rodiklių reikšmės	Rodiklio konvertavimo koeficientas	Indekso reikšmė
„Iš apačios į viršų“ principas (K4)/100	---	---	0,12
(K4) Gyventojų aktyvumo (įsitraukimo) laipsnis (3)+(5)+(7)	---	---	12,12
(1) Gyventojų skaičius VVG teritorijoje	26985	---	---
(2) VVG, bendradarbiavimo ir vietos projektų renginių dalyvių skaičius	2149	---	---
(3) VVG, bendradarbiavimo ir vietos projektų renginių dalyvių dalis nuo visų VVG gyventojų (2)/(1)	8,0%	1,000	7,96
(4) Jaunimo, dalyvavusio VVG, bendradarbiavimo ir vietos projektų renginiuose, skaičius	83	---	---
(5) Jaunimo dalis nuo visų VVG, bendradarbiavimo ir vietos projektų renginių dalyvių (4)/(2)	3,9%	0,409	1,58
(6) Savanorių, įsitraukusių į VVG, bendradarbiavimo ir vietos projektų renginius, skaičius	59	---	---
(7) Savanorių, įsitraukusių į VVG, bendradarbiavimo ir vietos projektų renginius, dalis nuo visų dalyvių (6)/(2)	2,7%	0,481	1,32
(8) Socialinę atskirtį patiriančių asmenų, įsitraukusių į VVG, bendradarbiavimo ir vietos projektų renginius, skaičius	54	---	---
(9) Socialinę atskirtį patiriančių asmenų, įsitraukusių į VVG, bendradarbiavimo ir vietos projektų renginius, dalis nuo visų dalyvių (8)/(2)	2,5%	0,500	1,26

Šaltinis: sudaryta ESTEP.

„Iš viršaus į apačią“ principo įgyvendinimo efektyvumui vertinti taikyti du kriterijai (žr. 8 lentelė):

- 1) **VVG veiklos ir gyventojų aktyvinimo išlaidų suma, tenkanti vienam aktyviam gyventojui.** Alytaus r. VVG veiklos ir gyventojų aktyvinimo išlaidoms buvo numatyta 666 tūkst. Eur¹⁸. Iki 2020 metų pabaigos VVG renginiuose ir vietos plėtros projektuose dalyvavo daugiau kaip 2,1 tūkst. vietos gyventojų (žr. 8 lentelė). Vienam gyventojui suaktyvinti vidutiniškai kainavo 310 Eur. Žinoma, šis įvertis tik apytiksliai atspindi sumą, kiek vidutiniškai kainavo vieno unikalaus (t. y. nepasikartojančio) vietos gyventojų aktyvinimas, nes dalyvių skaičius VVG renginiuose yra apytikslis (ne visuose VVG renginiuose dalyviai yra registruojami). Be to, vienas gyventojas galėjo dalyvauti keliuose renginiuose, ir dėl to būtų skaičiuojami kaip keli aktyvūs asmenys. Galiausiai, VVG veiklos ir gyventojų aktyvinimo išlaidos yra numatytos visam VPS įgyvendinimo laikotarpiui, tuo tarpu dalyvių skaičius apskaičiuotas per 2016-2020 metų laikotarpį. Nežiūrint į šiuos trūkumus ir atsižvelgiant į reikalingų duomenų prieinamumą, tai yra vienas tiksliausių įverčių, parodančių, kiek galimai kainavo vieno vietos gyventojų aktyvinimas, ir šį rodiklį galima naudoti palyginimui su kitomis VVG. Pavyzdžiui, palyginimui, Kauno r. VVG atitinkamas rodiklis buvo 137 Eur vienam aktyviam vietos gyventojui. Taigi, Alytaus r. VVG aktyvinimas vienam gyventojui buvo daugiau kaip 2 kartus brangesnis nei Kauno r. VVG atveju.
- 2) **ES ir valstybės biudžeto paramos kokybė.** Vietos projektų atrankos metu vietos projektai yra vertinami pagal atrankos kriterijus, kurie priklauso nuo VPS priemonės ar veiklos srities, pagal kurią teikiama vietos projekto paraiška. Jeigu vietos projektas atitinka visus atrankos kriterijus, jam skiriama 100 balų. Jeigu projektas neatitinka vieno ar daugiau atrankos kriterijų, arba iš dalies atitinka kriterijų, projektui skiriama mažiau balų. Alytaus r. VVG 2016-2020 metais finansuotų vietos projektų vidutinė balų suma buvo 74 (žr. 8 lentelė). Tai rodo, kad vidutiniškai vietos projektai neatitiko ar iš dalies neatitiko dviejų atrankos kriterijų, o tai reiškia, kad

¹⁸ NMA, 2021. 2014-2020 KPP priemonės „LEADER“ veiklos sritis „Parama vietos projektams įgyvendinti pagal VPS“ 2016-09-19. [Interaktyvus] <https://www.nma.lt/index.php/parama/lietuvos-kaimo-pletros-20142020-m-programa/statistika/9156#res>. Paskutinio atnaujinimo data: 2021 m. gegužės 5 d.

gyventojų aktyvinimo priemonės nebuvo pakankamai efektyvios ta prasme, kad būtų sulaukta paraiškų, kurios būtų atitikę daugiau atrankos kriterijų. Per 2016-2020 m. laikotarpį Alytaus r. VVG teritorijoje nebuvo nei vieno finansuojamo vietos projekto, kuris būtų atitikęs visus atrankos kriterijus, o daugiau kaip 90 balų surinko tik 32% vietos projektų. Mažiausiai atrankos balų (45) gavo du vietos projektai, skirti verslo kūrimui.

8 lentelė. „Iš apačios į viršų“ principo įgyvendinimo efektyvumas Alytaus r. VVG

Vertinimo kriterijus	Rodiklių reikšmės
(E2) VVG veiklos ir gyventojų aktyvinimo išlaidos vienam aktyviam gyventojui, Eur/gyv. (1)/(2)	310
(1) VVG veiklos ir VVG teritorijos gyventojų aktyvinimo išlaidoms skirta suma (iki 20 proc.), tūkst. Eur	666
(2) Dalyvių skaičius VVG renginiuose	2149
(E3) ES ir valstybės biudžeto paramos kokybė*	78%
(3) VVG teritorijos vietos projektų kokybė, vidutinis balas	74
(4) Vietos projektams patvirtinta paramos suma, tūkst. Eur	1792

Šaltinis: sudaryta ESTEP.

* ES ir valstybės biudžeto paramos kokybė apskaičiuojama pagal formulę: $\sum_i (s_i * q_i) / \sum_i s_i$, kur i – vietos projektas, s – vietos projektui skirta parama (tūkst. Eur), q – vietos projekto balų suma (vietos projekto kokybė).

Apibendrinant, pastebima, kad daugiau kaip 2,1 tūkst. dalyvių (apie 8% VVG gyventojų) dalyvavo VVG veiklose ir vietos projektų veiklose. VVG užtikrino visų trijų sektorių atstovų dalyvavimą sprendimų priėmimo procesuose, įtraukdama jų atstovus į VVG narius ir VVG valdybą. Be to, Alytaus r. VVG sudarė sąlygas visiems vietos gyventojams aktyviai dalyvauti VPS įgyvendinime, viešindama informaciją apie kvietimus vietos projektų paraiškoms teikti, mokymus potencialiems pareiškėjams, organizuodama diskusijas, informacinius renginius ir teikdama individualias konsultacijas. Taip pat nustatyta, kad vienam vietos gyventojui aktyvinti buvo skirta apytiksliai 310 Eur, o ES ir valstybės biudžeto paramos kokybė siekė 78%. Daroma išvada, kad Alytaus r. VVG užtikrino LEADER principo „iš apačios į viršų“ taikymą VPS įgyvendinimo metu.

2.4 PARTNERYSTĖS PRINCIPAS

Analizuojant VPS numatytus veiksmus, skirtus partnerystės principo įgyvendinimui, yra išskiriami šie vertinimo aspektai¹⁹:

- 1) Interesų grupių atstovavimas.
- 2) Informacijos kaimo plėtros partneriams sklaida.

Interesų grupių atstovavimas. Remiantis VPS įgyvendinimo ataskaitų duomenis nustatyta, kad atstovavimas buvo užtikrintas sudarant Alytaus r. VVG valdybą iš trijų sektorių atstovų. Be to, susitikimuose su kitomis Lietuvos ar užsienio VVG, su ministerijų ar joms pavaldžių įstaigų atstovais, rengiant joms pasiūlymus, dalyvaujant įvairių darbo grupių, tarybų ar komisijų posėdžiuose, tarptautinėse ar nacionalinėse parodose, mugėse, konferencijose, seminaruose, organizuojant informacinius renginius, buvo įtraukiami ir Alytaus r. VVG valdybos nariai, taip plačiau įtraukiant vietos interesų grupes į vietos plėtros politiką.

Informacijos kaimo plėtros partneriams sklaida. Alytaus r. VVG aktyviai dalijosi informacija su vietos kaimo plėtros partneriais. Svarbiausi informacijos dalijimosi kanalai buvo Alytaus r. VVG tinklapis ir Facebook paskyra. Vien Facebook paskyroje per 2016-2020 m. buvo paskelbta daugiau kaip 600 įrašų, iš kurių apie 1/4 buvo skirta vykstančių renginių anonsavimui, apie 15% – informacijai apie

¹⁹ Vertinimo aspektų sąrašas sudarytas pagal VPS 8.3.2 skyrelyje pateiktą informaciją.

bendradarbiavimo projektus ir jų rezultatus, daugiau kaip 10% – informacijai, kuri aktuali vietos bendruomenei (pavyzdžiui, informacija apie karantino taisykles, politinius, ekonominius, socialinius ar kultūrinius įvykius ir pan.), 7% – skatinimui dalyvauti kitų organizacijų (ne VVG) mokymuose, po 6% – įvairių konkursų informacijai ir kvietimų teikti vietos paraiškas informacijai. Be to, informacija buvo platinama rajoniniuose laikraščiuose, per televizijos kanalus, informacinių renginių metu, susitikimų metu ir kt. kanalais.

Siekiant įvertinti partnerystės principo įgyvendinimą buvo analizuojama, kaip praktiškai atstovaujami atskiri sektoriai priimant sprendimus VVG narių visuotiniuose susirinkimuose ir valdybos posėdžiuose, ar atskiruose posėdžiuose išlaikomos sektorių atstovavimo proporcijos.

Atliekant sektorių atstovavimo analizę priimant sprendimus visuotiniuose VVG narių susirinkimuose ir valdybos posėdžiuose, buvo analizuojami viešai (VVG interneto svetainėje) prieinami duomenys apie VVG narių visuotinius susirinkimus ir valdybos posėdžius (susirinkimų ir posėdžių sąrašas) ir viešai prieinami susirinkimų ir posėdžių protokolai.

Sektorių atstovavimas VVG narių visuotiniuose susirinkimuose. Alytaus r. VVG narių skaičius analizuojamu laikotarpiu (nuo VPS patvirtinimo pradžios iki 2020 m. pabaigos²⁰) svyravo tarp 60 ir 65 narių. Tiriamuoju laikotarpiu vyko devyni visuotiniai narių susitikimai. Vidutiniškai juose dalyvavo apie 60% narių. Didžiausias visuotinių narių susirinkimo lankomumas buvo 67%, t. y. 2/3 visų narių. Tai reiškia, kad susirinkimuose tikrai nedalyvaudavo daugiau kaip 1/3 VVG narių. Dar apie 44% visų susirinkimų vyko, kai narių buvo tiek, kad vos užtektų kvorumui (t. y. iki 60% VVG narių). Taigi, dalyvavimas Alytaus r. VVG visuotiniuose narių susirinkimuose buvo menkas.

Sektorių atstovavimas VVG valdybos posėdžiuose. Alytaus r. VVG valdybą sudaro dvylika asmenų: penki atstovauja pilietinę visuomenę (42%), keturi – verslą (33%) ir trys – valdžios sektorių (25%). Tyrimo metu buvo išnagrinėti 53 Alytaus r. VVG valdybos posėdžių protokolai²¹ (žr. 9 lentelė). Vidutiniškai posėdžiuose dalyvavo 72% narių. Tik 3 proc. VVG valdybos posėdžiuose buvo susirinkę daugiau kaip 90 proc. dalyvių. Vos daugiau nei pusė narių (t. y. iki 60%) buvo susirinkę 13 posėdžiuose (25%).

9 lentelė. Alytaus rajono VVG valdybos posėdžių dalyvių struktūra

Data	Nariai	Dalyviai	Dalyvių dalis	Pilietinė visuomenė	Verslas	Valdžia	Ar posėdyje išlaikytos sektorių proporcijos?	Interesų koncentracijos laipsnis
9/22/2015	12	7	58%	57	29	14	ne	2964
9/29/2015	12	7	58%	57	14	29	ne	3107
1/11/2016	12	7	58%	43	29	29	taip	2719
3/3/2016	12	9	75%	33	33	33	ne	2917
3/21/2016	12	9	75%	33	33	33	ne	2917
4/14/2016	12	8	67%	38	38	25	ne	2813
4/18/2016	12	7	58%	14	43	43	ne	4128
4/28/2016	12	7	58%	29	43	29	ne	3148
8/10/2016	12	10	83%	40	40	20	ne	2850
9/7/2016	12	6	50%	33	33	33	ne	2917
9/28/2016	12	9	75%	44	22	33	ne	2830
11/21/2016	12	9	75%	33	44	22	ne	3052
1/30/2017	12	8	67%	50	38	13	ne	2938
4/12/2017	12	9	75%	44	44	11	ne	3102
4/12/2017	12	9	75%	44	44	11	ne	3102
4/27/2017	12	8	67%	38	50	13	ne	3313
7/5/2017	12	8	67%	25	38	38	ne	3313

²⁰ Įskaitant ir Alytaus r. VVG visuotinį narių susirinkimą, vykusį 2021 metų sausio 20 d.

²¹ Buvo nagrinėjami visi Alytaus r. VVG valdybos posėdžiai, kurių protokolai buvo viešai prieinami VVG tinklalapyje tyrimo atlikimo metu (2021 metų kovo 29 – balandžio 2 d.).

Data	Nariai	Dalyviai	Dalyvių dalis	Pilietinė visuomenė	Verslas	Valdžia	Ar posėdyje išlaikytos sektorių proporcijos?	Interesų koncentracijos laipsnis
9/25/2017	12	7	58%	29	29	43	ne	3291
12/8/2017	12	9	75%	44	22	33	ne	2830
12/18/2017	12	9	75%	33	44	22	ne	3052
12/20/2017	12	7	58%	43	43	14	ne	2985
2/26/2018	12	9	75%	44	22	33	ne	2830
4/6/2018	12	7	58%	43	43	14	ne	2985
4/11/2018	12	11	92%	45	27	27	taip	2713
4/11/2018	12	10	83%	40	30	30	ne	2750
4/13/2018	12	11	92%	45	27	27	taip	2713
5/2/2018	12	7	58%	43	29	29	taip	2719
5/18/2018	12	7	58%	43	57	0	ne	4066
6/6/2018	12	11	92%	36	36	27	ne	2820
6/12/2018	12	9	75%	44	33	22	taip	2719
8/21/2018	12	8	67%	25	50	25	ne	3500
10/3/2018	12	8	67%	38	25	38	ne	2938
10/15/2018	12	10	83%	40	40	20	ne	2850
10/22/2018	12	10	83%	40	40	20	ne	2850
10/29/2018	12	10	83%	50	20	30	ne	2850
12/12/2018	12	7	58%	14	57	29	ne	4393
1/3/2019	12	10	83%	40	40	20	ne	2850
1/14/2019	12	9	75%	44	22	33	ne	2830
1/23/2019	12	8	67%	38	38	25	ne	2813
2/6/2019	12	9	75%	44	22	33	ne	2830
2/7/2019	12	8	67%	50	25	25	taip	2750
3/27/2019	12	8	67%	38	50	13	ne	3313
3/27/2019	12	9	75%	44	22	33	ne	2830
4/3/2019	12	9	75%	44	33	22	taip	2719
4/11/2019	12	10	83%	40	30	30	ne	2750
4/18/2019	12	9	75%	33	44	22	ne	3052
4/18/2019	12	9	75%	33	44	22	ne	3052
1/3/2020	12	8	67%	38	38	25	ne	2813
1/22/2020	12	7	58%	14	43	43	ne	4128
2/18/2020	12	10	83%	40	30	30	ne	2750
3/14/2020	12	9	75%	44	33	22	taip	2719
4/2/2020	12	10	83%	40	30	30	ne	2750
5/13/2020	12	10	83%	30	40	30	ne	3050
Vidurkis			72%	39	35	26		

Šaltinis: sudaryta ESTEP.

Vidutiniškai pilietinę visuomenę atstovavo 39% balsų, verslą – 35%, o valdžią – 26%. Pilietinio sektoriaus atstovavimas svyravo nuo 14% iki 57%, verslo – nuo 14% iki 57%, o valdžios – nuo 0% iki 43%. Remiantis sektorių interesų koncentracijos rodikliu (žr. 1 paaiškinimas) nustatyta, jog 76% posėdžių vyko, kai vienas iš sektorių turėjo didesnę nei rekomenduojama įtaką (rodiklio reikšmė didesnė už 2750).

1 paaiškinimas. Sektorių interesų koncentracijos rodiklis priimant VVG sprendimus

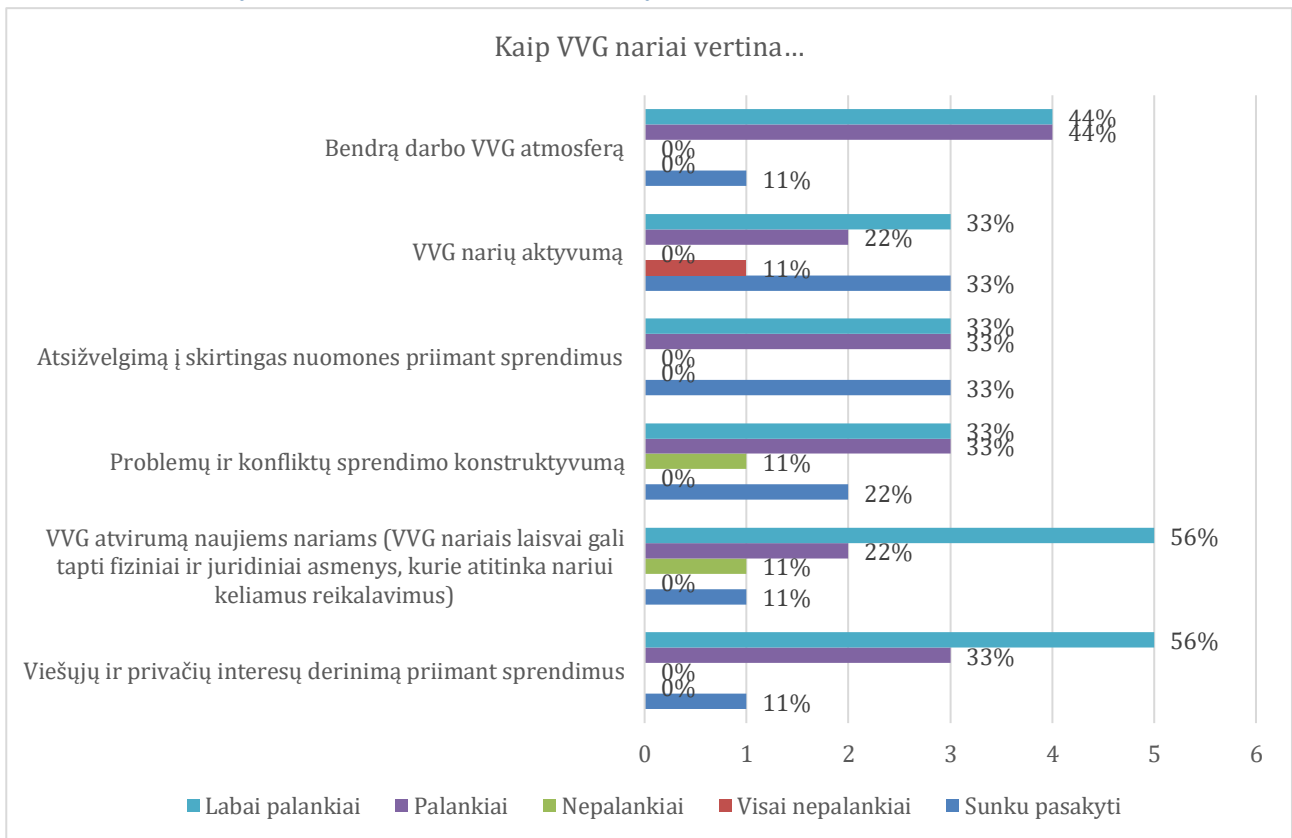
Interesų koncentracijos laipsnis apskaičiuojamas remiantis Herfindahlio ir Hirschmano indekso (HHI) metodika. Laipsnio skaičiavimuose atsižvelgiama į atstovaujamo sektoriaus dalies svorį, t. y. yra rekomenduojama, kad pilietinės visuomenės dalis būtų iki 49%, verslo dalis – iki 35%, o valdžios dalis – iki 30% (pagal VPS atrankos taisyklų 12.4 punktą, kuriame apibrėžti reikalavimai kolegialaus valdymo organo sudėčiai). Skaičiavimuose daroma prielaida, kad ideali sektorių atstovavimo proporcija yra tuomet, kai pilietinės visuomenės dalis yra 45%, verslo – 30%, o valdžios – 25%. Skaičiuojant interesų koncentracijos laipsnį, faktinės sektorių atstovavimo dalys koreguojamos iš pilietinės visuomenės dalies atimant 15 proc. p., o prie valdžios dalies pridėdant 5 proc. p. Verslo atstovavimo dalis nekeičiama. Tokiu atveju idealus interesų koncentracijos laipsnis yra 2700. Praktiškai, pasitaiko atvejų, kai VVG kolegialiuose valdymo organuose pilietinės visuomenės dalis yra 50 proc., o verslo ir valdžios po 25 proc. (pvz., kai VVG valdyba yra iš 12 asmenų, iš kurių 6 yra pilietinės visuomenės atstovai). Iš principo tai atitinka rekomenduojamą proporciją, tačiau šiuo

atveju interesų koncentracijos laipsnis padidėja iki 2750. Todėl yra laikytina, kad rekomenduojamas koncentracijos laipsnis yra 2750, kurį viršijus, teigiama, kad interesų atstovavimo proporcija yra pažeista. Kuo faktinis interesų koncentracijos laipsnis didesnis už 2750, tuo faktinės sektorių atstovavimo proporcijos priimant sprendimus labiau neatitinka rekomenduojamų.

Šaltinis: sudaryta ESTEP.

Analizuojant vertinimo metu atliktos Alytaus r. VVG narių ir administracijos darbuotojų apklausos duomenis nustatyta, kad beveik 90% VVG narių palankiai vertina bendrą darbo VVG atmosferą (žr. 10 pav.). Nors 1/3 respondentų buvo sunku atsakyti, ar VVG nariai yra aktyvūs ir ar priimant sprendimus atsižvelgiama į skirtingas nuomones, 2/3 Alytaus r. VVG narių palankiai vertino tiek VVG narių aktyvumą, tiek nuomonių įvairovę ir atsižvelgimą į skirtingas nuomones. Taip pat 2/3 VVG narių manė, kad išskylantys konfliktai ir problemos yra sprendžiami konstruktyviai. Be to, beveik 80% respondentų palankiai vertino VVG atvirumą naujiems nariams. Tai rodo, kad Alytaus r. VVG yra atvira vietos bendruomenei, VVG nariai turi skirtingas nuomones, tačiau palankiai vertina darbo atmosferą, o problemas moka spręsti konstruktyviai.

10 pav. VVG narių ir administracijos darbuotojų tarpusavio pasitikėjimas

Šaltinis: ESTEP atlikta VVG narių ir administracijos darbuotojų apklausa, 2021 m. kovo 30 – balandžio 13 d.

Vertinant VVG narių viešųjų ir privačiųjų interesų derinimą, nustatyta, jog VVG nariai palankiai priima viešųjų ir privačiųjų interesų derinimo taisykles. Remiantis apklausos duomenimis, beveik 90% respondentų mano, kad Alytaus r. VVG viešieji ir privatieji interesai VVG darbe yra derinami tinkamai.

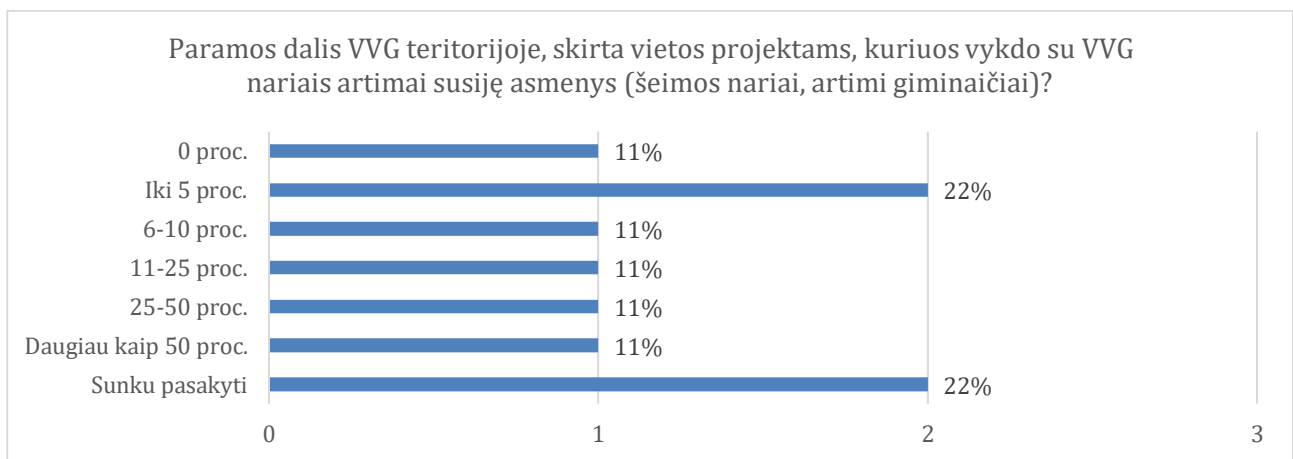
Viešųjų ir privačiųjų interesų derinimo reikalavimai Alytaus r. VVG valdyboje buvo derinami skaidriai (informacija apie viešųjų ir privačiųjų interesų derinimą buvo pateikiama posėdžių protokoluose, kurie buvo viešai prieinami visiems gyventojams), priimant sprendimus dėl kvietimų teikti paraiškas vietos projektams, dėl paramos skyrimo šioms projektams ir pan. VVG valdybos nariai galėjo balsuoti tuomet, kai neturėdavo interesų konflikto, užkertančio kelią nešališkai ir objektyviai atlikti valdybos nario pareigas. Jeigu kildavo interesų konfliktas, tie valdybos nariai turėdavo pateikti prašymą nusišalinti.

Vertinant galimą interesų konfliktą skirstant ES ir valstybės biudžeto paramą, buvo analizuojama, kiek ES ir valstybės biudžeto paramos yra gavę VVG nariai, VVG valdybos nariai ar su jais artimai susiję asmenys (šeimoms nariai ar gaminančiai). Remiantis VVG narių ir administracijos darbuotojų apklausos duomenimis, 22% respondentų manė, kad ta dalis galėjo siekti iki 5% (žr. 11 pav.). Dar 22% respondentų buvo sunku pasakyti, kokia paramos vietos projektams dalis buvo skirta VVG nariams ar su VVG nariais artimai susijusiems asmenims (šeimoms nariams, artimiems giminaičiams).

Įdomu yra tai, kad Alytaus r. VVG narių nuomonė svyravo maksimaliai, t. y. buvo manančių, kad VVG nariai ir su jais artimai susiję asmenys negavo paramos, bet buvo ir tokių VVG narių, kurie manė, kad VVG nariai ar jų artimieji gavo daugiau kaip 50% visos vietos projektams skirtos paramos. Tokia nuomonių įvairovė rodo, kad Alytaus r. VVG nariai labai skirtingai supranta ES ir valstybės biudžeto paramos paskirstymą VVG teritorijoje.

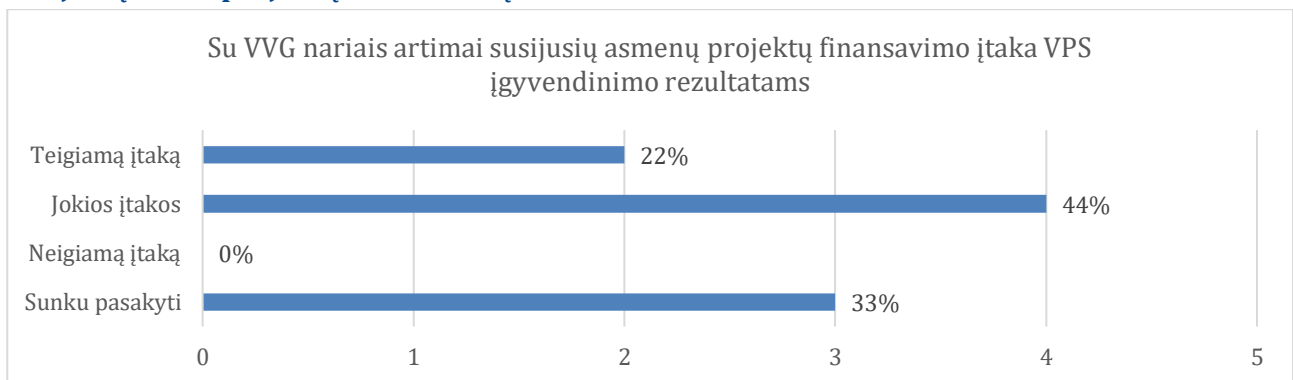
11 pav. Alytaus r. VVG narių ir administracijos darbuotojų nuomonė, kiek tenka paramos Alytaus r. VVG nariams ar jų artimiesiems

Šaltinis: ESTEP atlikta VVG narių ir administracijos darbuotojų apklausa, 2021 m. kovo 30 – balandžio 13 d.

Alytaus r. VVG narių požiūris į ES paramos skyrimą vietos projektams, kurių vykdytojai yra VVG nariai, VVG valdybos nariai ar artimai su jais susiję asmenys, yra panašus. 1/3 respondentų (33%) buvo sunku pasakyti, kokią įtaką tokių projektų finansavimas daro VPS įgyvendinimo rezultatams (žr. 12 pav.). 44% respondentų mano, kad tai neturi jokios įtakos, o daugiau kaip 1/5 manė, kad tai turi teigiamą įtaką. Niekas iš VVG narių nemanė, kad VVG narių ar jų artimųjų vietos projektų finansavimas turėtų neigiamą įtaką VPS rezultatams.

12 pav. Alytaus r. VVG narių ir administracijos darbuotojų požiūris į su Alytaus r. VVG nariais susijusių vietos projektų finansavimą

Šaltinis: ESTEP atlikta VVG narių ir administracijos darbuotojų apklausa, 2021 m. kovo 30 – balandžio 13 d.

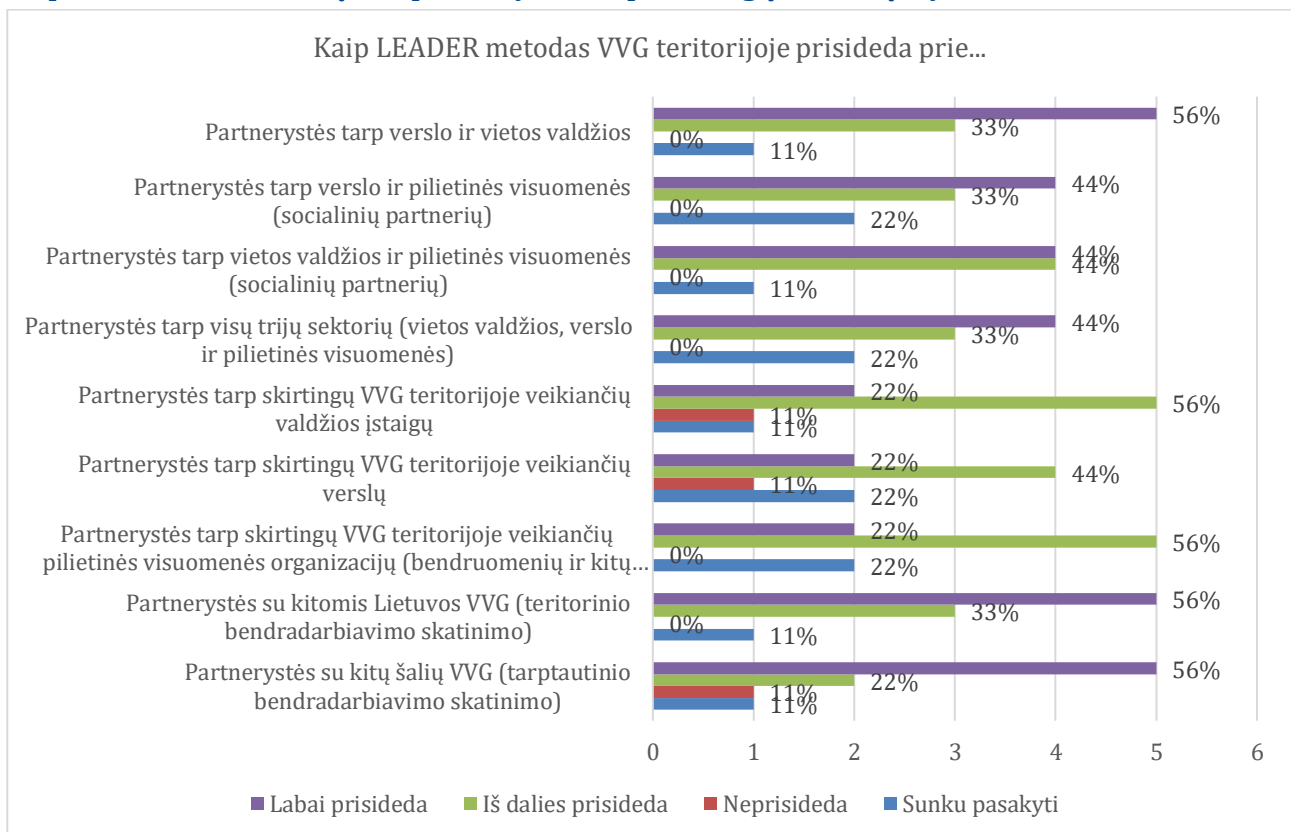
VVG nariai turėjo teisę teikti paraiškas vietos projektui finansuoti. Kai kurių Alytaus r. VVG narių nuomone, vietos projekto poveikis VPS rezultatams nepriklauso nuo pareiškėjo buvimo VVG ar VVG valdybos nariu. Visiems vietos projektams yra keliamos vienodos sąlygos, o projektinius išsipareigojimus privaloma įgyvendinti 100%.

Svarbiausia, kad įgyvendinant LEADER principais grįstą plėtrą, „nepagrįstai“ didelė paramos dalis (pavyzdžiui, > kaip 30%²²) nebūtų paskirstoma tarp VVG narių ar VVG valdybos narių, kurie tiesiogiai ar netiesiogiai priima sprendimus dėl paramos paskirstymo. Nepagrįstai didelė paramos dalis VVG nariams ar jų artimiesiems mažintų pasitikėjimą VVG kaip institucija.

Analizuojant vertinimo metu atliktos Alytaus r. VVG narių ir administracijos darbuotojų apklausos duomenis nustatyta, kad apklausoje dalyvavę VVG nariai pozityviai vertina LEADER metodo įtaką vietos gyventojų partnerystei (žr. 13 pav.). Beveik 90% respondentų manė, kad LEADER prisidėjo prie partnerystės tarp verslo ir vietos valdžios bei tarp pilietinės visuomenės ir vietos valdžios. Beveik 3/4 Alytaus r. VVG narių manė, kad LEADER metodas prisidėjo prie visų trijų sektorių tarpusavio partnerystės.

Beveik 44% Alytaus r. VVG narių manė, kad LEADER metodas iš dalies prisidėjo ir prie vietos verslo tarpusavio partnerystės. Dar daugiau (56%) Alytaus r. VVG narių manė, kad LEADER metodas iš dalies prisidėjo prie vietos valdžios įstaigų tarpusavio partnerystės bei partnerystės tarp pilietinės visuomenės organizacijų.

13 pav. LEADER metodo įtaka partnerystei tarp skirtingų sektorių Alytaus r. VVG

Šaltinis: ESTEP atlikta VVG narių ir administracijos darbuotojų apklausa, 2021 m. kovo 30 – balandžio 13 d.

²² Hellenic Ministry of Rural Development and Food. 2012. Clear rules and methodologies to ensure multi-sector integration in local strategies. Better LEADER practices for Local Development Strategies Across the EU. No. 3. European Network for Rural Development. [Interaktyvus] https://enrd.ec.europa.eu/sites/default/files/assets/pdf/leader-tool-kit/infosheet/03_infosheet.pdf. Žiūrėta: 2021 m. kovo 25 d.

Alytaus r. VVG narių nuomone, LEADER metodas labai prisidėjo prie Alytaus r. VVG partnerystės su kitomis Lietuvos ar užsienio VVG. Alytaus r. VVG aktyviai dalyvavo susitikimuose su kitomis VVG, vykdė bendrus projektus, dalijosi įgyta patirtimi ir žiniomis. Glaudesnis bendradarbiavimas tarp Lietuvos kaimiškųjų vietovių yra svarbus LEADER metodo pasiekimas.

Siekiant palyginti LEADER principų įgyvendinimą tarp skirtingų VPS buvo taikomi tam tikri kiekybiniai LEADER principų įgyvendinimo vertinimo kriterijai. Partnerystės principo įgyvendinimo rezultatyvumui vertinti taikyti analizuotas trijų sektorių atstovavimas VVG (žr. 10 lentelė). Sektorių atstovavimas koeficientas yra 0,67 (idealus koeficientas – 1,00).

Sektorių atstovavimo struktūra Alytaus r. VVG valdyboje yra puiki. Alytaus r. VVG valdyboje buvo penki pilietinės visuomenės atstovai (42% visų balsų), keturi – vietos verslo (33% visų balsų) ir trys – vietos valdžios (25% visų balsų). Tai atitiko rekomenduojamą sektorių atstovavimo proporciją²³.

VVG narių struktūroje iki 2020 metų pabaigos dominavo pilietinės visuomenės atstovai, ir tai mažino partnerystės principo rezultatyvumą. Alytaus r. VVG nariais buvo 41 pilietinės visuomenės atstovų (64% visų balsų), 21 verslo atstovų (33% visų balsų) ir Alytaus r. bei Birštono miesto savivaldybės. Tokia sektorių atstovavimo struktūra nukrypo nuo rekomenduojamos struktūros, todėl VVG struktūros koeficientas buvo lygus 0,70.

VVG narių struktūra buvo vertinama naudojant sektorių interesų koncentracijos rodiklį (žr. 1 paaiškinimas). Sektorių interesų koncentracijos rodikliui apskaičiuoti naudojama sektorių atstovavimo proporcija, kuri rekomenduojama VVG valdybos struktūrai, taigi, ji netaikytina VVG narių proporcijos atveju. Nežiūrint į tai, Bendrųjų nuostatų reglamente (BNR)²⁴ nustatyta, kad VVG sprendimo priėmimo lygmeniu nei vienos interesų grupės atstovai neturi daugiau kaip 49 proc. balsavimo teisių, todėl siekti VVG narių struktūros, kuri pagal interesų atstovavimo proporciją būtų artima rekomenduojamai VVG narių valdybai, yra geroji praktika ir atitinka kaimo plėtros politikos principus.

10 lentelė. Partnerystės principo įgyvendinimo rezultatyvumas Alytaus r. VVG

Vertinimo kriterijus	Rodiklių reikšmės	Rodiklio svoris	Indekso (kriterijaus) reikšmė
Partnerystės principas (K5)	---	---	0,67
(K5) Sektorių atstovavimas VVG (1)+(2)+(3)+(4)	---	---	0,67
(1) VVG narių struktūra	0,70	0,25	0,18
(2) VVG valdybos narių struktūra	0,99	0,25	0,25
(3) VVG valdybos posėdžių narių struktūra	0,98	0,25	0,25
(4) VVG stebėsenos grupės struktūra	0,00	0,25	0,00

Šaltinis: sudaryta ESTEP.

Daugiausiai neigiamos įtakos partnerystės principo rezultatyvumo koeficientui Alytaus r. VVG turėjo VPS rezultatų ir VVG veiklos stebėsenos grupės neturėjimas (žr. 10 lentelė). Nors tai yra neprivalomas VVG struktūrinis organas, tačiau visų interesų grupių įtraukimas į veiklos rezultatų analizę yra svarbus pasitikėjimo tarp vietos partnerių ir pasitikėjimo VVG veikla elementas bei geroji praktika, kuri taikoma kitose Lietuvos ir užsienio VVG.

Alytaus r. VVG valdybos posėdžių metu vidutiniškai pilietinę visuomenę atstovavo 39% balsų, vietos verslą – 35%, o vietos valdžią – 26%. Tai atitiko rekomenduojamas sektorių atstovavimo proporcijas, todėl VVG valdybos sprendimų priėmimo koeficientas yra beveik idealus (t. y. 0,98).

²³ VVG valdybos narių koeficientas buvo lygus 0,99, o ne 1,00, kaip turėtų būti idealiu atveju, kadangi vertinant metodiškai, verslo atstovų balsų dalis šiek tiek viršijo idealią normą (žr. 1 paaiškinimas).

²⁴ 2013 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1303/2013.

Partnerystės principo įgyvendinimo efektyvumui vertinti taikyti du kriterijai: pasitikėjimas VVG ir LEADER metodo indėlis į partnerystę (žr. 11 lentelė). Kriterijų ir rodiklių įverčiams apskaičiuoti naudoti VVG narių ir administracijos darbuotojų apklausos duomenys. Remiantis gautais rezultatais, teigiama, kad partneriai pasitiki vieni kitais (pasitikėjimas VVG vertinamas 4,1 balais iš 5,0 galimų), o LEADER metodo indėlis į partnerystę tarp pilietinės visuomenės, vietos verslo ir vietos valdžios yra reikšmingas (3,2 balo iš 4,0 galimų).

11 lentelė. Partnerystės principo įgyvendinimo efektyvumas Alytaus r. VVG

Vertinimo kriterijus	Rodiklių reikšmės
(E4) Pasitikėjimas VVG $[(1)+\dots+(5)]/5$	4,1 / 5
(1) VVG narių požiūris į bendrą darbo VVG atmosferą	4,3 / 5
(2) VVG narių požiūris į VVG narių aktyvumą	3,7 / 5
(3) VVG narių požiūris, kaip atsižvelgiama į skirtingas nuomones priimant sprendimus	4,0 / 5
(4) VVG narių požiūris į problemų ir konfliktų sprendimo konstruktyvumą	3,9 / 5
(5) VVG narių požiūris į viešųjų ir privačių interesų derinimą priimant sprendimus	4,2 / 5
(E5) LEADER metodo indėlis į partnerystę $[(6)+\dots+(14)]/9$	3,2 / 4
(6) LEADER indėlis į partnerystę tarp verslo ir vietos valdžios	3,4 / 4
(7) LEADER indėlis į partnerystę tarp verslo ir pilietinės visuomenės (socialinių partnerių)	3,2 / 4
(8) LEADER indėlis į partnerystę tarp vietos valdžios ir pilietinės visuomenės (socialinių partnerių)	3,3 / 4
(9) LEADER indėlis į partnerystę tarp visų trijų sektorių (vietos valdžios, verslo ir pilietinės visuomenės)	3,2 / 4
(10) LEADER indėlis į partnerystę tarp skirtingų VVG teritorijoje veikiančių valdžios įstaigų	2,9 / 4
(11) LEADER indėlis į partnerystę tarp skirtingų VVG teritorijoje veikiančių verslų	2,8 / 4
(12) LEADER indėlis į partnerystę tarp skirtingų VVG teritorijoje veikiančių pilietinės visuomenės organizacijų (bendruomenių ir kitų nevyriausybinų organizacijų)	3,0 / 4
(13) LEADER indėlis į partnerystę su kitomis Lietuvos VVG (teritorinio bendradarbiavimo skatinimo)	3,4 / 4
(14) LEADER indėlis į partnerystę su kitų šalių VVG (tarptautinio bendradarbiavimo skatinimo)	3,2 / 4

Šaltinis: sudaryta ESTEP.

Pasitikėjimą Alytaus r. VVG labiausiai didina palanki bendra darbo VVG atmosfera (4,3 balo iš 5,0 galimų) bei VVG viešųjų ir privačiųjų interesų derinimas (4,2 balo iš 5,0 galimų). Aiškus ir skaidrus sprendimų priėmimo procedūrų vykdymas, valdybos posėdžių protokolų viešinimas sudaro prielaidas pasitikėti VVG priimamais sprendimais.

Kiek mažiau balų skirta Alytaus r. VVG narių požiūriui į VVG narių aktyvumą (3,7 balo iš 5,0 galimų). Šiuo atveju 1/3 respondentų buvo sunku įvertinti, ar VVG nariai buvo pakankamai aktyvūs, ar ne.

Alytaus r. VVG narių požiūriu, LEADER metodas labiausiai prisideda prie partnerystės tarp Lietuvos VVG bei prie partnerystės tarp verslo ir vietos valdžios (3,4 balo iš 4,0 galimų). Tai rodo stiprius bendradarbiavimo ryšius tarp skirtingų rajonų bendruomenių bei stiprėjančius partneriškus santykius tarp vietos verslininkų ir vietos valdžios. Šiek tiek mažesnis LEADER metodo indėlis į partnerystę tarp skirtingų Alytaus r. VVG teritorijoje veikiančių valdžios įstaigų (2,9 balo iš 4,0 galimų) ir tarp vietos verslo (2,8 balo iš 5,0 galimų). Tam įtakos turėjo tai, kad santykinai buvo sunku įvertinti partnerystės tarp vietos valdžios institucijų ir tarp vietos verslų pokyčius, o juolab LEADER metodo įtaką šioms pokyčiams.

Apibendrinant, ne visų sektorių atstovai aktyviai dalyvavo priimant sprendimus. VVG narių visuotinių susirinkimų lankomumas siekia 60% narių, o valdybos posėdžių lankomumas – 72%. Nors vidutiniškai sektorių atstovavimo proporcijos yra išlaikomos, nustatyta daug atvejų (76%), kai sprendimai buvo priimami esant didesnei nei rekomenduojama vieno iš sektorių įtakai. Kita vertus, palankiai vertinama darbo atmosfera VVG, atsižvelgimas į skirtingas nuomones, konstruktyvus problemų ir konfliktų sprendimas leidžia daryti išvadą, kad Alytaus r. VVG užtikrino LEADER partnerystės principo taikymą VPS įgyvendinimo metu.

2.5 INOVACIJŲ PRINCIPAS

Analizuojant VPS numatytus veiksmus, skirtus inovacijų principo įgyvendinimui, yra išskiriami šie vertinimo aspektai²⁵:

- 1) Informacinių technologijų taikymas VVG veikloje.
- 2) Susipažinimo su tarptautine inovacine praktika galimybės.
- 3) Gerosios patirties sklaida.
- 4) Pirmumas projektams su inovaciniais sprendimais.
- 5) Inovaciniai vietos projektai kaip projektai-prototipai.

Informacinių technologijų taikymas VVG veikloje. Kuriant Alytaus r. VVG Facebook paskyrą 2016 metais, tai buvo viena iš IT inovacijų VVG veikloje. Socialinių tinklų naudojimas tuo metu dar nebuvo itin paplitęs viešajame sektoriuje. Taip pat savo veikloje Alytaus r. VVG naudojo vaizdo konferencijas (programėlės Zoom, MsTeams).

Susipažinimo su tarptautine inovacine praktika galimybės. Alytaus r. VVG darbuotojai dalyvavo inovacijoms skirtuose renginiuose (pavyzdžiui, parodoje „Inovacijų savaitė“, konferencijoje „Žiedinės ekonomikos potencialas Lietuvoje“ ir kt.), kuriuose dalyvavo ir užsienio ekspertai bei praktikai. Taip pat buvo dalijamasi kitų Alytaus atstovų patirtimi, dalyvaujant tarptautinėse inovacijoms skirtuose renginiuose (pavyzdžiui, tarptautinėje parodoje „ADVENTUR 2018“). Tokiu būdu buvo renkama naujausia tarptautinė inovacijų praktika, o šia informacija buvo dalijamasi su vietos gyventojais. Taip buvo gerinamos sąlygos Alytaus r. VVG gyventojams lengviau pasiekti informaciją apie tarptautinio lygio inovacijas.

Gerosios patirties sklaida. Alytaus r. VVG 2016 metais sukūrė specialią Alytaus r. VVG tinklapio skiltį – „Pulsas“, kuri buvo skirta gerosios praktikos sklaidai. Skiltyje buvo publikuota straipsniai apie Alytaus r. gerąją patirtį, pavyzdžiui, kultūros maršrutus, maisto kelią, turizmo naujovės ir kt.

Alytaus r. VVG tinklapyje ir Facebook paskyroje buvo publikuojami gerosios patirties Alytaus r. pavyzdžiai. Pavyzdžiui, Facebook paskyroje buvo paskelbti vieno Alytaus r. gyventojo pagaminti atsinaujinančių energijos šaltinių panaudojimo pavyzdžiai: vėjo malūnėlis, (generuojama energija buvo naudojama namo kiemo apšvietimui), katamaranai (naudojama vėjo energija), kurie buvo pritaikyti plaukioti įvairaus amžiaus žmonėms, lėktuvo prototipai ir kt.²⁶ Taip pat buvo publikuojama informacija apie inovatyvius šeimos įgūdžių ugdymo klubus, kuriuos plėtojo Mikalavo kaimo (Alytaus r.) bendruomenė.

Su gerosios praktikos pavyzdžiais Lietuvoje buvo susipažįstama dalyvaujant konferencijose (pavyzdžiui, VVG tinklo konferencijoje „LEADER galimybės Lietuvoje ir ES – geroji patirtis“, vaizdo konferencijoje „Inovatyvios kaimo gyvybingumo skatinimo idėjos“, tarptautinėje parodoje „Ką pasėsi...“ ir kt.), mokymuose ir pan. Pavyzdžiui, vietos projekto „Socialinio verslumo kompetencijų vystymas“ (ALYT-LEADER-1C-M-19-1-2020) metu buvo organizuojami išvykstantieji mokymai bendruomenių lyderiams, NVO ir SVV vadovams į Zarasų r. ir Širvintų r., kurių tikslas buvo pakelti bendruomenės lyderių kompetencijas socialinio verslo plėtros srityje.

Alytaus r. gerosios praktikos pavyzdžiai buvo demonstruojami įvairių mokymų metu potencialiems pareiškėjams, studentams iš aukštųjų mokyklų, svečiams iš kitų Lietuvos ar užsienio regionų.

Pirmumas projektams su inovaciniais sprendimais. Per 2016-2020 metus vykdant vietos projektų atranką inovatyvumo kriterijus nebuvo taikomas. VPS nurodyta, kad dvejų priemonių – Investicijos į

---

²⁵ Vertinimo aspektų sąrašas sudarytas pagal VPS 8.4.2 skyrelyje pateiktą informaciją.

²⁶ Alytaus r. VVG, 2016. Inovatyvūs nauji veiklos sprendimai Alytaus rajone. <https://alytausrvvg.lt/inovatyvus-nauji-veiklos-sprendimai-alytaus-rajone/>

žemės ūkio produktų pridėtinei vertei didinti ir Bendradarbiavimo, tinklaveikos skatinimas, plėtojant vietos iniciatyvas, diegiant inovacijas – projektų viena iš tinkamumo sąlygų yra ta, kad projekte būtų įgyvendinama inovacija VVG teritorijos mastu. VPS veiklos sritys „Inovatyvaus socialinio verslo kūrimas ir plėtra“ apibūdiniame nurodyta, kad projekte turi būti taikoma socialinė inovacija. Taigi, projektai pagal šias priemones ir veiklos sritis turėjo būti inovatyvūs, tačiau iki 2021 metų pradžios vietos projektai pagal šias priemones ar veiklos sritį dar nebuvo finansuojami.

Inovaciniai vietos projektai kaip projektai-prototipai. Vieną iš inovatyvių produktų pavyzdžių Alytaus r. VVG galima įvardinti piliakalnių produktą bei piliakalnio globėjo paslaugą. Piliakalnio produktas – tai rinkinys materialių ir nematerialių prekių ir paslaugų (piliakalnio istorija ar legenda, patiekalas, amatas, suvenyras, vasaros ir žiemos pramoga), kurios betarpiškai siejamos su konkrečiu piliakalniu. Piliakalnio globėjas buvo atsakingas už piliakalnio produkto sukūrimą bei pristatymą vietiniams gyventojams ir turistams.

Vienas iš labiausiai plėtojamų Alytaus r. VVG inovatyvių produktų buvo „lėtasis turizmas“. Šis produktas buvo plėtojamas tarptautinio ir teritorinio bendradarbiavimo projektuose bei VVG veiklose. Pavyzdžiui, buvo vykdomi lėtojo turizmo mokymai Ukmergės, Tauragės, Alytaus rajonuose, parengti Alytaus r. ir Birštono aprašymai, kurie buvo skirti patalpinti tarptautinėje lėtojo turizmo paslaugų teikimo platformoje anglų ir vokiečių kalbomis ir kt.

Kaip kultūrinė inovacija buvo pristatoma šiaudinė skulptūra – trumpaamžis kūrinys iš šiaudų, kuriuo formuojamas naujas požiūris į gamtą, o taip pat ir žmogaus ekologinis sąmoningumas²⁷.

Analizuojant vertinimo metu atliktos Alytaus r. VVG narių ir administracijos darbuotojų apklausos duomenis nustatyta, kad 90% respondentų pritarė arba visiškai pritarė, kad per 2016-2020 metų laikotarpį VVG taikė inovatyvias bendradarbiavimo formas (žr. 14 pav.), o VVG administracija padėjo projektų vykdytojams diegti inovacijas, organizuodami jiems mokymus, dalindamasi patirtimi ir pan. Šiek tiek VVG narių (11%) nepritarė teiginiui, kad VVG nariai padeda VVG administracijai ar projektų vykdytojams (21%) diegti savo veikloje inovacijas, tačiau 2/3 atsakiusiųjų manė, kad VVG nariai padeda VVG administracijai ir vietos projektų vykdytojams įgyvendinti inovacijų principą.

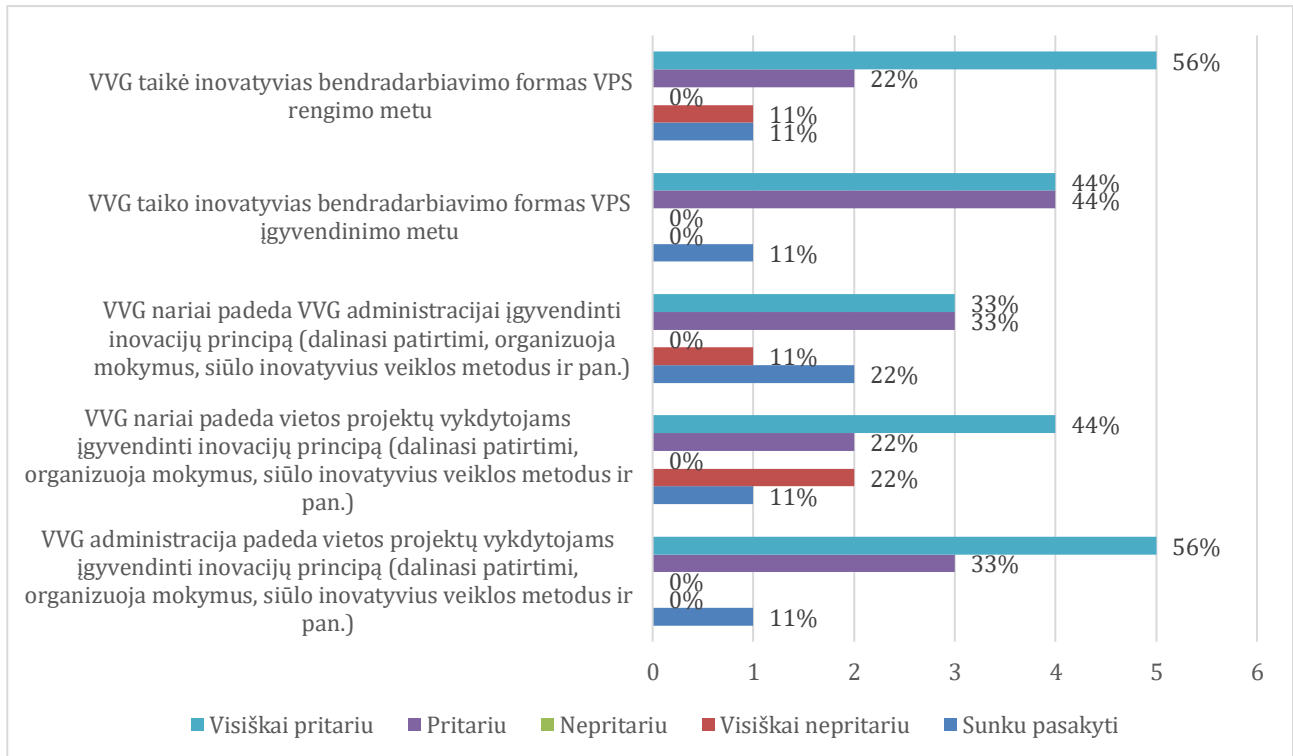
VVG narių nuomone, labiausiai inovacijų įgyvendinimui padeda gyventojų aktyvumas, verslumas, bendravimas bei geroji praktika. Taigi, nors ir esant žinių trūkumui, inovacijoms diegimui skatinti svarbu aktyviai bendrauti, ieškoti gerosios praktikos pavyzdžių, o taip pat sumažinti administracinę naštą (pavyzdžiui, perteklinius teisės aktų reikalavimus), padidinti finansavimo galimybes, kadangi inovacijos yra brangios investicijos. Remiantis VVG narių nuomone, finansų trūkumas ir pertekliniai teisės aktų reikalavimai yra vieni didžiausių trukdžių Alytaus r. VVG teritorijoje diegti inovacijas.

Taigi, remiantis apklausos rezultatais, pastebima, kad inovatyvumo aspektas tiek vietos projektų įgyvendinime, tiek VVG veikloje yra gana sudėtingas dalykas, o Alytaus r. VVG aktyviai skleidė informaciją apie inovacijas.

---

²⁷ Alytaus r. VVG, 2017. Mažojoje kultūros sostinėje – Punioje organizuojamas šiaudinių skulptūrų pleneras. <https://alytausrvvg.lt/mazojoje-kulturos-sostineje-punioje-organizuojamas-siaudiniu-skulpturu-pleneras/>

14 pav. Alytaus r. VVG narių ir administracijos darbuotojų nuomonė apie VVG teritorijoje vykdomų vietos projektų ir VVG veiklos inovatyvumą

Šaltinis: ESTEP atlikta VVG narių ir administracijos darbuotojų apklausa, 2021 m. kovo 30 – balandžio 13 d.

Siekiant palyginti LEADER principų įgyvendinimą tarp skirtingų VPS buvo taikomi tam tikri kiekybiniai LEADER principų įgyvendinimo vertinimo kriterijai. Inovacijų principo įgyvendinimo rezultatyvumui vertinti taikyti trys kriterijai (žr. 12 lentelė):

- 1) **Inovatyvumo lygis.** Šis kriterijus įvertinamas remiantis dviem rodikliais: vietos projektų su inovacijomis dalimi ir investicijų į inovacijas dalimi visoje paramoje, skirtoje vietos projektams, kuriems taikomas inovatyvumo atrankos kriterijus. Alytaus r. VVG per 2016-2020 metus nefinansavo vietos projektų su inovacijomis. Iš viso buvo du vietos projektai, kuriems buvo taikomas inovacijų atrankos kriterijus, pagal kurį projekto įgyvendinimo metu turėjo būti taikomos inovatyvios mokymo formos. Visiems kitiems iki 2020 metų pabaigos finansuotiems vietos projektams inovacijų atrankos kriterijus nebuvo taikomas. Turint mintyje, kad inovacijos yra LEADER metodo „vizitinė kortelė“, teigiama, kad tai yra silpnas rezultatas.
- 2) **Inovacijų sklaida.** Nustatyti tikslų skaičių, kiek inovacijų, o taip pat ir gerosios praktikos atvejų buvo pasidalinta per 2016-2020 m. laikotarpį, buvo sudėtinga. Todėl šiuo atveju analizuojama, ar, apskritai, buvo dalijamasi tokia praktika, ar ne. Jeigu buvo dalijamasi, tuomet rodiklis vertinamas 1,0, o jei nebuvo – 0. Alytaus r. VVG aktyviai dalijosi gerąja praktika. Tyrimo metu buvo analizuojama Alytaus r. VVG tinklalapio bei Alytaus r. VVG Facebook paskyros informacija. Nustatyta, kad daugiau kaip dešimt publikacijų buvo susijusių su gerosios praktikos ir inovacijų sklaida vietos gyventojams ir visuomenei. Kaip gerosios praktikos pavyzdžiai, kuriais buvo pasidalinta, galima įvardinti žiedinės kaimo ekonomikos priemonių pritaikymą, lėto miesto idėja Kazlų Rūdoje, aplinką tausojantį namą ant ratų, informacinio leidinio išleidimą, paslaugų atgaivinimo kaimo vietovėje pavyzdžius, Europos kaimo plėtros tinklo publikaciją apie Alytaus r. VVG įgyvendinamą tarptautinio bendradarbiavimo projektą „Lėtos kultūros patirtys 2.00“ ir kt.
- 3) **Inovatyvių komunikacijos, demonstracijos ar informacinių technologijų taikymas.** Remiantis ataskaitų duomenimis, buvo naudojamos šios inovatyvios technologijos: socialiniai tinklai, „Skype“, „MsTeams“, „Zoom“ ir kt. Kadangi buvo sunku identifikuoti tikslų tokių technologijų skaičių ir panaudojimo atvejų, šiam rodikliui vertinti buvo naudojama binarinė

skalė: 1 - jeigu inovatyvios technologijos buvo taikomos, ir 0 - jeigu nebuvo taikomos. Alytaus r. VVG taikė tokias technologijas, todėl kriterijaus reikšmė yra lygi 1.

12 lentelė. Inovacijų principo įgyvendinimo rezultatyvumas Alytaus r. VVG

Vertinimo kriterijus	Rodiklių reikšmės	Rodiklio svoris	Kriterijaus reikšmė	Kriterijaus svoris	Indekso reikšmė
Inovacijų principas (K6)+(K7)+(K8)	---	---	---	---	0,40
(K6) Inovatyvumo lygis (1)	---	---	0,00	0,60	0,00
(1) Vietos projektų su inovacijomis dalis (2)/(3)	0,0%	0,40	0,00	---	---
(2) Vietos projektų, kurie prisideda prie inovacijų ir naujų technologijų kūrimo, skaičius	0	---	---	---	---
(3) Vietos projektų, kuriems buvo taikomas inovatyvumo atrankos kriterijus, skaičius	2	---	---	---	---
(4) Investicijų į inovacijas dalis visos vietos projektams, kuriems taikomas inovatyvumo atrankos kriterijus, patvirtintos sumos (5)/(6)	0,0%	0,60	0,00	---	---
(5) Investicijų dalis, tenkanti inovacijoms, tūkst. Eur	0	---	---	---	---
(6) Projektams, kuriems taikomas inovatyvumo atrankos kriterijus, patvirtinta paramos suma, tūkst. Eur	20	---	---	---	---
(K7) Inovacijų sklaida (2)+(5)	---	---	1,00	0,20	0,20
(7) Ar buvo skleidžiama geroji praktika ir/ar išmoktos pamokos? Taip/Ne	Taip	---	1,00	---	---
(K8) Inovatyvių informacinių technologijų, komunikacijų priemonių naudojimas (8)+(9)	---	---	1,00	0,20	0,20
(8) Inovatyvių komunikacijos, demonstracijos ar informacinių technologijų taikymas, Taip/Ne	Taip	---	1,00	---	---

Šaltinis: sudaryta ESTEP.

Alytaus r. VVG inovacijų principas buvo įgyvendintas 40% (koeficientas – 0,40). Labiausiai prie to prisidėjo aktyvi inovacijų ir gerosios praktikos sklaida bei inovatyvių technologijų naudojimas komunikacijoje ir demonstracijose. Didžiausias trūkumas, įgyvendinant inovacijų principą Alytaus r. VVG, yra investicijos į inovacijas nebuvimas.

Inovacijų principo įgyvendinimo efektyvumui vertinti naudotas rodiklis, atskleidžiantis investicijų į inovacijas vidutinę sumą projektuose su inovacijomis. Alytaus r. VVG atveju investicijų į inovacijas iki 2020 metų pabaigos nebuvo, todėl ir efektyvumo įvertinti nebuvo galima.

Apibendrinant, per 2016-2020 metus Alytaus r. VVG teritorijoje bendradarbiavimo projektų metu produktų inovacijos (pavyzdžiui, piliakalnių produktas, lėtojo turizmo paslauga ir kt.). Nors vietos projektų su inovacijomis Alytaus r. VVG teritorijoje per 2016-2020 metus nebuvo finansuojama, Alytaus r. VVG aktyviai veikė inovacijų ir gerosios praktikos sklaidoje bei naudojo inovatyvias technologijas komunikacijoje. Alytaus r. VVG teritorijoje inovacijų principas buvo įgyvendintas 40% (rezultatyvumo koeficientas – 0,40). Didžiausias trūkumas per 2016-2020 metų laikotarpį, įgyvendinant inovacijų principą Alytaus r. VVG, buvo vietos projektų su inovacijomis nebuvimas (bendradarbiavimo projektų metu įgyvendintos inovacijos šioje vietoje neįtraukiamos). Kadangi per 2016-2020 metų laikotarpį vietos projektų investicijų į inovacijas Alytaus r. VVG teritorijoje nebuvo, inovacijų principo įgyvendinimo efektyvumas nebuvo vertinamas. Remiantis atlikta analize, teigiama, kad Alytaus r. VVG teritorijoje inovacijų principo rezultatyvumas buvo silpnas.

2.6 INTEGRUOTO POŽIŪRIO PRINCIPAS

Analizuojant Alytaus r. VVG VPS numatytus veiksmus, skirtus integruotumo principo įgyvendinimui, yra išskiriami šie vertinimo aspektai²⁸:

- 1) VPS priemonių įgyvendinimo nuoseklumas ir jų logiškas išdėliojimas laike.
- 2) Aplinkosaugos problemų integravimas

VPS priemonių įgyvendinimo nuoseklumas ir jų logiškas išdėliojimas laike. Kaip buvo numatyta VPS, kvietimai pirmiausiai turėjo būti skelbiami vietos specifinių pranašumų ir išskirtinumų panaudojimui, sudarant prielaidas didinti VVG teritorijos patrauklumą ir gerinti investicinę aplinką, vėliau – kaimo ekonominio gyvybingumo didinimui ir darbo vietų kūrimui ir vėliausiai – viešosios infrastruktūros kūrimui ir gerinimui. Kaip teigiama VPS, taip turėjo būti integruotai sprendžiamos verslo aplinkos gerinimo problemos, po kurių turėjo sekti ekonomikos skatinimo, darbo vietų kūrimo ir socialinės atskirties ir skurdo mažinimo, gyvenimo kokybės gerinimo problemos.

Per 2016-2020 metų laikotarpį buvo suorganizuoti 26 kvietimai. Praktiškai, kvietimų tvarka buvo kitokia nei buvo numatyta VPS:

- 1) Kvietimas Nr.1. Viešosios infrastruktūros kūrimas ir gerinimas (2017-12-22).
- 2) Kvietimas Nr.2-Nr.4. Kaimo ekonominio gyvybingumo didinimas ir darbo vietų kūrimas (2018-04-16).
- 3) Kvietimas Nr.5. Viešosios infrastruktūros kūrimas ir gerinimas (2018-06-18).
- 4) Kvietimas. Nr. 6., Nr. 7 Kaimo ekonominio gyvybingumo didinimas ir darbo vietų kūrimas (2018-10-08).
- 5) Kvietimas. Nr. 8. Vietovė privalumų panaudojimas jos plėtrai (2018-10-22).
- 6) Kvietimas Nr.9. Viešosios infrastruktūros kūrimas ir gerinimas (2018-12-14).
- 7) Kvietimas. Nr. 10, Nr. 11., Nr. 12. Kaimo ekonominio gyvybingumo didinimas ir darbo vietų kūrimas (2019-01-25).
- 8) Kvietimas. Nr. 13. Vietovė privalumų panaudojimas jos plėtrai (2019-04-05).
- 9) Kvietimas Nr.14. Viešosios infrastruktūros kūrimas ir gerinimas (2019-05-05).
- 10) Kvietimas. Nr. 15. Kaimo ekonominio gyvybingumo didinimas ir darbo vietų kūrimas (2019-11-04).
- 11) Kvietimas. Nr. 16. Vietovė privalumų panaudojimas jos plėtrai (2019-11-04).
- 12) Kvietimas. Nr. 17. Kaimo ekonominio gyvybingumo didinimas ir darbo vietų kūrimas (2019-12-06).
- 13) Kvietimas Nr. 18. Viešosios infrastruktūros kūrimas ir gerinimas (2019-12-06).
- 14) Kvietimas Nr. 19. Vietovė privalumų panaudojimas jos plėtrai (2019-12-20).
- 15) Kvietimas. Nr. 20., Nr. 21., Nr. 22. Kaimo ekonominio gyvybingumo didinimas ir darbo vietų kūrimas (2019-12-31).
- 16) Kvietimas Nr. 23. Viešosios infrastruktūros kūrimas ir gerinimas (2020-08-28).
- 17) Kvietimas. Nr. 24., Nr. 25. Kaimo ekonominio gyvybingumo didinimas ir darbo vietų kūrimas (2020-11-23).
- 18) Kvietimas. Nr. 26. Vietovė privalumų panaudojimas jos plėtrai (2020-12-18).

Aplinkosaugos problemų integravimas. Analizuojant VPS įgyvendinimo ataskaitų duomenis nustatyta, kad Alytaus r. VVG beveik visiems (93%) vietos projektų taikė atrankos kriterijų, kad projektas prisideda prie tvarios ir darnios VVG teritorijos plėtros (tausoja aplinką, gamtą, prisideda prie klimato kaitos veiksnių švelninimo, projekte suplanuota naudoti ekologiškas medžiagas, atsinaujinančius energijos šaltinius ir pan.). Šis kriterijus nebuvo taikomas tik mokymams skirtiems vietos projektams. Dauguma finansuotų vietos projektų (83%) gavo papildomus atrankos balus už tai, kad projekto metu būtų prisidedama prie tvarios ir darnios VVG teritorijos plėtros.

²⁸ Vertinimo aspektų sąrašas sudarytas pagal VPS 8.5.2 skyrelyje pateiktą informaciją.

Be to, Alytaus r. VVG kartu su Lygių galimybių plėtros centru suorganizavimo praktinį seminarą apie darnų vystymąsi ir aplinkos suvokimą lyčių lygybės aspektu, kuriame buvo diskutuojama apie žmogaus elgesio poveikį gamtinei aplinkai, kaip žmogaus elgesys keičiasi priklausomai nuo moters ir vyro savivokos, ir kaip tai įtakoja socializacijos procesus. Taigi, seminare buvo sprendžiamos daugiasektorinės problemos.

Taip pat Alytaus r. VVG aktyvino gyventojus dalyvauti konferencijose, skirtose atsinaujinančiai energetikai. Pavyzdžiui, VVG gyventojai buvo kviečiami dalyvauti INTERREG BJR projekto Co2mmunity regioninėje konferencijoje „Atsinaujinančios energetikos projektų bendras valdymas ir finansavimas bendruomenėse“, kurios pagrindinis tikslas buvo skatinti gyventojų bendruomenes rengti ir įgyvendinti atsinaujinančių išteklių energetikos projektus, taip prisidedant prie aplinkos taršos mažinimo bei klimato kaitos padarinių švelninimo.

Be to, daugeliui vietos projektų buvo taikomas atrankos kriterijus – prisidėti prie tvarios ir darnios VVG teritorijos plėtros. Šio atrankos kriterijaus dėka, vietos projektai buvo vykdomi nepažeidžiant esamų natūralių gamtos sąlygų bei tausojant aplink esančius gamtos elementus, patalpų šildymui buvo diegiami šildymo katilai, naudojantys biokurą, buvo investuojama į saulės baterijas ar fotovoltinė saulės elektrines, perkama mažiau aplinką teršianti įranga.

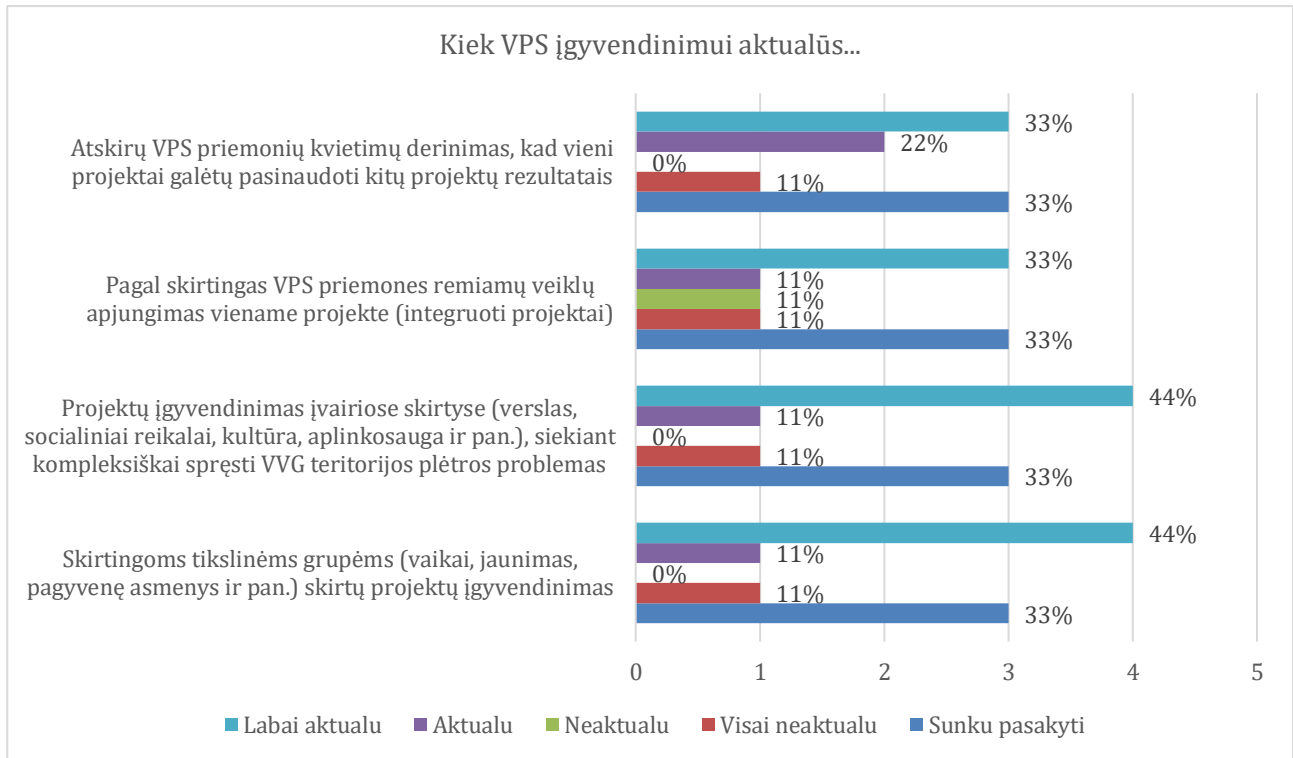
Alytaus r. VVG skatino integracijos principo įgyvendinimą ir kitais (VPS nenumatytais) veiksmais. Pavyzdžiui, vietos gyventojams buvo leista pasinaudoti įranga, kuri buvo įsigyta pagal projektą, vykdytą iš Lietuvos kaimo plėtros programos lėšų 2007-2013 metams. Tai yra vienas iš gerosios praktikos pavyzdžių, kaip vieno projektų rezultatais gali pasinaudoti kiti vietos projektai.

Analizuojant vertinimo metu atliktos Alytaus r. VVG narių ir administracijos darbuotojų apklausos duomenis nustatyta, kad 1/3 Alytaus r. VVG narių, kurie pateikė atsakymus, buvo sunku pasakyti apie VPS priemonių kvietimų derinimo, integruotų projektų poreikio, vietos projektų skirtingoms sritims ar skirtingoms tikslinėms grupėms užtikrinimo aktualumo Alytaus r. VVG teritorijoje (žr. 15 pav.). O kiek daugiau nei 10% respondentų manė, kad šie integruotumo įgyvendinimo elementai nėra aktualūs Alytaus r. VVG teritorijoje. Tai gali būti paaiškinama tuo, kad integruotumo principas pabrėžia veiksmų, skirtų vietos plėtrai, tarpusavio suderintumą, o vietos plėtros veiksmų tarpusavio derinimas, kuriuo siekiama bendro, integruoto vietos plėtros rezultato, yra kompleksinis procesas, kuris priklauso nuo įvairių svarbių veiksnių, todėl įvertinti vieno ar kitų vietos plėtros veiksmų integravimo elementų svarbą šiuo atžvilgiu buvo sudėtinga.

Įgyvendinant vietos plėtros projektus skirtingose srityse (pavyzdžiui, verslo projektai, kultūros projektai, socialiniai projektai, aplinkosauginiai projektai ir kt.), keliama sąlyga derinti šių projektų rezultatus tarpusavyje. VVG narių požiūriu, šis derinimas yra aktualus VVG. Daugiau kaip pusė Alytaus r. VVG narių, dalyvavusių apklausoje, manė, kad vietos projektų įgyvendinimas įvairiose srityse yra aktualus VVG.

Daugiau kaip pusė Alytaus r. VVG narių, dalyvavusių apklausoje, manė, kad tinkamas vietos projektų pritaikymas skirtingoms tikslinėms grupėms (pavyzdžiui, jaunimui, pagyvenusiems asmenims ir kt.) buvo aktualus Alytaus r. VVG plėtros procese. Projektų įvairovė tikslinių grupių atžvilgiu sudaro prielaidas spręsti skirtingas problemas, o tuo yra užtikrinamas vietos plėtros proceso daugiasektoriškumas.

15 pav. VVG narių ir administracijos darbuotojų požiūris į integruoto principo aktualumą Alytaus r. VVG teritorijoje

Šaltinis: ESTEP atlikta VVG narių ir administracijos darbuotojų apklausa, 2021 m. kovo 30 – balandžio 13 d.

Siekiant palyginti LEADER principų įgyvendinimą tarp skirtingų VPS buvo taikomi tam tikri kiekybiniai LEADER principų įgyvendinimo vertinimo kriterijai. Integruotumo principo įgyvendinimo rezultatyvumui vertinti taikytas vienas kriterijus – projektų daugiasektoriškumas, kurį sudaro keturi rodikliai (žr. 13 lentelė):

- 1) **Integruotų projektų skaičius.** Alytaus r. VVG teritorijoje 2016–2020 metų laikotarpiu integruoti projektai nebuvo vykdomi.
- 2) **Socialinio ar bendruomeninio verslumo vietos projektų skaičius.** Alytaus r. VVG teritorijoje 2016–2020 metų laikotarpiu socialinio ar bendruomeninio verslo projektai nebuvo finansuojami.
- 3) **Kompleksinių vietos projektų dalis nuo visų vietos plėtros projektų.** Kompleksiniai vietos projektai - tai tokie vietos projektai, kurie vykdomi su partneriais ir/ar atitinka darnios plėtros atrankos kriterijų. Šie projektai kompleksiskai sprendžia problemas, kadangi juose dalyvauja skirtingų sektorių atstovai ir/ar yra sprendžiamos kelių sričių (pavyzdžiui, ekonominės ir aplinkosauginės) problemos. Iki 2020 metų pabaigos beveik 3/4 vietos projektų (71%) Alytaus r. VVG teritorijoje buvo įgyvendinami kompleksiskai. Vietos projektai, kurie buvo įgyvendinami su partneriais, buvo ne pelno projektai, o dažniausiai kaip partneris dalyvavo kaimo bendruomenės. Alytaus r. VVG beveik visiems vietos projektams (91%) taikė atrankos kriterijų, kad projektas prisideda prie tvarios ir darnios VVG teritorijos plėtros, o 21 jų (83% visų vietos projektų, kuriems buvo taikomas šis atrankos kriterijus) gavo atrankos balų už šį kriterijų.
- 4) **Vietos projektų investicijų integruotumas,** kuris apskaičiuojamas kaip vietos projektų kompleksinių investicijų²⁹ dalis nuo visų išlaidų vietos projektams Alytaus r. VVG teritorijoje. Per 2016–2020 metus kompleksinės investicijos sudarė beveik 1/3 (32%) visų investicijų. Daugiausiai prie tokių investicijų prisidėjo infrastruktūriniai projektai, kurie buvo vykdomi kartu su partneriais ir kuriuose vienas iš projekto vykdytojų buvo Alytaus r. savivaldybė.

²⁹ Kompleksinės investicijos - tai vietos projektų, kurie vykdomi su partneriais ir/ar atitinka darnios plėtros atrankos kriterijų, išlaidos.

Investuojant į darnią plėtrą, buvo išigyjama technika, kuri labiau tausoja aplinką, daro mažesni žalingą poveikį žmogui, vykdomi apželdinimo darbai, taip prisidedant prie klimato kaitos švelninimo ir CO2 mažinimo, diegiamos saulės elektrinės ir kt.

13 lentelė. Integruotumo principo įgyvendinimo rezultatyvumas Alytaus r. VVG

Vertinimo kriterijus	Rodiklių reikšmės	Rodiklio svoris	Indekso (kriterijaus) reikšmė
Integruotumo principas (K9)	---	---	0,42
(K9) Projektų daugiasektoriškumas (2)+(4)+(9)	---	---	0,42
(1) Vietos projektų skaičius	28	---	---
(2) Integruotų projektų skaičius	0	0,10	0,00
(3) Socialinio ar bendruomeninio verslo vietos projektų skaičius	0	0,10	0,00
(4) Kompleksinių vietos projektų dalis nuo visų vietos projektų	71%	0,40	0,29
(5) Kompleksinių vietos projektų skaičius* (6)+(8)	20	---	---
(6) Vietos projektų, įgyvendinamų kartu su partneriais, skaičius	6	---	---
(7) Vietos projektų, atitikusių darnaus vystymosi atrankos kriterijų, skaičius	21	---	---
(8) Vietos projektų, atitikusių darnaus vystymosi atrankos kriterijų ir įgyvendinamų be partnerių, skaičius**	14	---	---
(9) Vietos projektų investicijų integruotumas (11)/(10)	32%	0,40	0,13
(10) Vietos projektų išlaidų suma pagal VP paraiškas, tūkst. Eur	3095	---	---
(11) Vietos projektų kompleksinės investicijos, tūkst. Eur*** (12)+(13)	1003	---	---
(12) Vietos projektų su partneriais bendra vertė, tūkst. Eur	520	---	---
(13) Vietos projektų (be partnerių) investicijos į darnią plėtrą, tūkst. Eur****	483	---	---

Šaltinis: sudaryta ESTEP.

*Kompleksiniai vietos projektai - tai tokie vietos projektai, kurie vykdomi su partneriais ir/ar atitinka darnios plėtros atrankos kriterijų.

** Tik tie vietos projektai, kurie yra gavę balų už darnios plėtros atrankos kriterijų bei investavę į darnios plėtros technologijas, ir kurie įgyvendinami be partnerių (su partneriais įgyvendinami vietos projektai jau yra įtraukti į kompleksinių vietos projektų skaičių).

*** Kompleksinės investicijos - tai vietos projektų, kurie vykdomi su partneriais ir/ar atitinka darnios plėtros atrankos kriterijų, išlaidos.

**** Tik tie vietos projektai, kurie yra gavę balų už darnios plėtros atrankos kriterijų bei investavę į darnios plėtros technologijas, ir kurie įgyvendinami be partnerių (su partneriais įgyvendinamų vietos projektų investicijos jau yra įtrauktos į vietos projektų investicijų integruotumą).

Alytaus r. VVG užtikrino gerą integruotumo principo rezultatyvumą (koeficientas - 0,42). Labiausiai prie koeficiento prisidėjo Alytaus r. VVG sprendimas taikyti darnios plėtros atrankos kriterijų beveik visiems vietos projektams, taip užtikrinant didelį finansuojamų kompleksinių vietos projektų skaičių. Be to, integruotumo principo rezultatyvumą gerino daugiasektorinis vietos projektų įgyvendinimas, kurių metu kartu su partneriais buvo investuojama į visų rūšių mažos apimties infrastruktūrą bei jauniems žmonės skirtos infrastruktūros kūrimą ir partnerystės vystymą tarp bendruomeninių organizacijų. Tačiau santykinai nedidelė tokių projektų vertė ir/ar vietos projektų nedidelės investicijos į darnias technologijas (32% visų vietos projektų išlaidų) sumažino integruotumo principo įgyvendinimo Alytaus r. VVG rezultatyvumą.

Integruotumo principo įgyvendinimo efektyvumui vertinti buvo apskaičiuota vidutinė investicijų suma, tenkanti vienam kompleksiniam vietos projektui (žr. 14 lentelė). Alytaus r. VVG iki 2021 metų pradžios

buvo finansuojami 20 kompleksinių vietos projektų, kurie buvo vykdomi kartu su partneriais ir/ar kurie investavo į darniąsias technologijas. Šių projektų bendra vertė siekė 1,0 mln. Eur. Vidutinė kompleksinio projekto investicijų vertė per 2016-2020 metus buvo 50 tūkst. Eur.

14 lentelė. Integruotumo principo įgyvendinimo efektyvumas Alytaus r. VVG

Vertinimo kriterijus	Rodiklių reikšmės
(E7) Vidutinės kompleksinio vietos projekto investicijos, tūkst. Eur/projektui (2)/(1)	50,2
(1) Kompleksinių vietos projektų skaičius	20
(2) Vietos projektų kompleksinės investicijos, tūkst. Eur	1003

Šaltinis: sudaryta ESTEP.

Apibendrinant, pastebima, kad Alytaus r. VVG vietos projektai per 2016-2020 metus santykinai mažiau buvo vykdomi su partneriais (Alytaus r. ir Birštone vietos projektų su partneriais buvo 21%, o Lietuvoje – 37%), tačiau beveik 3/4 (71%) vietos projektų prisidėjo prie kompleksinių sprendimų. Didžiausias integruotumo principo rezultatyvumo trūkumas per 2016-2020 metus Alytaus r. VVG buvo santykinai mažos investicijos į darnias technologijas ar į vietos projektus, kurie įgyvendinami kartu su partneriais (32% visų vietos projektų išlaidų). Analizuojant integruotumo principo efektyvumą Alytaus r. VVG, nustatyta, kad daugiasektoriniu būdu įgyvendinamų vietos projektų vidutinė bendra išlaidų vertė buvo 50 tūkst. Eur. Remiantis atlikta analize, teigiama, kad integruotumo principas Alytaus r. VVG buvo užtikrintas, o jo įgyvendinimo rezultatyvumas bei efektyvumas – vidutinis.

2.7 TINKLAVEIKOS IR BENDRADARBIAVIMO PRINCIPAS

Analizuojant Alytaus r. ir Birštono VPS numatytus veiksmus, skirtus tinklaveikos ir bendradarbiavimo principo įgyvendinimui, yra išskiriami šie vertinimo aspektai³⁰:

- 1) Bendradarbiavimas su Lietuvos ir užsienio VVG.
- 2) VVG tinklo konferencijos organizavimas.
- 3) Bendradarbiavimas su kitomis įstaigomis ir organizacijomis.

Alytaus r. VVG yra viena iš aktyviausiai bendradarbiavimo projektuose dalyvaujančių VVG. Alytaus r. VVG dalyvavo keturiuose iki 2020 m. pabaigos patvirtintuose bendradarbiavimo projektuose: vykdė vieną tarptautinio bendradarbiavimo projektą („Lėtos kultūros patirtys 2.00/CultTrips“), o 3 teritorinio bendradarbiavimo projektuose („Dzūkijos piliakalnių kelias“, „Lėtojo turizmo skatinimas Ukmergės, Tauragės ir Alytaus rajonuose“ ir „Žydinti Lietuva“) dalyvavo kaip partneris. Tik dvi iš 49 VVG dalyvauja 4 bendradarbiavimo projektuose (Alytaus r. VVG ir Utenos r. VVG). Visų kitų VVG bendradarbiavimo projektų skaičius yra mažesnis.

Į Alytaus r. VVG bendradarbiavimo projektų įgyvendinimą įsitraukė 31 partneris (dauguma atstovavo kaimo vietovių VVG, iš kurių 13 buvo užsienio šalių VVG). 3 projektai („Lėtos kultūros patirtys 2.00/CultTrips“, „Dzūkijos piliakalnių kelias“ ir „Lėtojo turizmo skatinimas Ukmergės, Tauragės ir Alytaus rajonuose“), iš kurių 1 baigtas („Dzūkijos piliakalnių kelias“), yra susiję su lėtojo turizmo skatinimu, vietos ūkininkų, verslininkų subūrimu ir naujų paslaugų turistams paieška bei vystymu. Visos įgyvendintos/ suplanuotos veiklos prisideda prie 6B tikslinės srities (kaimo vietovių vystymo), o projektas „Lėtos kultūros patirtys 2.00/CultTrips“ yra susijęs ir su 6A tiksline sritimi, nes projekto metu sukurti rezultatai: naujos „lėto turizmo“ paslaugos, tarptautinė elektroninė platforma, sudarys palankias sąlygas naujų darbo vietų kūrimuisi ir esamų išlaikymui.

³⁰ Vertinimo aspektų sąrašas sudarytas pagal Alytaus r. VPS 8.6.2 skyrelyje pateiktą informaciją.

Bendradarbiavimas su Lietuvos VVG. Per 2016-2020 metų laikotarpį Alytaus r. VVG dalyvavo 3 teritorinio bendradarbiavimo projektuose: projekte „Dzūkijos piliakalnių kelias“, kurio iniciatorius buvo Trakų r., projekte „Žydinti Lietuva“, kurio iniciatorius buvo Kaišiadorių r. VVG, ir projekte „Lėtojo turizmo skatinimas Ukmergės, Tauragės ir Alytaus rajonuose“ (iniciatorius – Ukmergės r. VVG).

Teritorinio bendradarbiavimo projekto „Lėtojo turizmo skatinimas Ukmergės, Tauragės ir Alytaus rajonuose“ (tyrimo metu projektas nebuvo baigtas) tikslas – paskatinti kaimo gyventojų ir organizacijų verslumą, vietos ekonomikos ir turizmo plėtrą, didinti ne žemės ūkio veiklų įvairovę kaimo vietovėse. Projekto metu bus parengta verslo strategija, nagrinėjanti kaip verslo vystymui efektyviai panaudoti turimus išteklius, suorganizuotas 10 mokymų ciklas lėtojo turizmo atstovams. Įgyvendinus projektą atsiras galimybė naujų darbo vietų kūrimui, kadangi bus sukurtas naujas lėtojo turizmo paslaugų paketas, kuris iki šiol nėra plačiai žinomas Lietuvoje. Projekto tikslinė grupė – jaunimas, moterys, pagyvenę asmenys, neįgalieji ir socialinės rizikos šeimos. Projektas apima inovacijų, kultūros ir kultūros paveldo, maisto ir gėrimų, rinkodaros, verslo plėtros, turizmo/ regiono prekinio ženklo, aplinkos ir išteklių/ kraštovaizdžio, socialinės įtraukties/ viešųjų paslaugų, bendruomenių plėtros, kaimo ir miesto ryšių temas. Projekto vykdytojas - Ukmergės r. VVG, į projekto įgyvendinimą įtraukti 2 partneriai (Alytaus r. ir Tauragės r. VVG)³¹. Bendra projekto vertė buvo 105,3 tūkst. Eur, o numatyta parama – 100,0 tūkst. Eur (paramos intensyvumas – 95%). Projektas buvo pradėtas 2020 m. sausio mėn., o numatyta projekto pabaiga 2021 m. liepos mėn. (projekto trukmė – 16 mėn.). Projekto renginiuose turėjo dalyvauti 45 dalyviai.

Projekte „Dzūkijos piliakalnių kelias“ Alytaus r. VVG bendradarbiavo su Trakų r., Prienų r. ir Dzūkijos (Lazdijų r.) VVG. Bendra projekto vertė buvo 48,0 tūkst. Eur, o numatyta parama – 45,6 tūkst. Eur (paramos intensyvumas – 95%). Projektas buvo pradėtas 2018 m. spalio mėn., o numatyta projekto pabaiga 2021 m. spalio mėn. (projekto trukmė – 36 mėn.). Tai buvo investicijų į žmogiškąjį kapitalą projektas, kurio metu buvo kuriami piliakalnių produktai, rengiami piliakalnių globėjai, organizuojamos kelionės į piliakalnius, kelioninis maratonas, konferencijos, mokymai, edukacijos, buvo parengtas leidinys. Iki 2020 metų pabaigos projekto renginiuose dalyvavo 990 dalyvių.

Teritorinio bendradarbiavimo projekto „Žydinti Lietuva“ (tyrimo metu projektas nebuvo baigtas) tikslas – kurti ir išlaikyti geresnę bei patrauklesnę aplinką kaimo vietovėse, kuri skatintų turistų lankomumą dėl išskirtinių puošybės elementų. Projekto tikslinė grupė – jaunimas. Projektas apima žinių perdavimo/ mokymų, turizmo/ regiono prekinio ženklo, aplinkos ir išteklių/ kraštovaizdžio, bendruomenių plėtros temas. Projektu siekiama paskatinti kaimų gyventojus intensyviau bendradarbiauti, burtis, kuriant patrauklią aplinką savo gyvenvietėje ar kaime, dalintis mintimis, idėjomis ir patirtimi. Planuojama suorganizuoti 9 praktines dirbtuves „Vietovių įvaizdžio formavimas“, kiekvienoje iš jų planuojama, kad dalyvaus po 25 dalyvius. Projekto vykdytojas - Kaišiadorių r. VVG, į projekto įgyvendinimą įtraukti 8 partneriai (Alytaus r., Kauno r., Prienų r., Raseinių r., Kėdainių r., Jonavos r., Širvintų r. ir Elektrėnų savivaldybės VVG). Bendra projekto vertė buvo 103,4 tūkst. Eur, o numatyta parama – 98,4 tūkst. Eur (paramos intensyvumas – 95%). Projektas buvo pradėtas 2020 m. rugsėjo mėn., o numatyta jo pabaiga 2021 m. gruodžio mėn. (projekto trukmė – 16 mėn.). Buvo numatyta, kad iš viso bus įtraukta 550 dalyvių.

Alytaus r. VVG per 2016-2020 metų laikotarpį aktyviai bendradarbiavo su Dzūkijos kaimo plėtros partnerių asociacija (Dzūkijos VVG). Kartu buvo dalyvaujama teritorinio bendradarbiavimo projekte „Dzūkijos piliakalnių kelias“, Alytaus apskrities VVG susitikimuose ir kt.

Bendradarbiavimas su užsienio VVG. Per 2016-2020 metų laikotarpį Alytaus r. VVG dalyvavo tarptautinio bendradarbiavimo projekte „Lėtos kultūros patirtys 2.00 / CultTrips 2.00“, kurio koordinadorius buvo Zeitskultur Oststeirische Kernland VVG iš Austrijos.

---

³¹ Alytaus r. VVG Facebook paskyros 2020 m. liepos 22 d. įrašas.

Tarptautinio bendradarbiavimo projekto „Lėtos kultūros patirtys2.00/CultTrips“ (tyrimo metu projektas nebuvo baigtas) tikslas – panaudoti Europos įvairaus pobūdžio kultūros paveldo sociokultūrinį ir turizmo potencialą, sukuriant projektą įgyvendinančių VVG teritorijoje nenaudotą „lėtos“ kultūros ir „lėto“ turizmo paslaugų modelį. Tikimasi, kad projektas turės naudoti fiziniams asmenims, teikiantiems gido paslaugas, turistams paslaugas teikiantiems verslininkams, kultūros įstaigoms, turizmo informaciniams centrams, todėl prisidės prie ekonominės veiklos kaimo vietovėse įvairinimo bei naujų subjektų (vietinių ūkininkų, namų ūkių, pagyvenusių asmenų ir pan.) įsitraukimo į paslaugų kūrimą. Projekto tikslinės grupės apima tiekėjus – pagyvenusius asmenis (vietinius šeiminingus, siūlančius ypatingas patirtis, kaimo turizmo paslaugų tiekėjus, vietinius ūkininkus, gastronomijos pramonės narius) ir lėtos kultūros vartotojus. Vadovaujantis projekto paraiškoje nurodyta informacija, projektas prisideda net prie 8 temų: inovacijų, naujų technologijų, žinių perdavimo/ mokymų, kultūros ir kultūros paveldo, turizmo/ regiono prekinio ženklo, aplinkos ir išteklių/ kraštovaizdžio, bendruomenių plėtros, kaimo ir miesto ryšių. Projekto vykdytojas - Alytaus r. VVG, į projekto įgyvendinimą įtraukta 14 partnerių (Druskininkų VVG, Zeitskultur Oststeirische Kernland VVG (Austrijoje), Urfahr West (Austrijoje), Valle Umbra E Sibillini VVG (Italijoje), La Cittadella del Sapere VVG (Italijoje), Start2020 (Basilikata) VVG (Italijoje), Napoca Porolissum VVG (Rumunijoje), Lider Bistrita Năsăud VVG (Rumunijoje), Delta Dunarii VVG (Rumunijoje), Märkische Seen VVG (Vokietijoje), LEADER Atet Wark VVG (Liuksemburge), Lëtzebuerg West VVG (Liuksemburge) ir Nedre Dalälven VVG (Švedijoje)). Bendra projekto vertė buvo 519,7 tūkst. Eur, Alytaus r. VVG išlaidos – 97,3 tūkst. Eur, o numatyta parama – 97,3 tūkst. Eur (paramos intensyvumas – 100%). Buvo numatyta, kad iš viso bus įtraukta 455 dalyvių.

Be to, Alytaus r. VVG, kartu su Druskininkų VVG, Šventosios žuvininkystės regiono VVG ir Vokietijoje veikiančia Märkische Seen VVG pasinaudojo technine parama projektui „Bendradarbiavimo paieškos: Lietuva – Vokietija“. Parama buvo skirta tarptautinio bendradarbiavimo projektui inicijuoti.

Ieškant tarptautinio bendradarbiavimo galimybių, Alytaus r. VVG vyko pas užsienio šalių partnerius. Susitikimų metu buvo dalijamasi patirtimi ir aktualijomis. Pavyzdžiui, vizito į Trebnitz miestelį (Vokietijoje) metu, buvo susipažinta su galimybėmis sulaikyti vietos jaunimą kaimo vietovėse, ir sužinota, kad tuo tikslu yra rengiami specialistai – įtraukties procesų moderatoriai³².

Iš kitos pusės, potencialūs tarptautinio bendradarbiavimo partneriai iš užsienio buvo atvykę į Alytaus rajoną. Pavyzdžiui, delegacijos iš Bradenburgo žemių (Vokietijos) vizito metu buvo aptariamas jaunimo užimtumas ir darbo vietų kūrimas bei turizmo plėtra. Šiuo vizitu buvo tikimasi užmegzti bendradarbiavimo ryšius tarp Lietuvos ir Vokietijos, sprendžiant panašias abejoms VVG teritorijoms būdingas problemas³³.

Taip pat buvo dalyvaujama kontaktų mugėse. Tarptautinio bendradarbiavimo projekto „Kultūros maršrutai be sienų“ organizuotame kontaktų forume dalyvavo Lietuvos bei Lenkijos įmonės ir privatūs asmenys, kurių veikla buvo susijusi su kulinariiniu ir kultūriniu paveldu. Šiame renginyje Alytaus r. VVG ne tik susipažino su potencialiais partneriais, bet ir pristatė Alytaus rajone puoselėjamą kulinariinį paveldą³⁴.

VVG tinklo konferencijos organizavimas. Alytaus r. VVG prisidėjo prie VVG tinklo konferencijos organizavimo Birštone „LEADER galimybės Lietuvoje ir ES - geroji patirtis“, kuri vyko 2020 m. rugsėjį. Konferencijoje dalyvavo VVG iš visos Lietuvos.

Bendradarbiavimas su kitomis įstaigomis ir organizacijomis. Alytaus r. VVG glaudžiai bendradarbiavo su Alytaus r. savivaldybės visuomenės sveikatos biuru. Pavyzdžiui, abi organizacijos

³² Alytaus r. VVG. 2016. Komandiruotės ataskaita. http://www.alytausrvvg.lt/uploads/Komandiruot__Vokietijoje1.pdf

³³ Alytaus r. VVG. 2018. Vokietijos delegacijos iš Bradenburgo žemės vizitas Alytaus rajone. <https://alytausrvvg.lt/vokietijos-delegacijos-is-bradenburgo-zemes-vizitas-alytaus-rajone/>

³⁴ Mano Druskininkai, 2018. Prisideda projektas „Kultūros maršrutai be sienų“. <http://www.manodrskinkai.lt/kultura/prisideda-projektas-kulturos-marsrutai-be-sienu/>

dalyvavo projekte „Gyventi sveikai ir sportuoti gali kiekvienas“, kurio metu buvo organizuotas sveikos gyvensenos mokymas – praktikumas, fizinės mankštos ir naktinės varžybos³⁵. Taip pat, įgyvendinant projektą „Sveikos gyvensenos skatinimas Alytaus rajono savivaldybėje“, visuomenės sveikatos biuras Alytaus r. VVG organizuotame Alytaus r. VVG narių ir bendruomenių sąskrydyje organizavo Ebru praktikumą bei etno žaidimus.

Per 2016-2020 m. laikotarpį Alytaus r. VVG rengė pasitarimus su Alytaus krašto verslininkų asociacija, kurių metu buvo svarstomi aktualūs klausimai, susiję su VPS įgyvendinimu, kaimo ir miesto bendruomenių iššūkiais, socialinio verslo plėtra, bendradarbiavimo galimybės ir pan. Be to, bendradarbiaujant su Alytaus krašto verslininkų asociacija, buvo dalyvaujama renginiuose, skirtuose svečių iš užsienio priėmimui ir kt. Alytaus rajone lankantis delegacijai iš Vokietijos, Alytaus krašto verslininkų asociacija pristatė asociacijos teikiamas paslaugas bei funkcijas³⁶.

Ieškant vietos plėtros socialinių problemų sprendimų, Alytaus r. VVG 2016 m. pasirašė bendradarbiavimo sutartį su VšĮ „Pažangūs sprendimai“ dėl bendrų veiksmų, stiprinant Alytaus rajono socialinės rizikos šeimų gebėjimus savarankiškai įveikti iškylančius sunkumus³⁷.

Alytaus r. VVG aktyviai dalijosi bendradarbiavimo metu įgyta patirtimi ir žiniomis. Nagrinėjant Alytaus r. VVG Facebook paskyros įrašus per 2016-2020 m., nustatyta, kad bendradarbiavimui skirtos informacijos buvo daugiau kaip 90 žinučių (15% visų paskyros įrašų).

Per 2016-2020 m. laikotarpį buvo publikuota keletas leidinių. Visų pirma, buvo išleistas atnaujintas informacinis leidinys, skirtas Alytaus r. vietos bendruomenėms³⁸. Įgyvendinant teritorinio bendradarbiavimo projektą buvo parengtas ir publikuotas leidinys „Dzūkijos piliakalnių kelias“³⁹. Tiesa, pastarasis leidinys popieriniu formatu išleistas nedideliu tiražu ir padalintas projekto piliakalnių globėjams bei bibliotekoms. Šiame laikotarpyje buvo parengtas ir publikuotas elektroninis ir popierinis leidinys „Alytaus rajono vietos veiklos grupės teritorijos bendruomenės ir bibliotekos – krašto gerovę ir kultūrą puoselėjanti jėga“⁴⁰.

Analizuojant vertinimo metu atliktos Alytaus r. VVG narių ir administracijos darbuotojų apklausos duomenis nustatyta, kad didžioji dalis Alytaus r. VVG narių ir administracijos darbuotojų (67%) visiškai pritaria, kad Alytaus r. VVG skyrė pakankamai dėmesio teritoriniam ir tarptautiniam bendradarbiavimui, o pats bendradarbiavimas naudingas VVG (žr. 16 pav.).

---

³⁵Alytaus r. VVG., 2017. Junčionių bendruomenės projektai – 2017 m. – sporto metams pažymėti.

<https://alytausrvvg.lt/juncioniu-bendruomenes-projektai-2017-m-sporto-metams-pazymeti/>

³⁶Alytaus r. VVG. 2018. Vokietijos delegacijos iš Bradenburgo žemės vizitas Alytaus rajone. <https://alytausrvvg.lt/vokietijos-delegacijos-is-bradenburgo-zemes-vizitas-alytaus-rajone/>

³⁷Alytaus r. VVG, 2017. Glaudus bendradarbiavimas su kitomis įstaigomis. <https://alytausrvvg.lt/bendradarbiavimas/>

³⁸Alytaus r. VVG. 2017. Projektas „Alytaus rajono bendruomenių ir jaunimo verslumo skatinimas“.

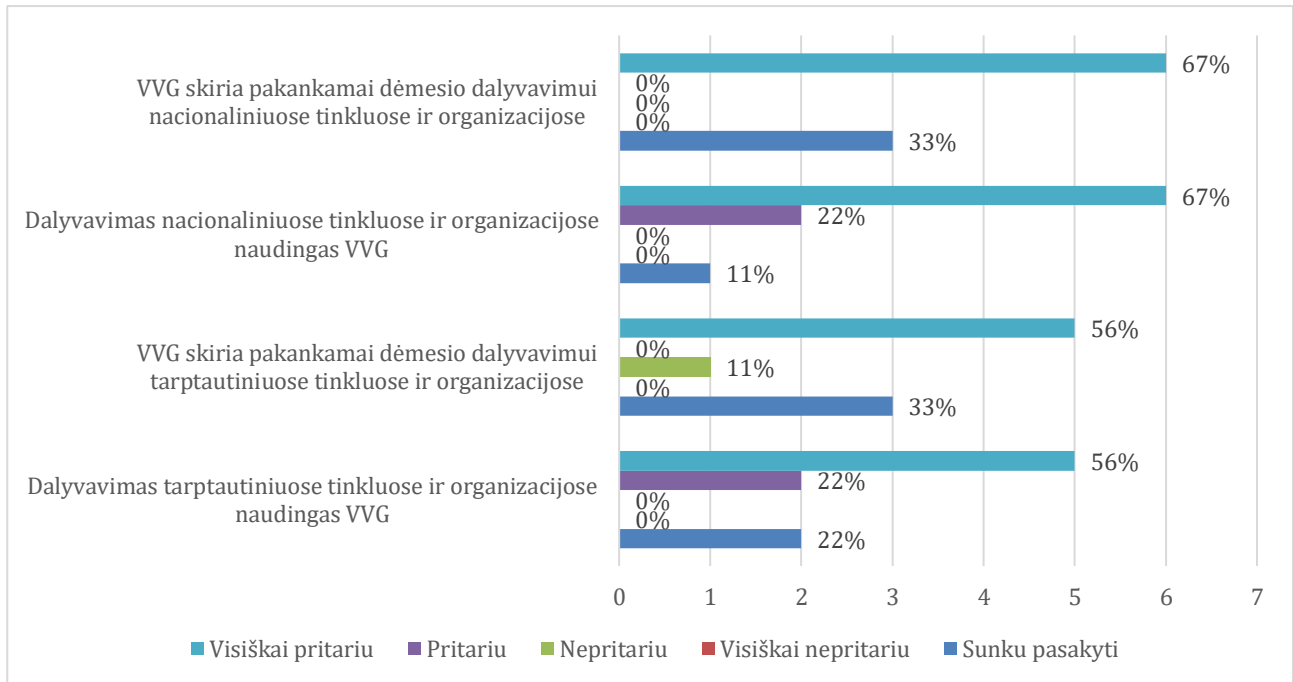
<https://alytausrvvg.lt/projektas-alytaus-rajono-bendruomeniu-ir-jaunimo-verslumo-skatinimas/>

³⁹Alytaus r. VVG. 2020. Naujas VVG bendradarbiavimo projekto leidinys – „Dzūkijos piliakalnių kelias“.

<https://alytausrvvg.lt/naujas-vvg-bendradarbiavimo-projekto-leidiny-dzukijos-piliakalni-kelias/>

⁴⁰Alytaus r. VVG, 2017. Naujas VVG leidinys skirtas VPS viešinimui bei praėjusiems 2016 – bendruomenių ir bibliotekų metams pažymėti. <https://alytausrvvg.lt/naujas-vvg-leidiny-skirtas-vps-viesinimui-bei-praejusiems-2016-bendruomeniu-ir-biblioteku-metams-pazymeti/>

16 pav. VVG narių ir administracijos darbuotojų požiūris į Alytaus r. VVG tinklaveiką ir bendradarbiavimą

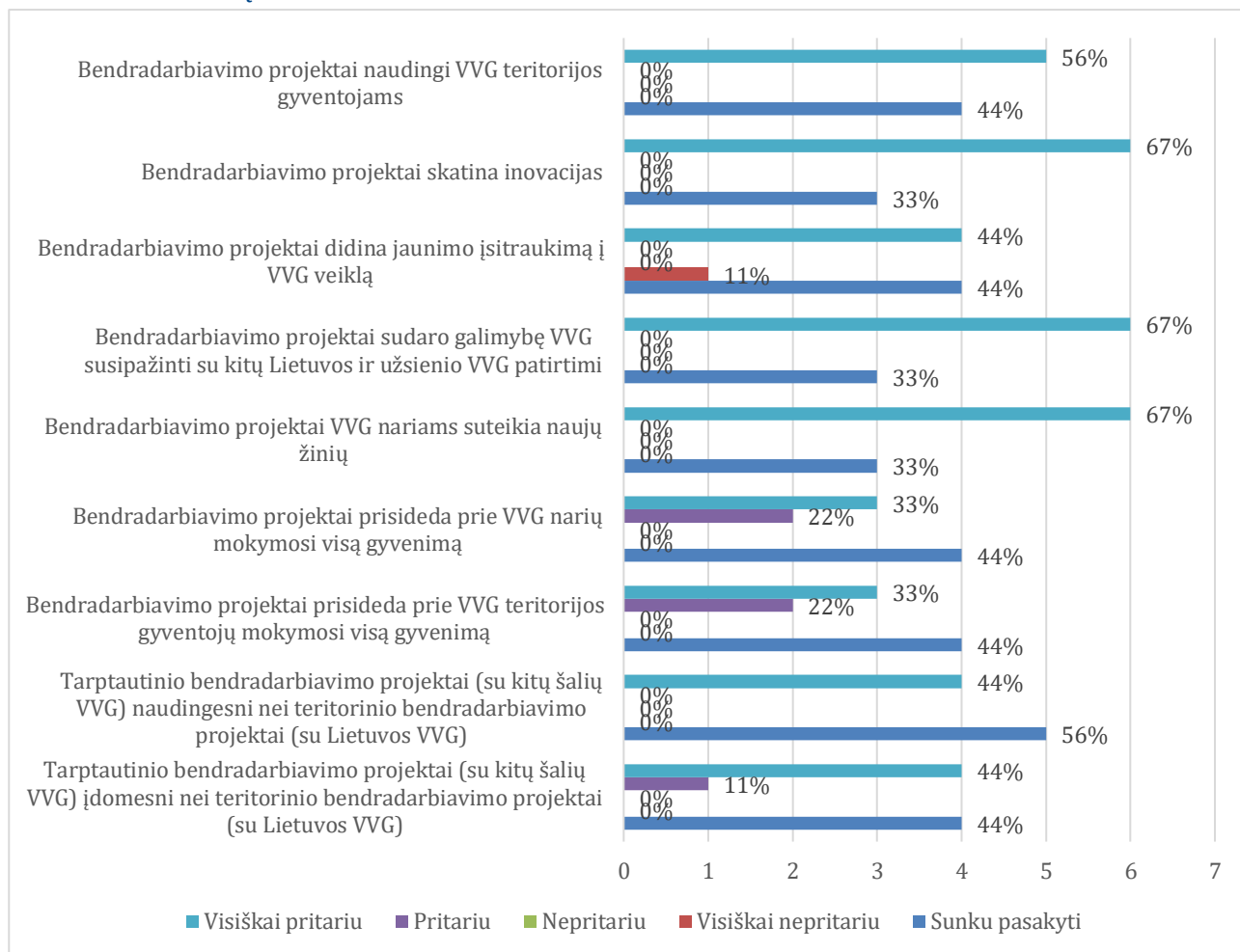

Šaltinis: ESTEP atlikta VVG narių ir administracijos darbuotojų apklausa, 2021 m. kovo 30 – balandžio 13 d.

Tiesa, 1/3 Alytaus r. VVG narių, dalyvavusių apklausoje, buvo sunku pasakyti, ar bendradarbiavimui buvo skirta pakankamai dėmesio, ir tik 11% respondentų manė, kad dėmesio tarptautiniam bendradarbiavimui trūko. Taigi, Alytaus r. VVG narių požiūriu, Alytaus r. VVG buvo skirta pakankamai dėmesio, o pats bendradarbiavimas naudingas vietos VVG, o taip pat ir vietos bendruomenei.

Dauguma Alytaus r. VVG narių ir administracijos darbuotojų (56%) sutiko su nuomone, kad Alytaus r. VVG teritorijoje vykdyti bendradarbiavimo projektai buvo naudingi vietos gyventojams (žr. 17 pav.). Alytaus r. VVG vykdyti bendradarbiavimo projektai VVG nariams ir administracijos darbuotojams suteikė naujų žinių (su tuo sutiko 67% respondentų), sudarė galimybes perimti kitų Lietuvos ar užsienio VVG patirtis (su tuo sutiko 67% respondentų) bei didino jaunimo įsitraukimą į VVG veiklas (su tuo sutiko 44% respondentų).

17 pav. VVG narių ir administracijos darbuotojų požiūris į Alytaus r. VVG tinklaveiką ir bendradarbiavimą

Šaltinis: ESTEP atlikta VVG narių ir administracijos darbuotojų apklausa, 2021 m. kovo 30 – balandžio 13 d.

2/3 Alytaus r. VVG narių ir administracijos darbuotojų manė, kad bendradarbiavimo projektai skatino Alytaus r. VVG teritorijoje inovacijas. Pavyzdžiui, projekto „Dzūkijos piliakalnių kelias“ metu buvo sukurtas piliakalnių produktas, projekto „Lėtos kultūros patirtys 2.00 / CultTrips 2.00“ buvo skatinamas inovatyvios lėto turizmo paslaugų teikimas. 33% Alytaus r. VVG narių ir administracijos darbuotojų buvo sunku pasakyti, ar bendradarbiavimo projektai skatino inovacijas Alytaus r. VVG teritorijoje.

Alytaus r. VVG nariams ir administracijos darbuotojams buvo sunku pasakyti, kurie bendradarbiavimo projektai – teritoriniai ar tarptautiniai – yra įdomesnis ir naudingesnis (žr. 17 pav.). Vieniems atrodė, kad tarptautiniai projektai yra naudingesni, kitiems – kad teritoriniai.

Siekiant palyginti LEADER principų įgyvendinimą tarp skirtingų VPS buvo taikomi tam tikri kiekybiniai LEADER principų įgyvendinimo vertinimo kriterijai. Tinklaveikos ir bendradarbiavimo principo įgyvendinimo rezultatyvumui vertinti taikyti du kriterijai (žr. 15 lentelė):

- 1) **Bendradarbiavimo aktyvumas.** Šis kriterijus yra vertinamas pagal septynis rodiklius (žr. 15 lentelė). Per 2016-2020 metus Alytaus r. VVG dalyvavo tiek teritoriniuose, tiek tarptautiniuose bendradarbiavimo projektuose, tarptautinių tinklinių organizacijų (pavyzdžiui, lėtojo turizmo plėtros tinklo) veikloje, nacionalinėje VVG tinklaveikoje (pvz. Alytaus apskrities VVG susitikimai), vietos bendruomenių susitikimuose. Tai pat Alytaus r. VVG siejo glaudūs ryšiai su mokslo institucijomis (pavyzdžiui, VDU ŽŪA, su kuria pasirašyta bendradarbiavimo sutartis).

Per šį laikotarpį buvo naudojamosi ekspertų ir konsultantų paslaugomis, kai reikėdavo pravesti mokymus potencialiems pareiškėjams, VVG nariams bei darbuotojams, parengti analizes ir dokumentus ir pan. Remiantis tuo, nustatyta, kad bendradarbiavimo aktyvumas Alytaus r. VVG yra puikus (koeficientas lygus 1,0).

- 2) **Žinių ir patirties sklaida.** Šis kriterijus yra analizuojamas trijų rodiklių pagalba: 1) kiek gerosios praktikos ir išmokytų pamokų buvo pasidalinta per masines informavimo priemones, 2) kiek renginių buvo skirta gerosios praktikos sklaidai ir 3) kiek pačios VVG ar kartu su partneriais buvo publikuota leidinių ar filmų. Žinoma, kiek tiksliai gerosios praktikos ir išmokytų pamokų buvo pasidalinta per 2016–2020 metus, buvo sunku nustatyti. Todėl šio rodiklio vertinimui buvo naudojama intervalinė skalė. Buvo vadovaujamosi nuostata, kad jeigu gerosios praktikos ir išmokytų pamokų atvejų skaičius yra didesnis už 10, tuomet šis rodiklis yra vertinamas 1,0, jeigu iki 10 atvejų – 0,5 koeficientu, o jeigu nebuvo – 0. Tokiu pat būdu buvo vertinamas ir renginių (susitikimų), skirtų geros praktikos ar kitokių žinių bei patirties sklaidai, skaičius. Publikuotų leidinių ar filmų skaičių galima identifikuoti tiksliai, kadangi, paprastai, jų būna labai nedaug, jei išvis būna. Atlikus skaičiavimus, nustatyta, kad Alytaus r. VVG žinių ir patirties sklaidos koeficientas lygus 1,40. Šis koeficientas puikus, kadangi visuose vertinimo aspektuose VVG dirbo aktyviai.

Rodiklių ir kriterijų svoriai, kurie naudojama šio principo rezultatyvumui apskaičiuoti, yra parinkti ekspertinio vertinimo būdu. Parenkant svorius žinių ir patirties sklaidos rodikliams, vadovautasi nuostata, kad visi trys dalykai labai svarbūs šiuo atžvilgiu. Tačiau leidinių ar filmų rengimas ir publikavimas nėra plačiai paplitusi praktika tarp VVG, nors tai yra vienas iš efektyviausių būdų, užtikrinančių gerosios praktikos ir išmokytų pamokų ilgalaikę ir plataus masto (ypač jeigu leidinys ar filmas parengiamas užsienio kalba) sklaidą. Todėl leidinių ir filmų skaičiaus rodiklio svorio koeficientas (0,20) yra mažesnis nei kitų dviejų rodiklių. Renginių, skirtų gerosios praktikos ir išmokytų pamokų sklaidai, bei gerosios praktikos įvairovės svarba (svorio koeficientas) yra vertinama vienodai (po 0,40).

15 lentelė. Tinklaveikos ir bendradarbiavimo principo įgyvendinimo rezultatyvumas Alytaus r. VVG

Vertinimo kriterijus	Rodiklių reikšmės	Rodiklio svoris	Kriterijaus reikšmė	Kriterijaus svoris	Indekso reikšmė
Tinklaveikos ir bendradarbiavimo principas (K10)+(K11)	---	---	---	---	1,20
(K10) Bendradarbiavimo aktyvumas (1)	---	---	1,00	0,50	0,50
(1) Dalyvavimas tarptautiniame bendradarbiavimo projekte, Taip/Ne	Taip	0,25	0,25	---	---
(2) Dalyvavimas teritoriniame bendradarbiavimo projekte, Taip/Ne	Taip	0,25	0,25	---	---
(3) Dalyvavimas tarptautinėse VVG tinklaveikoje, Taip/Ne	Taip	0,15	0,15	---	---
(4) Dalyvavimas nacionalinėje VVG tinklaveikoje, Taip/Ne	Taip	0,10	0,10	---	---
(5) Dalyvavimas nacionalinėje vietos bendruomeninių organizacijų tinklaveikoje, Taip/Ne	Taip	0,10	0,10	---	---
(6) Bendradarbiavimas su mokslo ir verslo organizacijomis, Taip/Ne	Taip	0,10	0,10	---	---
(7) Bendradarbiavimo su ekspertais ir konsultantais, Taip/Ne	Taip	0,05	0,05	---	---
(K11) Žinių ir patirties sklaida (2)+(5)	---	---	1,40	0,50	0,70
(8) Renginių (susitikimų), skirtų geros praktikos ar kitokių žinių bei patirties sklaidai, skaičius	>10	0,40	0,40	---	---
(9) Publikuotų leidinių, parengtų filmų skaičius	3	0,20	0,60	---	---

Vertinimo kriterijus	Rodiklių reikšmės	Rodiklio svoris	Kriterijaus reikšmė	Kriterijaus svoris	Indekso reikšmė
(10) Pasidalinta informacija apie gerąją praktiką ir išmoktas pamokas atvejų skaičius	>10	0,40	0,40	---	---

Šaltinis: sudaryta ESTEP.

Alytaus r. VVG tinklaveikos ir bendradarbiavimo principo koeficientas lygus 1,20. Tai yra puikus rezultatas, rodantis, kad VVG skyrė itin daug dėmesio ir pastangų šiam principui. Ypatingai prie rezultatyvumo prisidėjo leidinių rengimas ir publikavimas.

Tinklaveikos ir bendradarbiavimo principo įgyvendinimo efektyvumui nustatyti buvo analizuojama, kaip bendradarbiavimo projekto rezultatai prisidėjo prie LEADER metodo principų įgyvendinimo. Alytaus r. VVG teritorijoje (žr. 16 lentelė). Kadangi teritorinio bendradarbiavimo projektas „Žydinti Lietuva“ (44TT-KK-20-1-01762-PR001) prasidėjo 2020 metų rudenį, jo rezultatai šiame tyrime nebuvo nagrinėjami. Iki 2020 m. pabaigos buvo pabaigtas tarptautinio bendradarbiavimo projektas „Lėtos kultūros patirtys 2.00 / CultTrips 2.00“ (44TT-KA-18-4-04902-PR001), o teritorinio bendradarbiavimo projektai – „Dzūkijos piliakalnių kelias“ (44TT-KV-18-1-03519-PR001) ir „Lėtojo turizmo skatinimas Ukmergės, Tauragės ir Alytaus rajonuose“ (44TT-KV-19-2-08613-PR001) – iki 2020 metų pabaigos jau turėjo daugelį savo rezultatų.

Bendradarbiavimo projekto „Lėtos kultūros patirtys 2.00 / CultTrips 2.00“ metu buvo sukurta tinklaveika tarp 9 VVG teritorijų iš 6 ES šalių (Austrijos, Vokietijos, Liuksemburgo, Italijos, Švedijos ir Lietuvos). Šios tinklaveikos dėka buvo sukurta tarptautinė Lėtojo turizmo svetainė, kurioje galima užsisakyti įvairias Lėtojo turizmo paslaugas keliautojams, buvo išgryninti Lėtojo turizmo kriterijai, parengta metodinė medžiaga paslaugos teikėjams, praversti mokymai projekto partneriams, kurie žinias perdavė Alytaus r. VVG teritorijos turizmo paslaugų teikėjams⁴¹. Šio bendradarbiavimo projekto inovacija buvo Lėtojo turizmo paslauga, kuri buvo nauja Lietuvoje ir daugelyje ES šalių. Šio projekto metu plėtojami produktai buvo siejami su Alytaus r. VVG teritorijos išskirtinumais (Nemuno kilpos, piliakalniai, istorijos paveldas, dzūkų etnis regionas, dzūkų tradicijos ir dzūkiška tarmė) bei Alytaus r. VVG teritorijos specifiniais pranašumais (savitas, vaizdingas kraštovaizdis, istorinis, kultūrinis paveldas, tradiciniai amatai ir verslas), todėl laikoma, kad projekto rezultatai tinkamai panaudojo vietos išteklius, kurdami Alytaus r. VVG didesnę pridėtinę vertę. Projekto metu organizuotų renginių metu dalyvavo daugiau kaip 550 dalyvių. Taigi, projektu buvo suaktyvinta didelis skaičius vietos gyventojų. Remiantis atliktos analizės rezultatais, teigiama, kad tarptautinio bendradarbiavimo projekto „Lėtos kultūros patirtys 2.00 / CultTrips 2.00“ efektyvumas buvo puikus (100%) (žr. 16 lentelė).

16 lentelė. Tinklaveikos ir bendradarbiavimo principo įgyvendinimo efektyvumas Alytaus r. VVG

Vertinimo kriterijus	Taip/Ne	Rodiklių reikšmės	Rodiklių reikšmės
(E8) Bendradarbiavimo projektų efektyvumas ((BP1)+(BP2)+(BP3))/3	---	---	100%
(BP1) Tarptautinio bendradarbiavimo projekto "Lėtos kultūros patirtys 2.00" efektyvumas	---	---	100%
(1) Bendradarbiavimo metu sukurta tinklaveika	Taip	Lėtojo turizmo paslaugų teikėjų iš >6 šalių tinklaveika	100%
(2) Bendradarbiavimo projekto metu sukurtas produktas	Taip	Slow Trips paslaugų tinklas	100%
(3) Bendradarbiavimo metu sukurta inovacija	Taip	Lėtojo turizmo paslauga	100%

⁴¹ Alytusinfo.lt, 2021. "Slow Trips" - Jau ir Alytaus krašte! <https://www.alytusinfo.lt/naujienos/letasis-turizmas-jau-ir-alytaus-kraste/>.

Vertinimo kriterijus	Taip/Ne	Rodiklių reikšmės	Rodiklių reikšmės
(4) Bendradarbiavimo metu panaudoti vietos specifiniai pranašumai ir išskirtinumas	Taip	Dzūkų etnokultūriniai išteklių ir tradicijos; Nemuno kilpos, piliakalniai ir kt.	100%
(5) Bendradarbiavimo metu suaktyvintų gyventojų skaičius	Taip	550	100%
(BP2) Teritorinio bendradarbiavimo projekto „Dzūkijos piliakalnių kelias“ efektyvumas	---	---	100%
(6) Bendradarbiavimo metu sukurta tinklaveika	Taip	Trakų r., Alytaus r., Prienų r. ir Dzūkijos (Lazdijų r.) VVG tinklaveika	100%
(7) Bendradarbiavimo projekto metu sukurtas produktas	Taip	Piliakalnių produktas	100%
(8) Bendradarbiavimo metu sukurta inovacija	Taip	Piliakalnių produktas, Piliakalnių globėjai	100%
(9) Bendradarbiavimo metu panaudoti vietos specifiniai pranašumai ir išskirtinumas	Taip	Dzūkų etnokultūriniai išteklių ir tradicijos; Nemuno kilpos, piliakalniai ir kt.	100%
(10) Bendradarbiavimo metu suaktyvintų gyventojų skaičius	Taip	990	100%
(BP3) Teritorinio bendradarbiavimo projekto „Lėtojo turizmo skatinimas Ukmergės, Tauragės ir Alytaus rajonuose“ efektyvumas	---	---	100%
(11) Bendradarbiavimo metu sukurta tinklaveika	Taip	Ukmergės r., Tauragės r. ir Alytaus r. VVG tinklaveika	100%
(12) Bendradarbiavimo projekto metu sukurtas produktas	Taip	Lėtojo turizmo strategija, Vietos turizmą populiarinantys filmukai	100%
(13) Bendradarbiavimo metu sukurta inovacija	Taip	Lėtojo turizmo paslauga	100%
(14) Bendradarbiavimo metu panaudoti vietos specifiniai pranašumai ir išskirtinumas	Taip	Dzūkų etnokultūriniai išteklių ir tradicijos; Nemuno kilpos, piliakalniai ir kt.	100%
(15) Bendradarbiavimo metu suaktyvintų gyventojų skaičius	Taip	45	100%

Šaltinis: sudaryta ESTEP.

Bendradarbiavimo projekto „Dzūkijos piliakalnių kelias“ metu buvo sukurta piliakalnių produkto tinklaveika tarp Trakų r., Prienų r. ir Dzūkijos (Lazdijų r.) VVG. Šios tinklaveikos dėka buvo sukurtas inovatyvūs piliakalnių produktai, publikuotas leidinys „Dzūkijos piliakalnių kelias“, parengti išskirtiniai specialistai – piliakalnių globėjai, kurie rūpinosi piliakalnių produkto plėtra ir populiarinimu. Projektas prisidėjo prie Alytaus r. VVG išskirtinumą (pavyzdžiui, dzūkų etnokultūriniai išteklių ir tradicijos; Nemuno kilpos, piliakalniai ir kt.) ir specifinių pranašumų (pavyzdžiui, savitas, vaizdingas kraštovaizdis, istorinis, kultūrinis paveldas ir kt.) išnaudojimo, kuriant VVG teritorijos didesnę pridėtinę vertę. Projekto metu organizuotų renginių metu dalyvavo daugiau kaip 990 dalyvių. Taigi, projektu buvo suaktyvinta didelis skaičius vietos gyventojų. Remiantis atliktos analizės rezultatais, teigiama, kad teritorinio bendradarbiavimo projekto „Dzūkijos piliakalnių kelias“ efektyvumas buvo puikus (100%) (žr. 16 lentelė).

Bendradarbiavimo projekto „Lėtojo turizmo skatinimas Ukmergės, Tauragės ir Alytaus rajonuose“ metu buvo sukurta lėtojo turizmo paslaugų teikėjų Lietuvoje tinklaveika tarp Ukmergės r., Tauragės r. ir

Alytaus r. VVG. Ši tinklaveika buvo orientuojama į Lėtojo turizmo paslaugos partnerių teritorijose populiarinimą. Projekto metu Ukmergės r., Alytaus r., Tauragės r. seniūnijoms buvo rengiama lėtojo turizmo strategija ir reklaminė medžiaga (tame tarpe ir vietos turizmą populiarinantys filmukai), kuriamos meditacinės, atsipalaidavimo erdvės turistams, vykdomi mokymai projekto partneriams. Šio bendradarbiavimo projekto metu buvo skatinama teikti inovatyvią Lėtojo turizmo paslaugą. Projekto metu organizuotų renginių metu dalyvavo 45 dalyviai. Remiantis atliktos analizės rezultatais, teigiama, kad teritorinio bendradarbiavimo projekto „Lėtojo turizmo skatinimas Ukmergės, Tauragės ir Alytaus rajonuose“ efektyvumas buvo puikus (100%) (žr. 16 lentelė).

Taigi, aktyvus tarptautinis ir teritorinis bendradarbiavimas, gerosios praktikos ir išmoktų pamokų sklaida leidžia daryti išvadą, kad Alytaus r. VVG užtikrino LEADER tinklaveikos ir bendradarbiavimo principo rezultatyvų ir efektyvų taikymą VPS įgyvendinimo metu.

2.8 VIETOS FINANSAVIMO IR VALDYMO PRINCIPAS

Analizuojant Alytaus r. VVG VPS numatytus veiksmus, skirtus vietos finansavimo ir valdymo principo įgyvendinimui, yra išskiriami šie vertinimo aspektai⁴²:

- 1) Vietos projektų finansavimo galimybių paieška kartu su Alytaus r. ir Birštono savivaldybėmis.
- 2) Visų kaimo plėtros dalyvių išteklių sutelkimo galimybių paieška.

Vietos projektų finansavimo galimybių paieška kartu su Alytaus rajono ir Birštono savivaldybėmis. Per 2016-2020 m. laikotarpį Alytaus r. ir Birštono savivaldybės į vietos projektų įgyvendinimą investavo apie 250 tūkst. Eur. Tačiau visi šios lėšos buvo skirtos vietos projektų pareiškėjo įnašams padengti. Savivaldybės neprisidėjo prie vietos projektų kaip partneriai.

Tačiau savivaldybės skyrė daug dėmesio kitiems Alytaus r. VVG projektams. Pavyzdžiui, Alytaus r. savivaldybė skyrė paramą projektui „Alytaus rajono bendruomenių ir jaunimo verslumo skatinimas“, kurio tikslas buvo skatinti Alytaus rajono bendruomenių ir jaunimo aktyvumą, kūrybiškumą ir verslumą⁴³, projektui „Gyventi sveikai ir sportuoti gali kiekvienas“, elektroninio ir popierinio leidinio „Alytaus rajono vietos veiklos grupės teritorijos bendruomenės ir bibliotekos – krašto gerovę ir kultūrą puoselėjanti jėga“ išleidimui⁴⁴ ir kt.

Be to, Alytaus r. savivaldybė skatino savanorišką veiklą. Per 2016-2020 m. Alytaus r. savivaldybė parengė ilgalaikės savanoriškos veiklos Alytaus rajono savivaldybėje aprašą⁴⁵, parėmė savanorystės veiklų skatinimo iniciatyvą „Saulėgrąža“ ir pan.

Visų kaimo plėtros dalyvių išteklių sutelkimo galimybių paieška. Ieškant galimybių suvienyti vietos partnerių išteklius, buvo tikimasi aktyvaus verslo sektoriaus bendradarbiavimo. Tačiau per 2016-2020 m. laikotarpį vietos verslas kaip partneriai neprisidėjo prie vietos projektų įgyvendinimo. Tiesa, išteklių sutelkimo galimybių buvo ieškoma betarpiškai bendraujant su vietos verslu (pavyzdžiui, susitikimai su Alytaus krašto verslininkų asociacija ir pan.).

Vietos bendruomenių iniciatyvoms įgyvendinti buvo pritrauktos lėšos ir iš kitų (ne ES) fondų. Pavyzdžiui, kartu su Junčionių kaimo bendruomene bei Alytaus r. savivaldybės visuomenės sveikatos

⁴² Vertinimo aspektų sąrašas sudarytas pagal VPS 8.7.2 skyrelyje pateiktą informaciją.

⁴³ Alytaus r. VVG. 2017. Projektas „Alytaus rajono bendruomenių ir jaunimo verslumo skatinimas“.
<https://alytausrvvg.lt/projektas-alytaus-rajono-bendruomeniu-ir-jaunimo-verslumo-skatinimas/>

⁴⁴ Alytaus r. VVG, 2017. Naujas VVG leidinys skirtas VPS viešinimui bei praėjusiems 2016 – bendruomenių ir bibliotekų metams pažymėti. <https://alytausrvvg.lt/naujas-vvg-leidinys-skirtas-vps-viesinimui-bei-praejusiems-2016-bendruomeniu-ir-biblioteku-metams-pazymeti/>

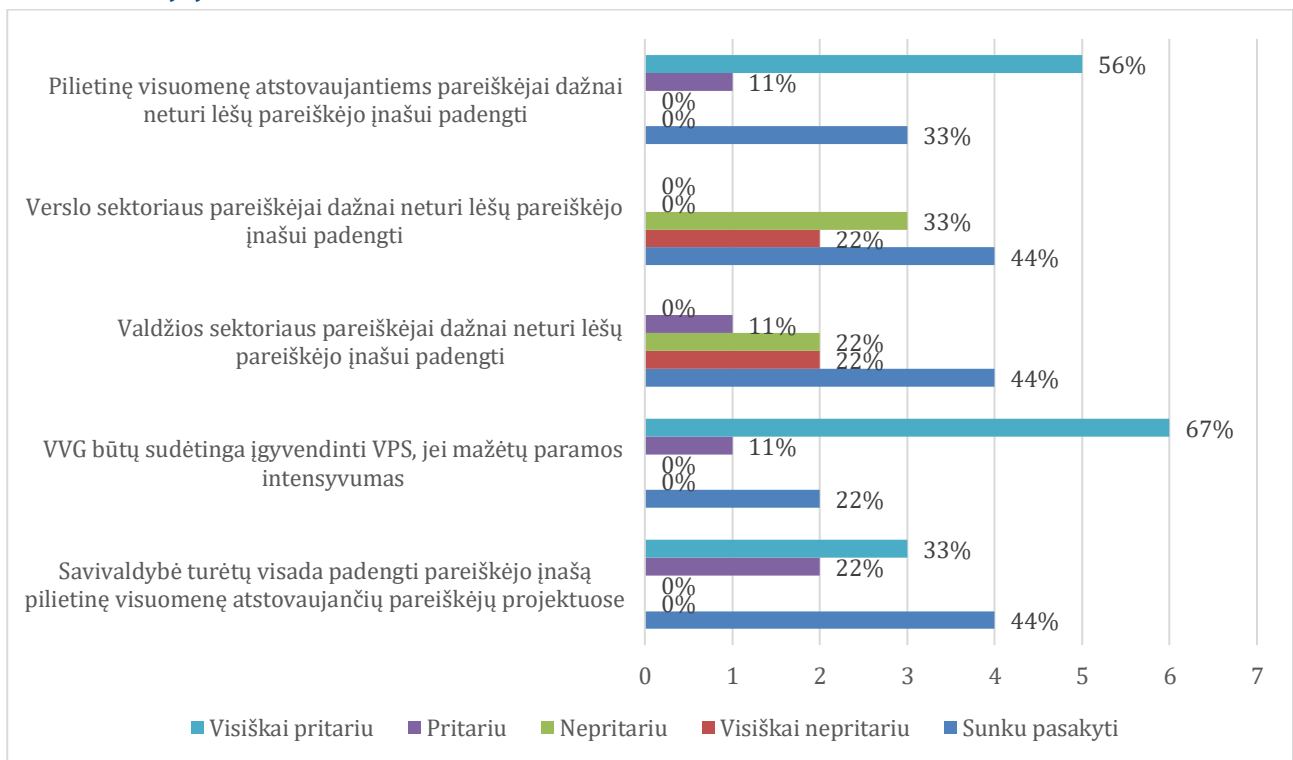
⁴⁵ Alytaus r. VVG. 2017. Alytaus rajono savivaldybė skatina savanorišką veiklą. <http://alytausrvvg.lt/alytaus-rajono-savivaldybe-skatina-savanoriska-veikla/>

biuru iš Kūno kultūros ir sporto departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos „Sportuojanti bendruomenė“ buvo gautas finansavimas projektui „Gyventi sveikai ir sportuoti gali kiekvienas“⁴⁶.

Taigi, Alytaus r. VVG aktyviai ieškojo galimybių, kaip sutelkti vietos plėtros dalyvių išteklius, organizuodama ir pati dalyvaudama susitikimuose su vietos partneriais, prisidedama prie finansinių lėšų projektams Alytaus r. VVG teritorijoje įgyvendinimo paieškos.

Analizuojant vertinimo metu atliktos Alytaus r. VVG narių ir administracijos darbuotojų apklausos duomenis nustatyta, kad 1/3 apklausoje dalyvavusių VVG narių buvo sunku atsakyti, ar pilietinei visuomenei, vietos verslui bei vietos valdžiai trūksta lėšų vietos projekto pareiškėjo įnašui padengti (žr. 18 pav.). Beveik 70% respondentų manė, kad pilietinės visuomenės pareiškėjams dažnai trūksta lėšų, ir beveik 55% respondentų manė, kad savivaldybė turėtų visada padengti pilietinę visuomenę atstovaujančio pareiškėjo įnašą. Dėl savivaldybės pareigos padėti pilietinės visuomenės atstovaus padengti pareiškėjo įnašą sunku buvo atsakyti 44% respondentų. Nepritariančių šiai nuomonei nebuvo.

18 pav. VVG narių ir administracijos darbuotojų požiūris į vietos finansavimo poreikį Alytaus r. VVG teritorijoje

Šaltinis: ESTEP atlikta VVG narių ir administracijos darbuotojų apklausa, 2021 m. kovo 30 – balandžio 13 d.

Beveik pusei (44%) Alytaus r. VVG narių, dalyvavusių apklausoje, buvo sunku įvertinti, ar verslo ir vietos valdžios atstovams trūksta lėšų pareiškėjo įnašui padengti. Tačiau likusieji VVG nariai nepritarė nuomonei, kad verslas ar vietos valdžiai neturi lėšų pareiškėjo įnašui. Daugiau kaip pusė Alytaus r. VVG narių, atsakiusių į klausimus, manė, kad verslui netrūksta lėšų įnašui, ir 44% narių manė, kad vietos valdžiai netrūksta lėšų įnašui.

Nežiūrint į tai, remiantis Alytaus r. VVG narių nuomone, finansų trūkumas yra vienas didžiausių trukdžių Alytaus r. VVG teritorijoje diegti inovacijas. Beveik 80% apklausoje dalyvavusių Alytaus r. VVG narių manė, kad sumažėjus ES ir valstybės biudžeto paramos intensyvumui, VVG būtų sudėtinga įgyvendinti

⁴⁶ Alytaus r. VVG., 2017. Juncionių bendruomenės projektai – 2017 m. – sporto metams pažymėti. <https://alytausrvvg.lt/juncioniu-bendruomenes-projektai-2017-m-sporto-metams-pazymeti/>

inovacijomis pagrįstą vietos plėtrą. Kitiems Alytaus r. VVG nariams buvo sunku pasakyti, kaip paveiktų VPS įgyvendinimą paramos intensyvumo sumažinimas. Tai rodo, kad intensyvi ES parama vietos projektams yra gyvybiškai svarbi, o vietos finansavimo mechanizmai nėra dar pakankamai išvystyti.

Siekiant palyginti LEADER principų įgyvendinimą tarp skirtingų VPS buvo taikomi tam tikri kiekybiniai LEADER principų įgyvendinimo vertinimo kriterijai. Vietos finansavimo ir valdymo principo įgyvendinimo rezultatyvumui vertinti taikytas vienas kriterijus – vietos finansavimo indėlis (žr. 17 lentelė). Alytaus r. VVG koeficientas lygus 0,80. Kadangi jis yra mažesnis už vieną, tai Alytaus r. ir Birštono r. VVG vietos finansavimo ir bendradarbiavimo įgyvendinimas yra santykinai prastesnis, lyginant su nacionaliniu vidurkiu..

Vietos finansavimo indėlis yra apskaičiuojamas remiantis dviem rodikliais (žr. 17 lentelė):

- 1) **Vietos projektų partnerių įnašo dalimi.** Alytaus r. VVG vietos projektai neturėjo viešųjų ar privačiųjų (ne NVO) partnerių. Alytaus r. ir Birštono savivaldybės vykdė vietos projektus kaip pareiškėjos. Per 2016-2020 m. NVO kaip partneriai prisidėjo beveik 6 tūkst. Eur savanoriškų darbų. Tai sudarė 0,2% visų Alytaus r. VVG vietos projektų bendrų išlaidų. Palyginus su nacionaliniu vidurkiu (1,6%), tai buvo daugiau kaip 8 kartus mažesnė dalis. Taigi, partnerių dalyvavimas vietos projektų vykdyme Alytaus r. VVG buvo silpnas.
- 2) **Vietos projektų pajamų ir kitų finansavimo šaltinių dalimi.** Per 2016–2020 metų laikotarpį Alytaus r. VVG teritorijoje vykdyti vietos projektai buvo aktyviai finansuojami iš projektų metu gaunamų pajamų ar kitų finansavimo šaltinių (pavyzdžiui, PVM susigrąžinimo, dotacijų ir pan.). Tai sudarė 3,7% visų Alytaus r. VVG vietos projektų bendrų išlaidų. Palyginus su nacionaliniu vidurkiu (1,8%), tai buvo daugiau kaip 2 kartus didesnė dalis. Taigi, Alytaus r. VVG teritorijos vietos projektų vykdytojai aktyviai investavo į produktus, generuojančius pajamas, kuriomis buvo finansuojami kiti vietos projektų etapai.

Vietos finansavimo indėliui apskaičiuoti naudojami rodiklių svoriai, kurie yra parinkti ekspertinio vertinimo būdu (žr. 17 lentelė). Vienas iš vietos finansavimo ir valdymo principo uždavinių – užtikrinti vietos projekto pareiškėjui galimybes padengti vietos projekto įnašą. Pagrindiniai šaltiniai vietos projekto įnašui padengti yra nuosavos ar skolintos lėšos. Tačiau neturint pakankamai nuosavų lėšų ar nesant galimybių skolintis, tenka ieškoti alternatyvių finansavimo šaltinių (pavyzdžiui, partnerių). O taip pat vietos projektą galima finansuoti iš pajamų, kurios gaunamos jau vykdant projektą. Tiek galimybės užsitikrinti partnerių įnašą, tiek gebėjimas projektą finansuoti iš gaunamų pajamų yra labai svarbūs finansavimo šaltiniai vietos projektų vykdymui, todėl vietos finansavimo indėlio kriterijaus koeficiento apskaičiavimui šių dviejų rodiklių svoriai yra vienodi (t. y. po 0,5).

17 lentelė. Vietos finansavimo ir valdymo principo įgyvendinimas Alytaus r. VVG

Vertinimo kriterijus	Rodiklių reikšmės	Rodiklio svoris	Indekso (kriterijaus) reikšmė
Vietos finansavimo ir valdymo principas (K12)	---	---	1,06
(K12) Vietos finansavimo indėlis (6)+(9)	---	---	1,06
(1) Vietos projektų partnerių įnašas, tūkst. Eur	6	---	---
(2) Vietos projektų pajamos ir kiti finansavimo šaltiniai, tūkst. Eur	114	---	---
(3) Vietos projektų išlaidų suma pagal VP paraiškas, tūkst. Eur	3095	---	---
(4) Vietos projektų partnerių įnašo dalis Alytaus r. VVG (1)/(3)	0,2%	---	---
(5) Vietos projektų partnerių įnašo dalis Lietuvoje	1,6%	---	---
(6) Vietos projektų partnerių įnašo dalies Alytaus r. VVG ir Lietuvoje santykis (4)/(5)	0,1	0,5	0,06
(7) Vietos projektų pajamų ir kitų finansavimo šaltinių dalis Alytaus r. VVG (2)/(3)	3,7%	---	---

Vertinimo kriterijus	Rodiklių reikšmės	Rodiklio svoris	Indekso (kriterijaus) reikšmė
(8) Vietos projektų pajamų ir kitų finansavimo šaltinių dalis Lietuvoje	1,8%	---	---
(9) Vietos projektų pajamų ir kitų finansavimo šaltinių dalies Alytaus r. VVG ir Lietuvoje santykis (7)/(8)	2,0	0,5	1,00

Šaltinis: sudaryta ESTEP.

Vietos finansavimo ir valdymo principo įgyvendinimo efektyvumui nustatyti yra palyginamos paramos dalys visų vietos projektų išlaidose Alytaus r. VVG ir Lietuvoje (žr. 18 lentelė). Per 2016–2020 m. laikotarpį parama vietos projektams Alytaus r. VVG buvo beveik 1,5 mln. Eur, o visos išlaidos vietos projektams – beveik 3,1 mln. Eur. Taigi, paramos dalis Alytaus r. VVG atveju buvo lygi 49%. Ši dalis buvo mažesnė, lyginant su atitinkamu nacionaliniu rodikliu (59%), tai reiškia, kad ES ir valstybės biudžeto parama Alytaus r. VVG teritorijoje pritraukė daugiau vietos išteklių nei vidutiniškai Lietuvoje. Daroma išvada, kad vietos finansavimo ir valdymo principo įgyvendinimo efektyvumas Alytaus r. VVG per 2016–2020 m. laikotarpį buvo puikus.

18 lentelė. Vietos finansavimo ir valdymo principo įgyvendinimo efektyvumas Alytaus r. VVG

Vertinimo kriterijus	Rodiklių reikšmės
(E9) Paramos lėšų dalies Alytaus r. VVG vietos projektų išlaidose lyginant su nacionaliniu vidurkiu koeficientas (4)/(3)	1,2
(1) Paramos suma Alytaus r. VVG vietos projektams, tūkst. Eur	1518
(2) Vietos projektų išlaidų suma pagal Alytaus r. VVG vietos projektų paraiškas, tūkst. Eur	3095
(3) Paramos lėšų dalis vietos projektų išlaidose Alytaus r. VVG (1)/(2)	0,49
(4) Paramos lėšų dalis vietos projektų išlaidose Lietuvoje	0,59

Šaltinis: sudaryta ESTEP.

Apibendrinant, per 2016-2020 m. laikotarpį papildomų lėšų Alytaus r. VVG vietos projektams įgyvendinti iš privačių (ne NVO) ar viešųjų finansavimo šaltinių nebuvo pritraukta. Kaip partneriai prie vietos projektų prisidėjo NVO sektorius savo savanorišku darbu, ir tai sudarė 0,2% visų Alytaus r. VVG vietos projektų bendrų išlaidų (daugiau kaip 8 kartus mažesnė dalis nei nacionalinis vidurkis). Kita vertus, vietos projektai Alytaus r. VVG buvo finansuojami iš projektų vykdymo metu gaunamų pajamų, o tai sudarė 3,7% visų Alytaus r. VVG vietos projektų bendrų išlaidų (daugiau kaip 2 kartus didesnė dalis nei nacionalinis vidurkis). Paramos dalis vietos projektų bendrose išlaidose Alytaus r. VVG atveju siekė 49% (palyginimui, nacionalinis vidurkis – 59%), t. y. ES ir valstybės biudžeto parama Alytaus r. VVG teritorijoje pritraukė daugiau vietos išteklių nei vidutiniškai Lietuvoje. Taigi, Alytaus r. VVG teritorijos vietos projektų vykdytojai aktyviai investavo į produktus, kurie generavo pajamas, o partnerių dalyvavimas vietos projektų vykdyme Alytaus r. VVG buvo silpnas. Rezultatyvus lėšų iš generuojamų pajamų pritraukimas vietos projektams finansuoti bei efektyvus ES ir valstybės biudžeto paramos panaudojimas leidžia tvirtinti, kad Alytaus r. VVG užtikrino vietos finansavimo ir valdymo principo įgyvendinimą.

3 VIETOS GYVENTOJŲ AKTYVINIMO VERTINIMAS

Analizuojant Alytaus r. ir Birštono VPS numatytus veiksmus, skirtus vietos gyventojų aktyvinimui, yra išskiriami šie vertinimo aspektai⁴⁷:

- 1) Informacijos VVG teritorijos gyventojams sklaida.
- 2) Mokymų VVG teritorijos gyventojams organizavimas ir konsultavimas.
- 3) Motyvacinių renginių organizavimas.

Informacijos VVG teritorijos gyventojams sklaida. Informacija vietos gyventojams buvo skleidžiama per Alytaus r. VVG tinklalapį, Facebook paskyrą, vietos laikraščius, per susitikimus su vietos gyventojais, VVG nariams bendraujant su savo bendruomenėmis ir kitais būdais. Per 2016-2020 metų laikotarpį Alytaus r. VVG suorganizavo daugiau kaip 20 viešinio ir aktyvinimo renginių.

Alytaus r. VVG Facebook paskyroje per 2016-2020 m. buvo paskelbta daugiau kaip 600 įrašų, iš kurių apie 1/4 buvo skirta vykstančių renginių anonsavimui, apie 15% – informacijai apie bendradarbiavimo projektus ir jų rezultatus, daugiau kaip 10% – informacijai, kuri buvo aktuali vietos bendruomenei (pavyzdžiui, informacija apie karantino taisykles, politinius, ekonominius, socialinius ar kultūrinius įvykius ir pan.), 7% – skatinimui dalyvauti kitų organizacijų (ne _VVG) mokymuose, po 6% – įvairių konkursų informacijai ir kvietimui teikti vietos paraiškas informacijai.

Mokymų VVG teritorijos gyventojams organizavimas ir konsultavimas. Per 2016-2020 metų laikotarpį Alytaus r. VVG suorganizavo daugiau kaip 40 mokymų, edukacijų ar seminarų ir kuriuose dalyvavo daugiau kaip 900 dalyvių⁴⁸. Taip pat buvo sudarytos galimybės individualiai pasikonsultuoti tiesiogiai, telefonu ar elektroninėmis priemonėmis. Buvo organizuojami mokymai, kurie susiję su būsima vietos projektais, o taip pat ir kaip naudotis nuotolinio pokalbio programomis, kaip stiprinti vietos bendruomenės vaidmenį⁴⁹, kaip organizuoti lėtojo turizmo paslaugas (projekto „Lėtojo turizmo skatinimas“ mokymai)⁵⁰ ir kt.

Alytaus r. VVG finansavo keletą vietos projektų, kurie buvo skirti išvažiuojamiesiems mokymams, susijusiems su VPS prioritetu ir priemonių įgyvendinimu. Pavyzdžiui, vietos projekto „Socialinio verslumo kompetencijų vystymas“ mokymai buvo skirti skatinti bendruomeninį ir socialinį verslą, suteikiant galimybes mokytis, keistis tarpusavyje patirtimi, išvalgomis ir inovacijomis, taip keliant bendruomenės lyderių kompetenciją.

Buvo organizuojama keletas nuotolinių mokymų, kaip naudotis Zoom programėle⁵¹. Mokymai buvo skirti bendruomenių aktyvistams, seniūnams, seniūnaičiams ir visiems pageidaujantiems. Siekiant palengvinti dalyvių prisijungimą prie mokymų, Alytaus r. VVG parengė ir elektroniniu paštu išsiuntinėjo jungimosi žingsnių atmintinę.

Analizuojant Alytaus r. VVG Facebook paskyroje skelbtus įrašus per 2016-2020 metus, nustatyta, kad kvietimų į VVG organizuojamus mokymus buvo daugiau 30 (5% visų per laikotarpį Facebook paskyroje padarytų įrašų).

Motyvacinių renginių organizavimas. Alytaus r. VVG skyrė dėmesio vietos amatininkų ir verslininkų aktyvinimui, skatinant juos dalyvauti mugėse ir parodose. Taip pat Alytaus r. VVG kvietė verslininkus

---

⁴⁷ Vertinimo aspektų sąrašas sudarytas pagal VPS 10 lentelėje pateiktą informaciją.

⁴⁸ Tai yra apytikslis dalyvių skaičius, kadangi tikslūs duomenys apie Alytaus r. VVG renginiuose dalyvavusių asmenų skaičių dažniausiai nebuvo renkami. Tais atvejais, kai dalyvių skaičius nebuvo įvardijamas, jis buvo apskaičiuojamas darant prielaidą, kad mokymuose ar viešinio ir aktyvinimo renginiuose dalyvavo vidutiniškai po 20 asmenų.

⁴⁹ Alytaus r. VVG Facebook paskyros 2020 m. rugpjūčio 24 d. įrašas.

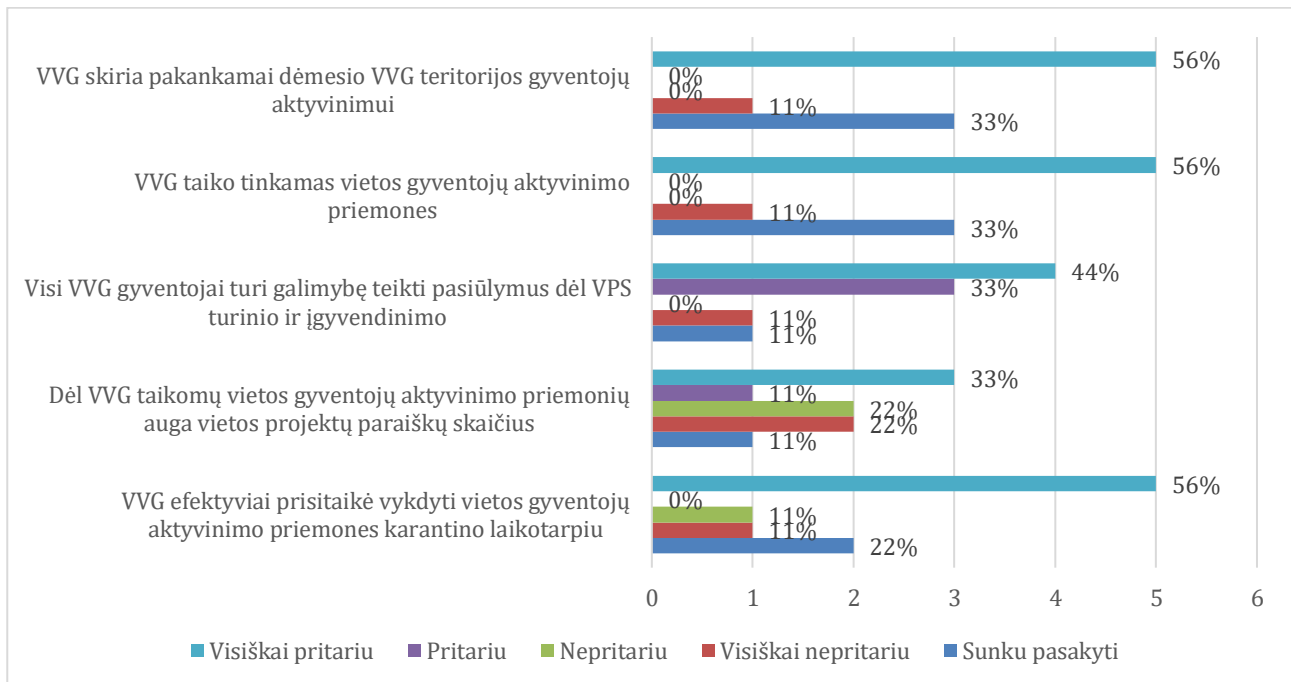
⁵⁰ Alytaus r. VVG Facebook paskyros 2020 m. liepos 22 d. įrašas.

⁵¹ Alytaus r. VVG Facebook paskyros 2020 m. gruodžio 12 d. įrašas.

papasakoti apie savo teikiamas paslaugas. Savo Facebook paskyroje skleidė informaciją apie vietos gyventojų pasiekimus, dalijosi informacija, gauta iš dalyvavimų įvairiose konferencijose, parodose ar susitikimuose.

Analizuojant vertinimo metu atliktos Alytaus r. VVG narių ir administracijos darbuotojų apklausos duomenis nustatyta, kad 56% VVG narių visiškai pritarė, kad gyventojų aktyvinimui skirta dėmesio buvo pakankamai, o aktyvinimo priemonės – tinkamos (žr. 19 pav.). 1/3 VVG narių buvo sunku įvertinti, ar gyventojų aktyvinimo priemonės buvo tinkamos ir pakankamos.

19 pav. Alytaus r. VVG narių ir administracijos darbuotojų požiūris į VVG teritorijos gyventojų aktyvinimą

Šaltinis: ESTEP atlikta VVG narių ir administracijos darbuotojų apklausa, 2021 m. kovo 30 – balandžio 13 d.

Aktyvinami gyventojai turėjo galimybę teikti pasiūlymus dėl VPS turinio ir jo įgyvendinimo. Su šia nuostata sutiko daugiau kaip 3/4 apklausoje dalyvavusių Alytaus r. VVG narių. Tai buvo didelė paskata vietos bendruomenėms ar gyventojams įsitraukti į vietos plėtros procesus, dalyvauti sprendimų priėmimuose bei daryti įtaką savo krašto ateičiai.

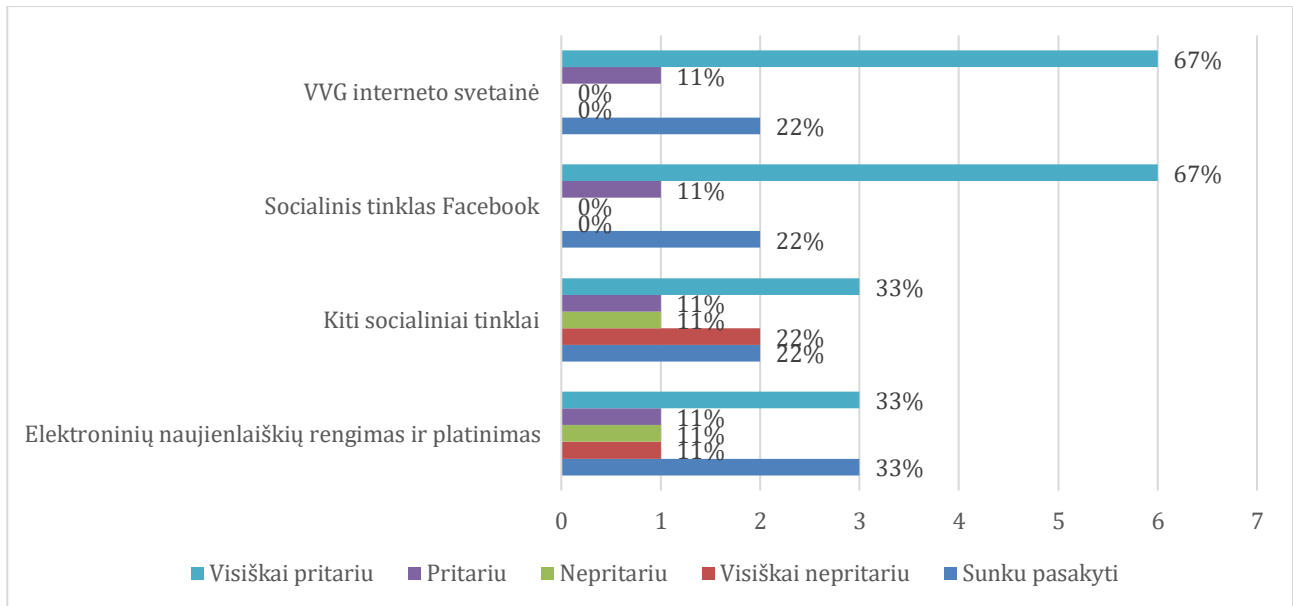
Santykinai įvairesnė Alytaus r. VVG narių nuomonė buvo dėl gyventojų aktyvinimo priemonių poveikio vietos paraiškų skaičiui. 1/3 apklausoje dalyvavusių VVG narių visiškai pritarė, kad dėl šių priemonių, paraiškų skaičius augo. Tačiau net 44% VVG narių nepritare nuostatai, kad dėl Alytaus r. VVG gyventojų aktyvinimo priemonių vietos projektų paraiškų skaičius Alytaus r. VVG augo. Galima manyti, kad tokiu atveju paraiškų skaičius priklauso nuo pačių gyventojų domėjimosi paramos priemonėmis arba VVG narių, VVG valdybos narių ar VVG administracijos darbuotojų individualių pastangų bei kontaktų.

Karantininiu laikotarpiu Alytaus r. VVG efektyviai prisitaikė vykdyti gyventojų aktyvinimo priemones. Tam pritarė 56% Alytaus r. VVG narių, dalyvavusių apklausoje. Tiesa, 22% Alytaus r. VVG narių nepritare šiai nuomonei, o dar 22% narių buvo sunku pasakyti, ar buvo efektyviai prisitaikyta.

Analizuojant VVG narių ir administracijos darbuotojų nuomonę, apie Alytaus r. VVG taikytas elektronines priemones (informacijos skelbimą internete, elektroninių naujienlaiškių platinimą ir pan.), pastebima, kad Facebook socialinis tinklas ir Alytaus r. VVG interneto svetainė yra vieni efektyviausių būdų pasiekti vietos gyventojus (žr. 20 pav.). Su šia nuomone sutiko 67% visų Alytaus r. VVG narių ir administracijos darbuotojų, dalyvavusių apklausoje. Dėl naujienlaiškių siuntimo elektroniniu paštu

efektyvumo 22% respondentų nesutiko, nors 33% atsakiusių laikė tai efektyvia priemone. Dėl kitų socialinių tinklų efektyvumo Alytaus r. VVG nariams ir administracijos darbuotojams buvo sunkiau pasakyti (22%), nors 44% jų atsakė, kad ir kiti socialiniai tinklai yra efektyvus būdas pasiekti vietos gyventojus.

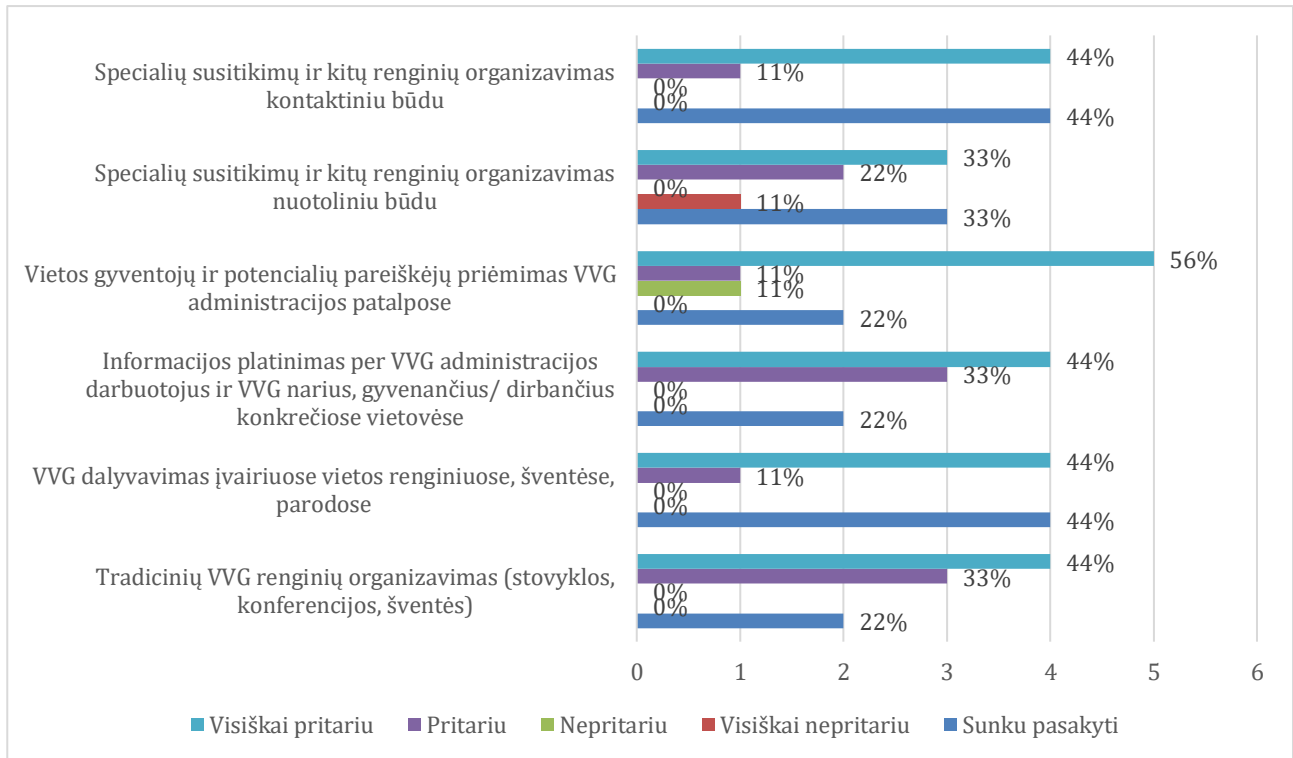
20 pav. Alytaus r. VVG narių ir administracijos darbuotojų požiūris į vietos gyventojų aktyvinimo elektroninėmis priemonėmis efektyvumą

Šaltinis: ESTEP atlikta VVG narių ir administracijos darbuotojų apklausa, 2021 m. kovo 30 – balandžio 13 d.

VVG renginiai, mokymai bei individualios konsultacijos potencialiems pareiškėjams buvo efektyvios vietos gyventojų aktyvinimo priemonės Alytaus r. VVG teritorijoje (žr. 21 pav.). 77% Alytaus r. VVG narių ir administracijos darbuotojų dalyvavusių apklausoje, pritarė nuomonei, kad tradicinių VVG renginių (pavyzdžiui, stovyklos, konferencijos, sąskrydžiai ir pan.) organizavimas ir kvietimas juose dalyvauti vietos gyventojus, o taip pat ir pačių VVG narių bei administracijos darbuotojų aktyvus dalyvavimas vietos renginiuose, užtikrino informacijos apie vietos plėtros procesus Alytaus r. VVG teritorijoje sklaidą. 55% respondent manė, kad specialių susitikimų (pavyzdžiui, mokymų, diskusijų ir kt.) ir VVG dalyvavimo vietos renginiuose efektyvumas buvo geras. Taip pat buvo manoma (67% respondentų), kad galimybė potencialiems pareiškėjams individualiai pasikonsultuoti buvo svarbi ir efektyvi gyventojų aktyvinimo priemonė. Be to, individualių kontaktų būdu kiekvienas VVG narys bei administracijos darbuotojas taip pat skleidė aktualią informaciją savo bendruomenių tarpe.

21 pav. Alytaus r. VVG narių ir administracijos darbuotojų požiūris į vietos gyventojų aktyvinimo per renginius ir individualius kontaktus efektyvumą

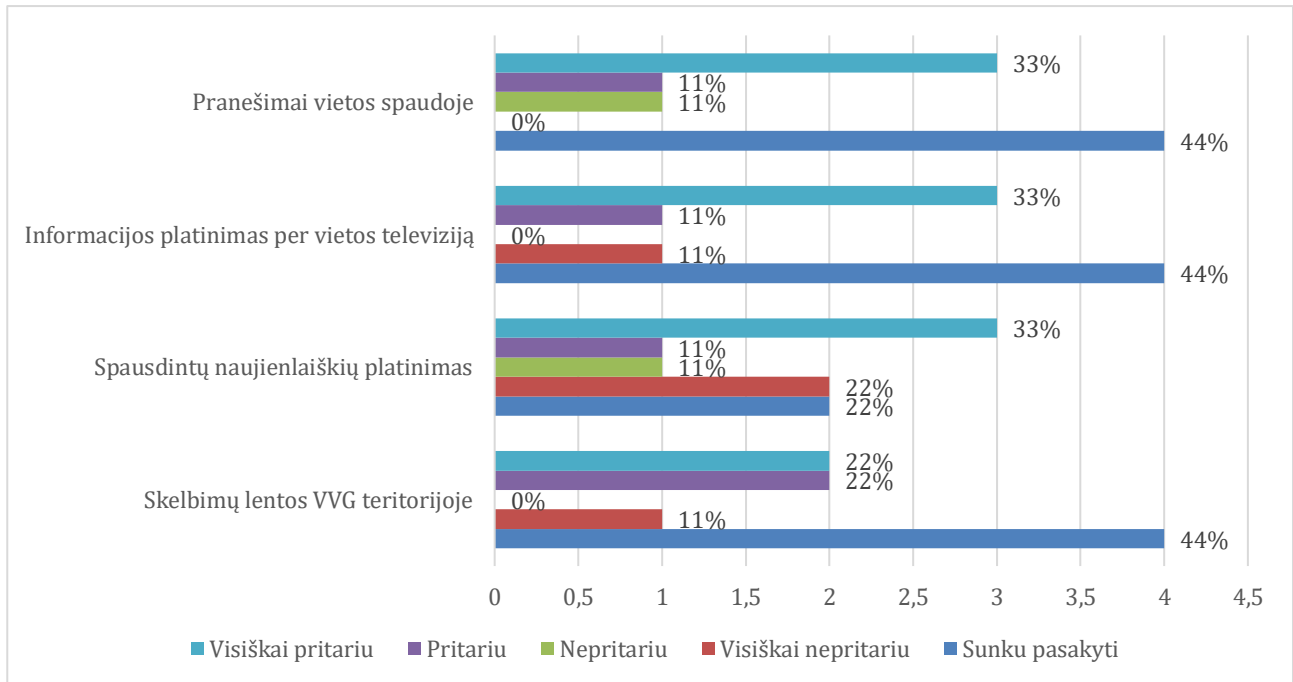

Šaltinis: ESTEP atlikta VVG narių ir administracijos darbuotojų apklausa, 2021 m. kovo 30 – balandžio 13 d.

Alytaus r. VVG narių ir administracijos darbuotojų nuomone, labiau tradicinės žiniasklaidos priemonės yra mažiau efektyvios nei internetinė žiniasklaida. Nemažai daliai respondentų buvo sunku pasakyti, ar informacijos platinimas vietos spaudoje (44%), per vietos televiziją (44%), skelbimų lentose VVG teritorijoje (44%), ar spausdintais naujienlaiškiais (22%) buvo efektyvios priemonės gyventojų aktyvinimui Alytaus r. (žr. 22 pav.).

1/3 Alytaus r. VVG narių ir administracijos darbuotojų manė, kad spausdinti naujienlaiškiai yra neefektyvi informacijos vietos gyventojams sklaidos priemonė, o 11% manė, kad nėra efektyvūs pranešimai vietos spaudoje ar per vietos televiziją. Iš kitos pusės, 1/3 Alytaus r. VVG narių nuomone, vietos televizija, pranešimai vietos spaudoje ir spausdintuose naujienlaiškiuose buvo efektyvūs.

22 pav. Alytaus r. VVG narių ir administracijos darbuotojų požiūris į vietos gyventojų aktyvinimo per televiziją, spaudą ir skelbimų lentas efektyvumą

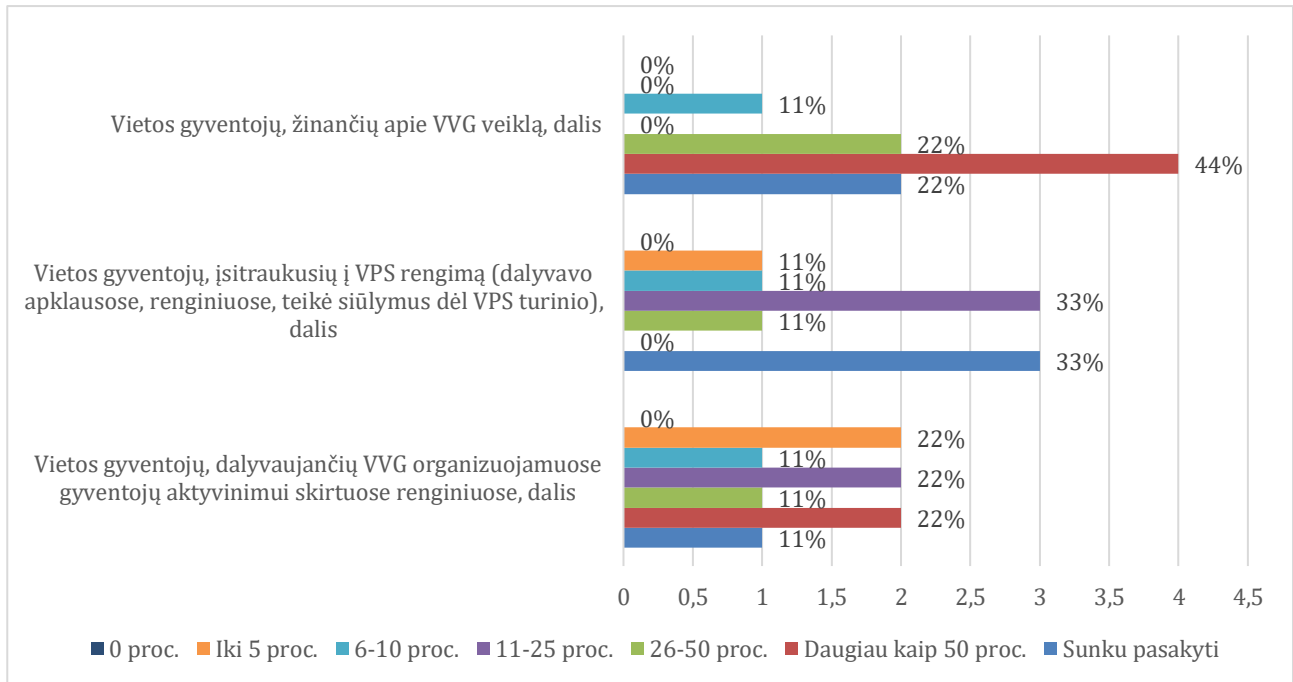
Šaltinis: ESTEP atlikta VVG narių ir administracijos darbuotojų apklausa, 2021 m. kovo 30 – balandžio 13 d.

LEADER metodo vienas iš išskirtinių požymių yra vietos gyventojų aktyvinimas dalyvauti vietos plėtros procesuose. VVG turi užtikrinti, kad vietos gyventojai žino apie vykstančius vietos plėtros procesus ir gali prie jų prisidėti. Taigi, VVG, kaip vietos plėtros vykdytojos, žinomumas tarp vietos gyventojų yra labai svarbus. Alytaus r. VVG narių ir administracijos darbuotojų nuomone (44% visų Alytaus r. VVG narių ir administracijos darbuotojų, dalyvavusių apklausoje), apie VVG veiklą žinojo daugiau kaip 50% vietos gyventojų (žr. 23 pav.). 22% respondentų manė, kad apie Alytaus r. VVG veiklą žinojo daugiau kaip 10% vietos gyventojų, bet ne daugiau kaip 50%. Taigi, Alytaus r. VVG narių ir administracijos darbuotojų nuomone, apie Alytaus r. VVG veiklą žinojo didelė dalis vietos gyventojų.

Alytaus r. VVG narių ir administracijos darbuotojų nuomonė dėl gyventojų, kurie buvo įsitraukę į VPS rengimą, buvo įvairi (žr. 23 pav.). Nemažai daliai (22%) apklausoje dalyvavusių narių ir darbuotojų buvo sunku įvertinti, kokia VVG teritorijos gyventojų dalis dalyvavo VPS rengime. Kitiems Alytaus r. VVG nariams ir darbuotojams atrodė, kad VPS rengime galėjo dalyvauti nuo 2% iki 50% vietos gyventojų. Alytaus r. VVG nariai ir administracijos darbuotojai manė, kad vietos gyventojų, dalyvavusių VVG renginiuose, per 2016-2020 metų laikotarpį galėjo siekti nuo mažiau kaip 5% iki daugiau kaip 50%.

Daugelis Alytaus r. VVG narių ir administracijos darbuotojų (89% visų Alytaus r. VVG narių ir administracijos darbuotojų, dalyvavusių apklausoje) manė, kad per 2016-2020 m. laikotarpį Alytaus r. VVG žinomumas tarp vietos gyventojų išaugo (žr. 24 pav.). Nuolatinis renginių organizavimas, gausus publikacijų ir susitikimų skaičius bei ES ir valstybės biudžeto parama užtikrino didesnę VVG žinomumą tarp vietos gyventojų.

23 pav. Alytaus r. VVG narių ir administracijos darbuotojų požiūris į Alytaus r. VVG žinomumą ir vietos gyventojų aktyvumą

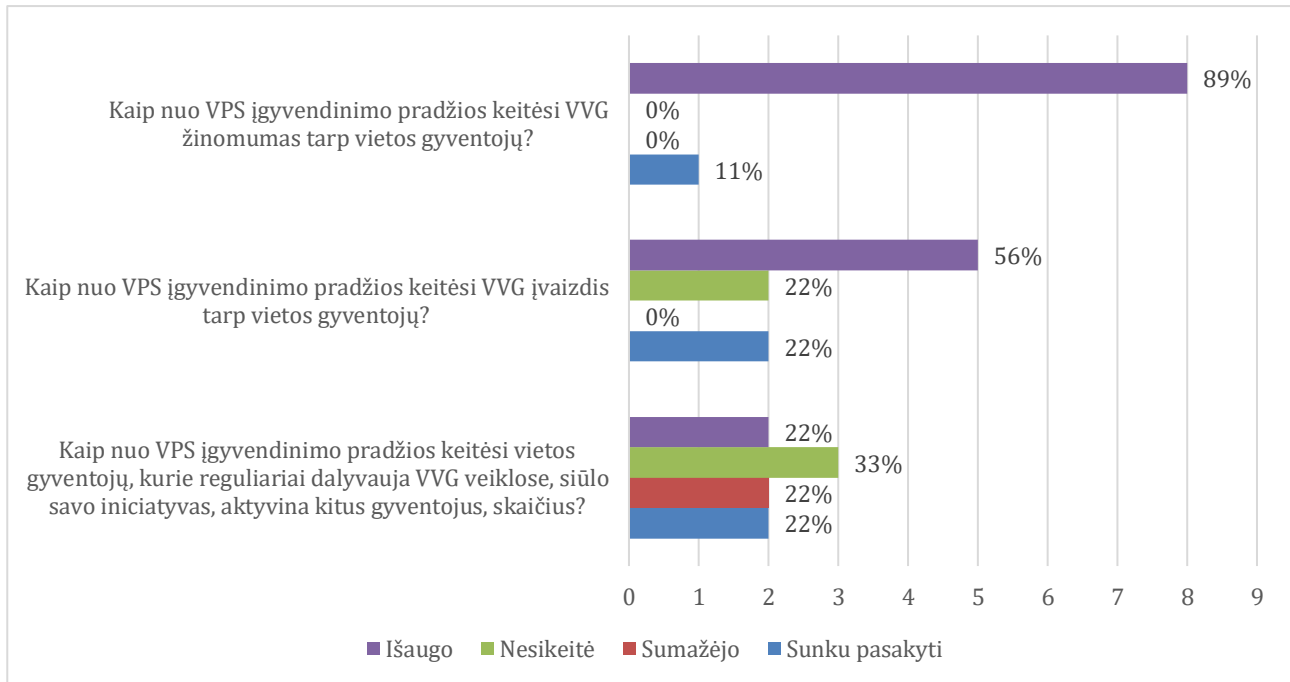
Šaltinis: ESTEP atlikta VVG narių ir administracijos darbuotojų apklausa, 2021 m. kovo 30 – balandžio 13 d.

22% Alytaus r. VVG narių ir administracijos darbuotojų manė, kad per 2016-2020 metų laikotarpį išaugo vietos gyventojų, kurie aktyviai prisidėjo prie vietos plėtros procesų, skaičius. Tokia pati dalis Alytaus r. VVG narių ir administracijos darbuotojų (22%) manė, kad per 2016-2020 metų laikotarpį vietos gyventojų, kurie aktyviai prisidėjo prie vietos plėtros procesų, skaičius sumažėjo, o dar tokiai pačiai daliai respondentų (22%) buvo sunku pasakyti. 1/3 apklausoje dalyvavusių Alytaus r. VVG narių ir administracijos darbuotojų manė, kad aktyvių gyventojų skaičius nuo VPS įgyvendinimo pradžios nesikeitė. Taigi, Alytaus r. VVG narių ir administracijos darbuotojų nuomonės dėl aktyvių gyventojų skaičiaus pokyčio yra gana skirtinga.

Daugumai Alytaus r. VVG narių ir administracijos darbuotojų (56%) buvo įsitikinę, kad VVG įvaizdis per 2016-2020 metus gerėjo (žr. 24 pav.). Kiek daugiau nei 1/5 Alytaus r. VVG narių ir administracijos darbuotojų (22% visų Alytaus r. VVG narių ir administracijos darbuotojų, dalyvavusių apklausoje) buvo sunku pasakyti, ar Alytaus r. VVG įvaizdis per 2016-2020 metus pagerėjo, tačiau lygiai tokia pati dalis respondentų manė, kad Alytaus r. VVG įvaizdis nesikeitė.

24 pav. Alytaus r. VVG narių ir administracijos darbuotojų požiūris į Alytaus r. VVG žinomumo ir vietos gyventojų aktyvumo pokyčius

Šaltinis: ESTEP atlikta VVG narių ir administracijos darbuotojų apklausa, 2021 m. kovo 30 – balandžio 13 d.

2020 metais prasidėjusi COVID-19 pandemija ir gyvenimas karantino sąlygomis turėjo didelį poveikį visuomenės ir ūkiniams gyvenimui. Alytaus r. VVG narių ir administracijos nuomone, COVID-19 pandemija ir karantinas sumažino vietos gyventojų, kurie reguliariai dalyvavo VVG veiklose, aktyvumą. Šios nuomonės buvo 67% VVG narių ir administracijos darbuotojų, kurie dalyvavo apklausoje (žr. 25 pav.). Apie 22% Alytaus r. VVG narių ir administracijos darbuotojų manė, kad pandemija ir karantinas iš esmės nepakeitė vietos gyventojų aktyvumo VVG veiklose, o dar 11% buvo sunku įvertinti COVID-19 pandemijos ir karantino poveikį vietos gyventojų aktyvumui.

Siekiant palyginti vietos gyventojų aktyvinimo veikslių rezultatyvumą tarp skirtingų VPS buvo taikomi tam tikri kiekybiniai rodikliai (žr. 19 lentelė). Analizuojant informaciją apie Alytaus r. VVG gyventojų aktyvinimo veiksmus, nustatyta, kad VVG organizuotų renginių metu buvo suaktyvinta iki 8,0%⁵² visų VVG gyventojų. Didžioji dalis suaktyvintų gyventojų (beveik 66%) dalyvavo VVG organizuotuose mokymuose, edukacijose ir seminaruose.

Prie vietos projektų įgyvendinimo bei VVG renginių pravedimo prisidėjo savanoriai, kurie sudarė beveik 3% visų dalyvių⁵³ (žr. 19 lentelė). Žinoma, savanorystės veikla Alytaus r. ir Birštone yra daug aktyvesnė, tačiau šiame tyrime analizuojami tie savanoriai, kurie buvo įtraukti į vietos projektų renginių bei VVG organizuotų renginių organizavimą bei pravedimą.

⁵² Tai yra apytikslis dalyvių skaičius, kadangi tikslūs duomenys apie Alytaus r. VVG renginiuose dalyvavusių asmenų skaičių dažniausiai nebuvo renkami. Tais atvejais, kai dalyvių skaičius nebuvo įvardijamas, jis buvo apskaičiuojamas darant prielaidą, kad mokymuose ar viešinimo ir aktyvinimo renginiuose dalyvavo vidutiniškai po 20 asmenų.

⁵³ Kadangi tikslus savanorių, įtrauktų į vietos projektų įgyvendinimą, skaičius ataskaitose nenurodomas, jis buvo apskaičiuotas, remiantis vietos projektų išlaidų savanoriškam darbui suma, darant prielaidą, kad vidutinė savanorio darbo valandos kaina buvo lygi 8,50 Eur, o vienas savanoris dirbo 20 h (savanoriai atliko sklypo planiravimo, dirvos paruošimo, gazonų užsėjimo rankiniu būdu darbus).

25 pav. Alytaus r. VVG narių ir administracijos darbuotojų požiūris į COVID-19 pandemijos ir karantino poveikį Alytaus r. VVG gyventojų aktyvumui

Šaltinis: ESTEP atlikta VVG narių ir administracijos darbuotojų apklausa, 2021 m. kovo 30 – balandžio 13 d.

Be to, VVG renginiuose dalyvavo ir socialinę atskirtį patiriantys asmenys, kurie sudarė iki 2,5% visų dalyvių⁵⁴. Didelis dėmesys buvo skirtas neįgaliesiems (pavyzdžiui, per keliavimo maratoną „Visi Dzūkijos piliakalnių keliu“, VVG organizuotą edukacijų savaitę ir pan.), daugiavaikėms šeimoms (pavyzdžiui, VVG organizuotą edukacijų savaitę), pagyvenusiems žmonėms ir kt.

19 lentelė. Vietos gyventojų aktyvinimo veiksmų rezultatyvumas Alytaus r. VVG

Vertinimo kriterijus	Rodiklių reikšmės
VVG, bendradarbiavimo ir vietos projektų renginių dalyvių skaičius	2149
VVG, bendradarbiavimo ir vietos projektų renginių dalyvių dalis nuo visų VVG gyventojų	8,0%
Jaunimo dalis nuo visų VVG, bendradarbiavimo ir vietos projektų renginių dalyvių	3,9%
Savanorių, įsitraukusių į VVG, bendradarbiavimo ir vietos projektų renginius, dalis nuo visų dalyvių	2,7%
Socialinę atskirtį patiriančių asmenų, įsitraukusių į vietos projektus, dalis visų VVG renginių dalyvių	2,5%
VVG teritorijos vietos projektų kokybė, vidutinis balas	74

Šaltinis: sudaryta ESTEP.

Gyventojų aktyvinimo priemonių efektyvumas nebuvo labai geras, kadangi nebuvo sulaukta labai kokybiškų vietos projektų paraiškų. Alytaus r. VVG teritorijoje 2016-2020 metais vykdyti vietos projektai vidutiniškai neatitiko ar iš dalies neatitiko dviejų atrankos kriterijų (Alytaus r. VVG 2016-2020 metais finansuotų vietos projektų vidutinė balų suma buvo 74 iš 100). Be to, per 2016-2020 m. laikotarpį Alytaus r. VVG teritorijoje nebuvo nei vieno finansuojamo vietos projekto, kuris būtų atitikęs visus atrankos kriterijus, o daugiau kaip 90 balų surinko tik 32% vietos projektų. Mažiausiai atrankos balų (45) gavo du vietos projektai, skirti verslo kūrimui.

Apibendrinant, Alytaus r. VVG veiklose ir renginiuose per 2016-2020 m. laikotarpį buvo pritraukta daugiau kaip 2,1 tūkst. dalyvių. Šis dalyvių kiekis sudarytų 8,0% visų Alytaus r. VVG teritorijos gyventojų. Tai nėra tikslus aktyvių gyventojų skaičius, kadangi tas pats gyventojas galėjo dalyvauti daugiau kaip vienoje veikloje ar renginyje, tačiau šis rodiklis yra vienas geriausių kiekybinių vertinimų, rodančių, kokia dalis VVG gyventojų dalyvavo VPS procesuose. VVG renginiuose dalyvavo jaunimas (ne mažiau kaip 3,9%), socialinę atskirtį patiriantys asmenys (ne mažiau kaip 2,5%), savanoriai (ne mažiau

⁵⁴ Į šį skaičių įtraukti negalią turintys asmenys, pagyvenusio amžiaus asmenys, daugiavaikės šeimos ir kt., kurie dalyvavo edukacijose ir keliavimo maratone „Visi Dzūkijos piliakalnių keliu“. Informacijos apie socialinę atskirtį patiriančių asmenų į(si)traukimą į kitus VVG renginius nebuvo rasta.

kaip 2,7%) ir kt. Nors gyventojų aktyvinimo priemonės nebuvo efektyvios ta prasme, kad nepavyko pritraukti labai kokybiškų vietos projektų paraiškų (vidutinis vietos projektų vertinimo balas 76 iš 100), tačiau daugelio (56%) VVG narių nuomone, VVG skyrė pakankamai dėmesio gyventojų aktyvinimui, o gyventojų aktyvinimo priemonės buvo parinktos tinkamai. Remiantis gautais rezultatais, teigiama, kad Alytaus r. VVG rezultatyviai įgyvendino gyventojų aktyvinimo priemones per 2016-2020 metus, o jų efektyvumas buvo vidutinis.

4 IŠVADOS IR PASIŪLYMAI LAIKOTARPIUI PO 2020 M.

(1.1.) Kiek VPS įgyvendinimo metu užtikrintas LEADER metodo taikymas pagal 7 jo principus („iš apačios į viršų“, teritorinės strategijos, viešojo ir privačiojo sektorių partnerystė, integruotos ir daugiasektorinės strategijos, tinklų veiklos, inovacijų ir bendradarbiavimo)?

Alytaus r. VVG užtikrino LEADER metodo taikymą pagal septynis jo principus VPS įgyvendinimo metu. Per 2016-2020 metus įgyvendindama VPS, Alytaus r. VVG puikiai laikėsi tinklaveikos ir bendradarbiavimo (1,20) bei vietos finansavimo ir valdymo principų (1,06), gerai išnaudojo „iš apačios į viršų“ (0,12)⁵⁵ ir partnerystės (0,67) principus, vidutiniškai sekėsi su integruotumo (0,42) principu, o teritorinį (0,36) ir inovacijų (0,40) principus įgyvendinti sekėsi silpnai.

LEADER **teritorinio principo** įgyvendinimas buvo vertinamas atsižvelgiant į vietos projektų teritorinės aprėpties laipsnį, vietos išteklių panaudojimo lygį, informacijos apie vietos poreikius ir išteklius prieinamumą bei vietos projektų išlaidų sumą vienam vietos specifiniam pranašumui ar išskirtinumui. Iki 2020 m. pabaigos patvirtinti vietos projektai apėmė 2/3 Alytaus r. ir Birštono seniūnijų, tačiau daugiau kaip pusė jų buvo vykdomi trijose seniūnijose (25% visų seniūnijų), o trys vietos projektai (11% visų projektų) buvo vykdomi viename kaime (pareiškėjo UAB „Nuotykių šalis“ projektas „Įmonės plėtra“ (ALYT-LEADER-6A-D-11-1-2019), pareiškėjos ūkininkės Giedrės Aldonienės projektas „Kaimo turizmo veiklos įvairinimas ir plėtra“ (ALYT-LEADER-6B-TD-13-2-2019) ir pareiškėjos Teresės Aldonienės projektas „Renginių organizavimo veiklos plėtra“ (ALYT-LEADER-6A-D-6-1-2018)). Šiems projektams finansuoti buvo panaudota 34% visos paramos, skirtos VPS priemonei „Ūkio ir verslo plėtra“.

Alytaus r. VVG yra viena iš trijų jungtinių (dvi savivaldybes apimančių) VVG. VVG teritorija apima Alytaus r. ir Birštono savivaldybių kaimo vietas. Birštono savivaldybei teko 25 proc. vietos projektų (7 projektai). Palyginimui, Telšių-Rietavo VVG teritorijoje Rietavo savivaldybei teko 11 proc. projektų (4 PROJEKTAI), o Zarasų-Visagino VVG teritorijoje Visagino savivaldybei – 3 proc. projektų (1 projektas). Sūduvos VVG teritorijoje, apimančioje Kazlų Rūdos savivaldybę ir vieną Marijampolės savivaldybės seniūniją, pastarajai teko 30 proc. visų VVG teritorijoje finansuotų projektų (6 projektai iš 20). Taigi, Alytaus r. VVG pavyko užtikrinti gerą teritorinę vietos projektų aprėptį abiejų savivaldybių teritorijoje.

Alytaus r. VVG vietos projektuose per 2016-2020 metus buvo išnaudojami keturi iš aštuonių (50%) VPS įvardintų Alytaus r. VVG teritorijos specifinių pranašumų ir trys iš penkių (60%) Alytaus r. VVG teritorijos išskirtinumų. Tik 29% vietos projektų buvo siejami su Alytaus r. VVG specifiniais pranašumais ar išskirtinumais, o jiems buvo skirta 35% visos vietos projektams skirtos paramos.

Alytaus r. VVG manymu, vietos poreikiai ir ištekliai nesikeičia trumpuoju ir vidutiniu laikotarpiu, todėl informaciją apie vietos poreikius ir išteklius užtenka atnaujinti tik prieš rengiant naują VPS. Tai yra pasyvus požiūris į vietos išteklių informacijos rinkimą, apdorojimą ir pritaikymą. Viena vertus, vykdant vietos projektus, turėtų būti pasiekti VPS numatyti tikslai, t. y. patenkinti prioritetiniai vietos plėtros poreikiai. Jeigu po VPS įgyvendinimo vietos poreikiai nepatenkinami, tai gali būti ženklas, kad vietos plėtros procesas nėra efektyvus. Todėl efektyviai įgyvendinant VPS priemones, vietos poreikiai turėtų keistis. Kita vertus, pereinant prie skaitmeninės visuomenės ir skaitmeninės ekonomikos modelio, informacijos apie vietos išteklius ir poreikius taps vienu vertingiausių vietos išteklių. Todėl tokių duomenų efektyvus rinkimas, apdorojimas ir panaudojimas ateityje gali sukurti didelę pridėtinę vertę. Trečia, 2020 metais prasidėjusi pandemija, stipriai pakoregavo visuomenės gyvenimą, vietos poreikius, galimybes ir trūkumus. Naujausių duomenų apie vietos poreikius ir išteklius turėjimas bei operatyvus jų panaudojimas sudarytų specifinius pranašumus vietos plėtros procese. Taigi, aktyvus požiūris į

⁵⁵ Principo „iš apačios į viršų“ koeficientas skiriasi nuo kitų principų rezultatyvumo koeficientų tuo, kad jis yra paremtas VVG, bendradarbiavimo ir vietos projektų renginių dalyvių dalimi nuo visų VVG teritorijos gyventojų, taigi, praktiškai šis rodiklis negali būti arti 1 (t. y. 100%). Šis koeficientas yra geras rodiklis, jei jis yra >0,10.

duomenų apie vietos išteklius ir poreikius rinkimą, apdorojimą bei panaudojimą yra svarbi prielaida ne tik LEADER metodo sėkmingam taikymui vietos plėtroje, bet ir pačiam vietos plėtros gyvybingumui.

Alytaus r. VVG teritorinio principo įgyvendinimo rezultatyvumas buvo silpnas (koeficientas lygus 0,36). Rezultatyvumas pagerėtų, jeigu vietos projektai būtų tolygiau paskirstomi po visas Alytaus r. VVG seniūnijas. Tuo tikslu Alytaus r. VVG turėtų skirti specialų dėmesį tų seniūnijų (Krokialaukio, Nemunaičio, Pivašiūnų, Punios sen.) gyventojų aktyvinimo priemonėms, kad daugiau ir kokybiškesnių vietos projektų paraiškų būtų pateikta iš mažiausiai aktyvių seniūnijų.

Taip pat teritorinio principo rezultatyvumas pagerėtų, jei vietos projektų kvietimuose papildomose ir/ar specialiose sąlygose būtų reikalaujama, kad vietos projektai tiesiogiai prisidėtų prie Alytaus r. VVG teritorijos specifinių pranašumų ar išskirtinumų išnaudojimo. Tokiu būdu vietos projektų įgyvendinimo metu padarytos investicijos turėtų ilgalaikius efektus vietos plėtrai bei užtikrintų didesnės pridėtinės vertės kūrimą VVG teritorijai.

Teritorinio principo įgyvendinimo efektyvumas Alytaus r. VVG teritorijoje nėra didelis. Vidutiniškai vienam Alytaus r. VVG teritorijos specifiniam pranašumui ar išskirtinumui per vietos projektus teko beveik 150 tūkst. Eur investicijų, iš kurių 59,9% buvo ES ir valstybės biudžeto parama.

Atsižvelgiant į tai, kad teritorinio principo įgyvendinimo rezultatyvumas ir efektyvumas Alytaus r. VVG teritorijoje buvo menkas, daroma išvada, kad Alytaus r. VVG silpnai užtikrino LEADER teritorinio principo taikymą VPS įgyvendinimo metu. Palankiau vertintinas tik vietos projektų teritorinės aprėpties laipsnis vertinant pagal projektų pasiskirstymą VVG teritoriją sudarančiose savivaldybėse.

Alytaus r. VVG užtikrino „iš apačios į viršų“ principo taikymą VPS įgyvendinimo metu. VVG veiklose dalyvavo 8,0% Alytaus r. VVG gyventojų. VVG užtikrino visų trijų sektorių atstovų dalyvavimą sprendimų priėmimo procesuose tiek VVG narių visuotiniuose susirinkimuose, tiek Alytaus r. VVG valdyboje. Gyventojų aktyvumo (įsitraukimo) laipsnis Alytaus r. VVG buvo puikus (0,12), kadangi daugiau kaip 5,0% VVG teritorijos gyventojų dalyvavo VVG renginiuose, beveik 60 savanorių padėjo vykdyti projektus, o į renginius buvo įtraukti neįgalieji, daugiavaikės šeimos, pagyvenusio amžiaus gyventojai bei jaunimas. Analizuojant „iš apačios į viršų“ principo įgyvendinimo efektyvumą, nustatyta, kad Alytaus r. VVG teritorijoje vienam gyventojui suaktyvinti vidutiniškai reikėjo 310 Eur. Palyginimui, Kauno r. VVG analogiškas rodiklis buvo lygus 137 Eur/gyv. Taigi, Alytaus r. VVG aktyvinimas vienam gyventojui buvo daugiau kaip 2 kartus brangesnis. Be to, ES ir valstybės biudžeto paramos kokybė siekė 78%. Tai reiškia, kad finansuojami vietos projektai neatitiko dalies kriterijų. Tai galėtų reikšti, kad vietos gyventojų aktyvumas teikiant vietos projektų paraiškas nebuvo pakankamas. Remiantis atlikta analize, daroma išvada, kad „iš apačios į viršų“ principo taikymas Alytaus r. VVG buvo rezultatyvus, tačiau ne visai efektyvus.

Alytaus r. VVG užtikrino LEADER **partnerystės principo** taikymą VPS įgyvendinimo metu. VVG narių ir administracijos darbuotojų nuomone, per 2016-2020 metų laikotarpį VVG buvo sudaryta palanki darbo atmosfera (4,3 balo iš 5,0 galimų), kurioje buvo galima su pasitikėjimu dalintis savo pažiūromis, idėjomis, pastabomis (4,0 balo iš 5,0 galimų). Tiesa, visuotinių narių susirinkimų lankomumas siekė 60% narių, o valdybos posėdžių lankomumas – 72%. Be to, nustatyta daug atvejų (76%), kai sprendimai Alytaus r. VVG valdyboje buvo priimami vieno iš sektorių įtakai esant didesnei nei rekomenduojama, tačiau vidutiniškai sektorių atstovavimo proporcijos buvo išlaikomos. Partnerystės principo įgyvendinimo rezultatyvumas yra geras (koeficientas – 0,67). Partnerystės rezultatyvumui pagerinti geriausia būtų įsteigti specialų struktūrinį Alytaus r. VVG vienetą (pavyzdžiui, komisiją, grupę, tarybą ar pan.), kuris būtų sudarytas iš visų trijų sektorių atstovų ir kurio pagrindinis tikslas būtų stebėti VPS įgyvendinimo rezultatus bei pačios Alytaus r. VVG veiksmus. LEADER metodo indėlis į partnerystę tarp vietos gyventojų ir organizacijų buvo reikšmingas (3,2 balo iš 4,0 galimų). Taigi partnerystės principo efektyvumas buvo geras.

Alytaus r. VVG užtikrino LEADER **inovatyvumo principo** taikymą VPS įgyvendinimo metu. Per 2016–2020 metus Alytaus r. VVG teritorijoje sistemiškai buvo diegiamos produktų inovacijos (pavyzdžiui, piliakalnių produktas, lėtojo turizmo paslauga ir kt.). Nors vietos projektų su inovacijomis Alytaus r. VVG teritorijoje per 2016–2020 metus nebuvo finansuota⁵⁶, Alytaus r. VVG aktyviai veikė inovacijų ir gerosios praktikos sklaidoje bei naudojo inovatyvias technologijas komunikacijoje.

Alytaus r. VVG teritorijoje inovacijų principas buvo įgyvendintas 40% (rezultatyvumo koeficientas – 0,40). Didžiausias trūkumas per 2016–2020 metų laikotarpį buvo vietos projektų su inovacijomis nebuvimas (bendradarbiavimo projektų metu įgyvendintos inovacijos šioje vietoje neįtraukiamos). Kadangi per 2016–2020 metų laikotarpį vietos projektų investicijų į inovacijas Alytaus r. VVG teritorijoje nebuvo, inovacijų principo įgyvendinimo efektyvumas nebuvo vertinamas. Remiantis atlikta analize, teigiama, kad Alytaus r. VVG teritorijoje inovacijų principo rezultatyvumas buvo silpnas.

Alytaus r. VVG užtikrino LEADER **integruotumo principo** taikymą VPS įgyvendinimo metu. Kaip buvo numatyta VPS Alytaus r. VVG užtikrino aplinkosaugos problemų integruotą sprendimą, t. y. 93% vietos projektų buvo taikomas atrankos kriterijus prisidėti prie tvarios ir darnios VVG teritorijos plėtros ir net 83% projektų gavo papildomus balus už tai.

Kita vertus, tik 21% vietos projektų, įgyvendinamų Alytaus r. VVG teritorijoje, buvo vykdomi kartu su vienu ar daugiau partnerių (palyginus su 37% visoje Lietuvoje).

Integruotumo principo įgyvendinimo rezultatyvumas siekė 45% (rezultatyvumo koeficientas – 0,45). Principo įgyvendinimo rezultatyvumą blogino santykinai nedidelis investicijų integruotumas (32% vertinant pagal projektų, įgyvendinamų su partneriais investicijų dalį), t. y. tik apie 1/3 investicijų buvo investuojamos daugiasektoriniu būdu (projektą vykdančiam su vienu ar keliais partneriais) arba į darniasias technologijas. Analizuojant integruotumo principo efektyvumą Alytaus r. VVG, nustatyta, kad vidutinė su partneriais įgyvendinamų vietos projektų Alytaus r. VVG vertė buvo beveik 87 tūkst. Eur (palyginimui, Kauno r. VVG – 68 tūkst. Eur, o Šilutės r. VVG – 58 tūkst. Eur). Remiantis atlikta analize, teigiama, kad Alytaus r. VVG teritorijoje integruotumo principo rezultatyvumas ir efektyvumas buvo vidutinis.

Alytaus r. VVG užtikrino LEADER **tinklaveikos ir bendradarbiavimo principo** taikymą VPS įgyvendinimo metu. Per 2016–2020 metų laikotarpį Alytaus r. VVG įgyvendino vieną tarptautinio bendradarbiavimo projektą („Lėtojo turizmo patirtys 2.00“) ir tris teritorinio bendradarbiavimo projektus („Dzūkijos piliakalnių kelias“, „Žydinti Lietuva“ ir „Lėtojo turizmo skatinimas“), dalyvavo svarbiausių kaimo plėtros, kaimo bendruomenių ir LEADER metodo tinklinių organizacijų veiklose. Taip pat buvo bendradarbiaujama su VDU Žemės ūkio akademija, išorės ekspertais ir konsultantais. Be to, Alytaus r. VVG glaudžiai bendradarbiavo su Alytaus krašto verslininkų asociacija, Alytaus r. savivaldybės visuomenės sveikatos biuru bei kitomis su vietos plėtros skatinimu susijusiomis organizacijomis. Tinklaveikos ir bendradarbiavimo principo įgyvendinimo rezultatyvumas Alytaus r. VVG (rezultatyvumo koeficientas – 1,20) kaip ir jau įgyvendintų bendradarbiavimo projektų efektyvumas (projektų efektyvumas – 100%) buvo puikus. Beveik 70% Alytaus r. VVG narių mano, kad bendradarbiavimas su Lietuvos ir užsienio partneriais buvo naudingas. Remiantis analizės rezultatais, daroma išvada, kad tinklaveikos ir bendradarbiavimo principas Alytaus r. VVG įgyvendintas rezultatyviai ir efektyviai.

Alytaus r. VVG užtikrino LEADER **vietos finansavimo ir valdymo principo** taikymą VPS įgyvendinimo metu. Alytaus r. VVG teritorijoje per 2016–2020 m. laikotarpį vietos projektų įgyvendinime partneriai beveik nedalyvavo (prisidėjo tik NVO sektorius savo savanorišku darbu, ir tai sudarė 0,2% visų Alytaus r. VVG vietos projektų bendrų išlaidų). Vietos projektai Alytaus r. VVG dar buvo finansuojami iš projektų vykdymo metu gaunamų pajamų, o tai sudarė 3,7% visų Alytaus r. VVG vietos projektų bendrų išlaidų

---

⁵⁶ VVG ŽŪM pateikti duomenys pagal Vietos plėtros strategiją, įgyvendinamų bendruomenių inicijuotos vietos plėtros būdu, administravimo taisyklių 6 priedą.

(daugiau kaip 2 kartus didesnė dalis nei nacionalinis vidurkis). ES ir valstybės biudžeto paramos vietos projektams dalis visų vietos projektų bendroje išlaidose Alytaus r. VVG atveju buvo lygi 49% (Lietuvos atitinkamas rodiklis – 59%), taigi, paramos lėšomis per Alytaus r. VVG teritorijoje vykdytus vietos projektus buvo pritraukta santykinai daugiau investicijų nei nacionaliniu mastu. Todėl, vietos finansavimo ir valdymo principo rezultatyvumas ir efektyvumas Alytaus r. VVG teritorijoje buvo puikus.

(3.1.) Ar parama, teikta taikant LEADER metodą, sukūrė papildomą pridėtinę vertę lyginant su parama, teikta pagal kitas Programos priemones įprastu būdu? Jeigu taip, tai kokiais aspektais (pvz., kuriant socialinį kapitalą ir (ar) stiprinant daugiapakopį valdymą, ir (ar) didesniais rezultatais ir poveikiu) ir kokie veiksmai ir (ar) įgyvendinti projektai tai lėmė?

Parama, taikant LEADER metodą, sukūrė papildomą pridėtinę vertę lyginant su parama, teikta pagal kitas Programos priemones įprastu būdu šiais aspektais:

Formuodama vietos gyventojų požiūrį ir kultūrą į vietos plėtros procesus. LEADER metodas skatina, o kartu ir reikalauja laikytis septynių principų rinkinio, o tai formuoja naują, sistemine, kompleksine, daugiasektorinę, gyventojus aktyvinančią ir vietos išteklius tinkamai naudojančią veikimo kultūrą, kur įvairių interesų derinimas bei efektyvus išteklių naudojimas siekiant gražios ateities savo kraštui yra veikimo norma ir būtinybė, o ne siekiamybė. Alytaus r. VVG teritorijoje per 2016-2020 metus buvo suaktyvinta daugiau kaip 8% vietos gyventojų.

Išnaudojant tarptautinio ir teritorinio bendradarbiavimo galimybes. Per 2016-2020 metų laikotarpį Alytaus r. VVG dalyvavo 3 teritorinio bendradarbiavimo projektuose ir 1 tarptautinio bendradarbiavimo projekte, kurių metu buvo suformuotos tinklaveikos tarp projekto partnerių. Iki 2020 metų pabaigos įgyvendintų (ar didžiąja dalimi įgyvendintų) projektų metu buvo sukurti inovatyvūs produktai (pavyzdžiui, Slow trips paslaugų tinklas, piliakalnių produktas ir kt.), kurie buvo siejami su Alytaus r. VVG teritorijos specifinių pranašumų ir išskirtinumų išnaudojimu. Projekto veiklose dalyvavo iki 1000 dalyvių. Ieškant tarptautinio bendradarbiavimo galimybių, Alytaus r. VVG atstovai vyko pas užsienio šalių partnerius, o potencialūs užsienio partneriai atvykdavo į Alytaus r. VVG.

67% Alytaus r. VVG narių ir administracijos darbuotojų pritarė, kad Alytaus r. VVG skyrė pakankamai dėmesio teritoriniam ir tarptautiniam bendradarbiavimui, o pats bendradarbiavimas naudingas VVG. Be to, 56% Alytaus r. VVG narių ir administracijos darbuotojų sutiko su nuomone, kad Alytaus r. VVG teritorijoje vykdyti bendradarbiavimo projektai buvo naudingi ir vietos gyventojams.

2/3 Alytaus r. VVG narių ir administracijos darbuotojų manė, kad bendradarbiavimo projektai skatino Alytaus r. VVG teritorijoje inovacijas. Efektyvus bendradarbiavimo projektų įgyvendinimas lemia daugiasektorinį problemų sprendimų ieškojimą, kartu su partneriais praktiškai taikant metodiškai pagrįstas praktikas, aktyviau išnaudojant vietovės specifinius pranašumus ir išskirtinumus, o į veiklos renginius aktyviai integruojant vietos gyventojus. Vietos gyventojų aktyvinimas, daugiasektorinis problemų sprendimas bei vietos specifinių pranašumų ir išskirtinumų geresnis išnaudojimas sukuria papildomus efektus, kurie yra dalis LEADER metodo pridėtinės vertės, prisidedant prie vietos plėtros procesų ilgalaikiškumo.

(1.1.4.) Ar VVG skyrė pakankamai dėmesio ir priemonių aktyvindamos vietos gyventojus ir ugdydamos savo bei potencialių pareiškėjų įgūdžius, žinias?

Alytaus r. VVG per 2016-2020 metus skyrė pakankamai dėmesio ir priemonių aktyvindama vietos gyventojus bei ugdydama potencialių pareiškėjų žinias bei įgūdžius. Per 2016-2020 metų laikotarpį Alytaus r. VVG suorganizavo daugiau kaip 40 mokymų, edukacijų ar seminarų ir kuriuose dalyvavo daugiau kaip 900 dalyvių.

Informacija vietos gyventojams buvo skleidžiama per Alytaus r. VVG tinklalapį, Facebook paskyrą, vietos laikraščius, per susitikimus su vietos gyventojais, VVG nariams bendraujant su savo bendruomenėmis

ir kitais būdais. Per 2016-2020 metų laikotarpį Alytaus r. VVG suorganizavo daugiau kaip 20 viešinio ir aktyvinimo renginių, o per Alytaus r. VVG Facebook paskyrą buvo paskelbta daugiau kaip 600 įrašų.

Į vietos projektų veiklas Alytaus r. VVG teritorijoje buvo įtraukta daugiau kaip 2 tūkst. dalyvių. Tai sudarė 8% visų VVG teritorijos gyventojų. Alytaus r. VVG skyrė dėmesio vietos amatininkų ir verslininkų aktyvinimui, skatinant juos dalyvauti mugėse ir parodose. Prie vietos projektų įgyvendinimo bei VVG renginių organizavimo prisidėjo savanoriai, kurie sudarė beveik 3% visų dalyvių, socialinę atskirtį patiriantys asmenys, kurie sudarė iki 2,5% visų dalyvių, ir kt.

Gyventojų aktyvinimo priemonių efektyvumas nebuvo labai geras, kadangi nebuvo sulaukta labai kokybiškų vietos projektų paraiškų (Alytaus r. VVG 2016-2020 metais finansuotų vietos projektų vidutinė balų suma buvo 74 iš 100; visų VVG vidurkis – 78 balai). Be to, per 2016-2020 m. laikotarpį Alytaus r. VVG teritorijoje nebuvo nei vieno vietos projekto, kuris būtų atitikęs visus atrankos kriterijus, o daugiau kaip 90 balų surinko tik 32% vietos projektų. Mažiausiai atrankos balų (45) gavo du vietos projektai, skirti verslo kūrimui.

Nežiūrint į tai, 56% VVG narių visiškai pritarė, kad gyventojų aktyvinimui skirta dėmesio buvo pakankamai, o aktyvinimo priemonės – tinkamos.

(2.6.) Ką reikėtų pakeisti, supaprastinti siekiant padidinti teikiamos paramos veiksmingumą ir efektyvumą?

Alytaus r. VVG teritorinio principo įgyvendinimo rezultatyvumas buvo silpnas (koeficientas lygus 0,36). Rezultatyvumas pagerėtų, jeigu vietos projektai tolygiau pasiskirstytų visose Alytaus r. VVG teritorijos seniūnijose. Tuo tikslu Alytaus r. VVG turėtų skirti specialų dėmesį tų seniūnijų gyventojų aktyvinimo priemonėms, kad daugiau ir (arba) kokybiškesnių vietos projektų paraiškų būtų pateikta iš mažiausiai aktyvių seniūnijų (vertinimo metu nebuvo analizuota, kiek nesėkmingų paraiškų buvo iš skirtingų seniūnijų).

Taip pat teritorinio principo rezultatyvumas pagerėtų, jei vietos projektų kvietimuose papildomose ir/ar specialiose sąlygose būtų reikalaujama, kad vietos projektai tiesiogiai prisidėtų prie Alytaus r. VVG teritorijos specifinių pranašumų ar išskirtinumų išnaudojimo. Tokiu būdu vietos projektų įgyvendinimo metu padarytos investicijos turėtų ilgalaikius efektus vietos plėtrai bei užtikrintų didesnės pridėtinės vertės kūrimą VVG teritorijai.

Partnerystės principo įgyvendinimo rezultatyvumas yra geras (koeficientas – 0,67). Partnerystės rezultatyvumui pagerinti geriausia būtų įsteigti specialų struktūrinį Alytaus r. VVG vienetą (pavyzdžiui, komisiją, grupę, tarybą ar pan.), kuris būtų sudarytas iš visų trijų sektorių atstovų ir kurio pagrindinis tikslas būtų stebėti VPS įgyvendinimo rezultatus bei pačios Alytaus r. VVG veiksmus.

Siekiant reikšmingai pagerinti inovacijų principo įgyvendinimą Alytaus r. VVG teritorijoje, reikia užtikrinti, kad vykdomi vietos projektai investuotų į inovatyvias technologijas arba siektų sukurti inovatyvius produktus (prekes ar paslaugas). Tuo tikslu būtų galima sukurti specialią darbo grupę, kuri apimtų visų trijų sektorių lyderius Alytaus r., kurie padėtų rasti vieną ar du sprendimus investicijoms į inovacijas, o vėliau per vieną ar daugiau vietos projektų tuos sprendimus įgyvendinti.

Integruotumo principo įgyvendinimas Alytaus r. VVG teritorijoje gali būti pagerintas, padidinus vietos projektų su partneriais skaičių. Daugiasektorinis vietos projektų įgyvendinimas prisideda prie partnerystės plėtros, bendradarbiavimo kultūros stiprinimo, vietos finansavimo šaltinių efektyvesnio investavimo bei vietos specifinių pranašumų ir išskirtinumų panaudojimo.

(4.1.) Ką ir kaip reikėtų tobulinti siekiant efektyvaus, ilgalaikio ir tvaraus poveikio skatinant bendruomenių inicijuotą vietos plėtrą?

Efektyvus, ilgalaikis ir tvarus BIVP skatinimo poveikis atsiranda iš šių šaltinių:

Paramos panaudojimo vietos specifinių pranašumų ar išskirtinumų geresniam išnaudojimui.

Alytaus r. VVG teritorijoje 29% vietos projektų (35% visos vietos projektams skirtos paramos) buvo siejami su Alytaus r. VVG teritorijos specifinių pranašumų ir išskirtinumų panaudojimu. Siekiant šį rodiklį pagerinti, būtų naudinga vietos projektų atrankai taikyti papildomą atrankos kriterijų, pagal kurį projekto rezultatai būtų susieti su vietos specifinių pranašumų ar išskirtinumų panaudojimu.

Inovacijų diegimo. Nors Alytaus r. VVG parengtoje VPS akcentuojamas inovatyvumas (tai yra viena iš VVG vertybių, inovatyvių sprendimų taikymas akcentuojamas VVG vizijoje, VPS numatyta diegti socialines ir kitas inovacijas, įgyvendinti inovatyvaus socialinio verslo kūrimo ir plėtros skatinimo priemonę bei skatinti bendradarbiavimą ir tinklaveiką, plėtojant vietos iniciatyvas ir diegiant inovacijas), analizuojamu laikotarpiu (2016-2020 m.) Alytaus r. VVG nebuvo vietos projektų su inovacijomis. VPS administracijos darbuotojai nurodė, kad vietos projektų atrankai nebuvo taikomas inovatyvumo kriterijus. Siekiant pagerinti BIVP skatinimo poveikį, reikia numatyti papildomas ar specialias sąlygas vietos projektams, kad jie atitiktų inovatyvumo kriterijų. Taip pat reiktų plėtoti tiek vietos gyventojų gebėjimus diegti inovacijas, tiek pačios Alytaus r. VVG gebėjimus aktyvinti gyventojus inovatyvioms investicijoms. Pavyzdžiui, Alytaus r. VVG interneto puslapyje esanti speciali skiltis „Pulsas“ galėtų būti daug aktyviau ir kūrybingiau išnaudojama vietos gyventojų kūrybiškumui aktyvinti. Šioje skiltyje galėtų būti pateikta visa informacija apie vietos projektų ar kitas inovacijas VVG teritorijoje ir už jos ribų (pavyzdžiui, kitose VVG).

Integruotų veiksmų, kurių grandinė formuoja naujus vietos specifinius pranašumus. Kelių vietos projektų apjungimas į vieną grandinę sudaro sąlygas mažomis investicijomis pasiekti didesnių rezultatų (sinergijos efektą). Alytaus r. VVG teritorijoje integruotų projektų per 2016-2020 metus nebuvo. Siekiant paskatinti vietos projektų grandines, galima numatyti papildomą atrankos balą už tai, kad vietos projektas naudoja ankstesnių vietos projektų rezultatus.

(4.2.) Ką ir kaip reikėtų tobulinti/keisti siekiant skatinti VVG teikti paramą efektyvioms, tvarioms intervencijoms, atsižvelgiant į BŽŪP po 2020 m. tikslus?

BŽŪP po 2020 m.⁵⁷ keliami 9 konkretūs ir vienas kompleksinis tikslas, pagal kuriuos VVG turi būti skatinamos gerinti ūkininkų padėtį vertės grandinėje (c tikslas), pritraukti ir išlaikyti jaunuosius ūkininkus ir sudaryti palankesnes sąlygas verslo plėtrai kaimo vietovėse (g), skatinti užimtumą, ekonomikos augimą, lyčių lygybę, socialinę įtrauktį ir vietos plėtrą kaimo vietovėse, įskaitant bioekonomiką ir tvarią miškininkystę (h) bei modernizuoti sektorių, kaupiant žinias ir keičiantis jomis, diegiant inovacijas ir gerinant skaitmeninimą žemės ūkyje ir kaimo vietovėse, taip pat skatinant jų praktinį taikymą (kompleksinis tikslas).

VVG Lietuvoje galėtų prisidėti prie šių Lietuvos žemės ūkio ir kaimo plėtros 2023-2027 m. strateginio plano⁵⁸ poreikių tenkinimo:

- 1) skatinti ūkių bendradarbiavimą, apsirūpinant ištekliais, plėtojant produkcijos perdirbimą, organizuojant logistiką ir rinkodarą (c.1);
- 2) paskatinti ūkio subjektus perdirbti ūkiuose užaugintą produkciją ir įsitraukti į vietinę maisto sistemą ir trumpas maisto teikimo grandines (c.2);
- 3) skatinti ūkio subjektus gaminti tautinio paveldo produktus (c.7);
- 4) skatinti verslų kūrimąsi kaime (g.3);
- 5) remti kaimo gyventojų ir kaimo bendruomenių verslo iniciatyvas (h.1);

⁵⁷ LAEI, 2020. Lietuvos žemės ūkio ir kaimo ekonominės, socialinės ir aplinkosauginės situacijos vertinimas. https://zum.lrv.lt/uploads/zum/documents/files/BZUP_SP_SSGG_2021-04-16_ex-ante.pdf.

⁵⁸ LAEI, 2020. Lietuvos žemės ūkio ir kaimo ekonominės, socialinės ir aplinkosauginės situacijos vertinimas. https://zum.lrv.lt/uploads/zum/documents/files/BZUP_SP_SSGG_2021-04-16_ex-ante.pdf.

- 6) užtikrinti bendruomenių inicijuotos vietos plėtros tęstinumą, sprendžiant kaimo gyventojų užimtumo ir socialinės įtraukties iššūkius (h.2);
- 7) užtikrinti, kad kaimo gyventojų gyvenimo sąlygos atitiktų aplinkos, saugos ir sveikatos reikalavimus (h.3);
- 8) gerinti kaimo vietovių pasiekiamumą užtikrinančią susisiekimo infrastruktūrą, spartinti viešųjų paslaugų perkėlimą į elektroninę erdvę (h.4);
- 9) skatinti bioekonomikos verslus (h.5);
- 10) skatinti pažangių kaimų kūrimąsi (h.6).

Beveik 80% apklausoje dalyvavusių Alytaus r. VVG narių ir administracijos darbuotojų manė, kad sumažėjus ES ir valstybės biudžeto paramos intensyvumui, VVG būtų sudėtinga įgyvendinti VPS. Tai rodo, kad parama vietos projektams yra gyvybiškai svarbi, o vietos finansavimo mechanizmai nėra dar pakankamai išvystyti. Kita vertus, Alytaus r. VVG puikiai išnaudoja tinklaveikos ir bendradarbiavimo galimybes, o paramos intensyvumas Alytaus r. VVG vietos projektų atveju (49%) yra mažesnis nei Lietuvos vidurkis (59%). Siekiant geriau išnaudoti Alytaus r. VVG išteklių potencialą ir atsirandančias naujas galimybes skatinti inovacijas bioekonomikoje ar pažangių kaimų plėtroje, rekomenduojama sukurti papildomas paskatas derinti vykdomų bendradarbiavimo ir vietos projektų veiklas, taip pagerinant ne tik inovacijų, partnerystės ir tinklaveikos rezultatyvumą, bet ir vietos plėtros veiksmų integruotumą, kuris yra vienas iš sunkiausiai įgyvendinamų LEADER metodo principų.

Siekiant pagerinti Alytaus r. VVG sąlygas efektyviau spręsti kaimo gyventojų užimtumo ir socialinės įtraukties iššūkius (h.2), siūloma skirti ne tik didesnę finansavimą vietos gyventojų aktyvinimo priemonėms, bet ir papildomą finansavimą vietos gyventojų, susiduriančių su struktūrinio nedarbo problema, aktyvaus pritaikymo prie darbo rinkos išlaidoms padengti. Tai galėtų būti specialus VVG administracijos darbuotojas (pavyzdžiui, įtraukties į užimtumą moderatorius), kuris rūpintųsi vietos gyventojų, kuriems sunkiausiai sekasi integruotis į darbo rinką, aktyvinimu. Struktūrinį nedarbą patiriančių vietos gyventojų aktyvinimas būtų papildoma priemonė, prisidedanti prie vietos užimtumo didinimo (kaip ir darbo vietų kūrimas) bei prie aktyvių darbo rinkos politikos priemonių, išnaudojanti LEADER metodo pranašumus, o pagalbą nukreipianti į konkretų vietos gyventoją.

ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

- 1) 2013 m. gruodžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1303/2013.
- 2) Alytusinfo.lt, 2021. "Slow Trips" - Jau ir Alytaus krašte! <https://www.alytusinfo.lt/naujienos/letasis-turizmas-jau-ir-alytaus-kraste/>.
- 3) Alytaus r. VVG Facebook paskyros 2016 m. rugsėjo 7 d. įrašas.
- 4) Alytaus r. VVG Facebook paskyros 2020 m. gruodžio 12 d. įrašas.
- 5) Alytaus r. VVG Facebook paskyros 2020 m. liepos 22 d. įrašas.
- 6) Alytaus r. VVG Facebook paskyros 2020 m. rugpjūčio 24 d. įrašas.
- 7) Alytaus r. VVG Facebook paskyros 2020 m. sausio 29 d. įrašas.
- 8) Alytaus r. VVG, 2016. Inovatyvūs nauji veiklos sprendimai Alytaus rajone. <https://alytausrvvg.lt/inovatyvus-nauji-veiklos-sprendimai-alytaus-rajone/>
- 9) Alytaus r. VVG, 2017. Gaudus bendradarbiavimas su kitomis įstaigomis. <https://alytausrvvg.lt/bendradarbiavimas/>
- 10) Alytaus r. VVG, 2017. Mažojoje kultūros sostinėje – Punioje organizuojamas šiaudinių skulptūrų pleneras. <https://alytausrvvg.lt/mazojoje-kulturos-sostineje-punioje-organizuojamas-siaudiniu-skulpturu-pleneras/>
- 11) Alytaus r. VVG, 2017. Naujas VVG leidinys skirtas VPS viešinimui bei praėjusiems 2016 – bendruomenių ir bibliotekų metams pažymėti. <https://alytausrvvg.lt/naujas-vvg-leidinys-skirtas-vps-viesinimui-bei-praejusiems-2016-bendruomeniu-ir-biblioteku-metams-pazymeti/>
- 12) Alytaus r. VVG, 2019. Kviečiame teikti siūlymus dėl Lietuvos Respublikos kultūros politikos pagrindų įstatymo projekto. <http://alytausrvvg.lt/kvieciame-teikti-siulymus-del-lietuvos-respublikos-kulturos-politikos-pagrindu-istatymo-projekto/>
- 13) Alytaus r. VVG, 2020. Kuriami „Dzūkijos piliakalnių kelio“ produktai. [Interaktyvus]. <https://alytausrvvg.lt/kuriami-dzukijos-piliakalniu-kelio-produktai/>. Žiūrėta: 2021 m. gegužės 12 d.
- 14) Alytaus r. VVG, 2020. Netradicinis tarptautinio bendradarbiavimo projekto „Lėtos kultūros patirtys 2.00 / CultTrips 2.00“ partnerių susitikimas virtualioje erdveje. <http://alytausrvvg.lt/netradicinis-tarptautinio-bendradarbiavimo-projekto-letos-kulturos-patirtys2-00-culttrips-2-00-partneriu-susitikimas-virtualioje-erdveje/>
- 15) Alytaus r. VVG. 2016. Komandiruotės ataskaita. http://www.alytausrvvg.lt/uploads/Komandiruot_Vokietijoje1.pdf
- 16) Alytaus r. VVG. 2017. Alytaus rajono savivaldybė skatina savanorišką veiklą. <http://alytausrvvg.lt/alytaus-rajono-savivaldybe-skatina-savanoriska-veikla/>
- 17) Alytaus r. VVG. 2017. Projektas „Alytaus rajono bendruomenių ir jaunimo verslumo skatinimas“. <https://alytausrvvg.lt/projektas-alytaus-rajono-bendruomeniu-ir-jaunimo-verslumo-skatinimas/>
- 18) Alytaus r. VVG. 2018. Vokietijos delegacijos iš Bradenburgo žemės vizitas Alytaus rajone. <https://alytausrvvg.lt/vokietijos-delegacijos-is-bradenburgo-zemes-vizitas-alytaus-rajone/>
- 19) Alytaus r. VVG. 2020. Naujas VVG bendradarbiavimo projekto leidinys – „Dzūkijos piliakalnių kelias“. <https://alytausrvvg.lt/naujas-vvg-bendradarbiavimo-projekto-leidinys-dzukijos-piliakalniu-kelias/>
- 20) Alytaus r. VVG., 2017. Juncionių bendruomenės projektai – 2017 m. – sporto metams pažymėti. <https://alytausrvvg.lt/juncioniu-bendruomenes-projektai-2017-m-sporto-metams-pazymeti/>
- 21) ENRD, 2020a. Local partnerships: precious principles and concerns about the future. EU Rural Review: LEADER achievements, No.29. P.18.ENRD, 2020; European Commission Directorate-General for Agriculture and Rural Development Unit C.4. 2017. Guidelines. Evaluation of LEADER/CLLD. Brussels. P.78. ir kt.
- 22) Hellenic Ministry of Rural Development and Food. 2012. Clear rules and methodologies to ensure multi-sector integration in local strategies. Better LEADER practices for Local Development Strategies Across the EU. No. 3. European Network for Rural Development. [Interaktyvus] https://enrd.ec.europa.eu/sites/default/files/assets/pdf/leader-tool-kit/infosheet/03_infosheet.pdf. Žiūrėta: 2021 m. kovo 25 d.

- 23) LAEI, 2020. Lietuvos žemės ūkio ir kaimo ekonominės, socialinės ir aplinkosauginės situacijos vertinimas. https://zum.lrv.lt/uploads/zum/documents/files/BZUP_SP_SSGG_2021-04-16_ex-ante.pdf.
- 24) Mano Druskininkai, 2018. Prasideda projektas „Kultūros maršrutai be sienų“. <http://www.manodruskininkai.lt/kultura/prasideda-projektas-kulturos-marsrutai-be-sienu/>
- 25) NMA, 2021. 2014-2020 KPP priemonės „LEADER“ veiklos sritis „Parama vietos projektams įgyvendinti pagal VPS“ 2016-09-19. [Interaktyvus] <https://www.nma.lt/index.php/parama/lietuvos-kaimo-pletros-20142020-m-programa/statistika/9156#res>. Paskutinio atnaujinimo data: 2021 m. gegužės 5 d.